

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra primární pedagogiky

EDUKAČNÍ PROSTŘEDÍ ŠKOLNÍ TŘÍDY
EDUCATION ENVIRONMENT OF A CLASSROOM

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Marie Linková, Ph.D.

Autor diplomové práce: Markéta Buršová

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: březen, 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne.....

Podpis:.....

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Marii Linkové, Ph.D. za vedení diplomové práce a cenné rady k ní.

Anotace:

Diplomová práce se zabývá edukačním prostředím školní třídy a výzkum je zaměřen na její sociální a fyzikální prostředí. Teoretická část popisuje fyzikální a sociální prostředí školní třídy a stručně charakterizuje základní metody, které se používají pro výzkum psychosociálního prostředí ve školní třídě. Praktická část se věnuje výzkumu aktuálního sociálního klimatu ve školní třídě realizovaného pomocí standardizovaného dotazníku *MCI – Naše třída – Aktuální forma* a fyzikálního prostředí za použití autorského dotazníku, který byl vytvořen pro účely této práce. Součástí práce je i podrobný popis a zhodnocení získaných výsledků. Nakonec jsou tvořeny a diskutovány závěry.

Klíčová slova:

školní třída, klima, žák mladšího školního věku, učitel, fyzikální prostředí, edukace

Abstract:

The diploma thesis targets the education environment of a primary school classroom and research is focused on its social and physical environment. The theoretical part describes physical and social environment of classroom and briefly describes basic methods that are used for research psychosocial environment of classroom. The practical part details the research of actual social climate in classroom realized by using standardized questionnaire *My Class Inventory – Actual form* and physical environment using author's original questionnaire, which was created for the purpose of this work. The work also includes description and evaluation of acquired results. Finally, the conclusions are formed and discussed.

Keywords:

classroom, climate, junior school pupil, teacher, physical climate, education

Obsah

1	ÚVOD.....	8
2	ZÁKLADNÍ POJMY.....	9
2.1	Edukace.....	9
2.2	Prostředí.....	9
2.3	Školní třída.....	10
3	VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ	10
3.1	Edukační prostředí třídy.....	10
3.2	Psychosociální klima	12
3.3	Vnější edukační prostředí	14
3.4	Vnitřní edukační prostředí	15
4	FYZIKÁLNÍ PROSTŘEDÍ – FYZIKÁLNÍ FAKTORY.....	16
4.1	Školní třída.....	16
4.2	Prostorové dispozice třídy	17
4.3	Školní nábytek	20
4.4	Mikroklimatické podmínky vnitřního prostředí	21
4.5	Akustika ve školní třídě	23
4.6	Barva.....	23
4.7	Osvětlení	25
4.8	Relaxace ve třídě.....	26
5	PSYCHOSOCIÁLNÍ KLIMA TŘÍDY.....	27
5.1	Determinanty a prvky klimatu školní třídy.....	28
5.2	Osobnost učitele.....	29
5.3	Žák mladšího školního věku	31
5.4	Pohlaví žáka.....	37
5.5	Počet žáků ve třídě.....	38
5.6	Atmosféra školní třídy	39
5.7	Sociokulturní prostředí	40
5.8	Sociální percepce	40
5.9	Komunikace ve školní třídě	41

6	<i>HLAVNÍ SOUČASNÉ METODY KE ZKOUMÁNÍ KLIMATU.</i>	43
7	<i>CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....</i>	46
8	<i>POPIS VÝZKUMNÝCH METOD</i>	46
8.1	MCI – My Class Inventory (Actual and Preferred short form)	46
8.2	Autorský dotazník.....	47
8.3	Rozhovor.....	48
9	<i>POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU.....</i>	49
9.1	STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	50
9.1.1	Základní škola Kbely – Albrechtická 732, Praha 9 – Kbely	50
9.1.2	2. Základní škola Chomutov – Zahradní 5265, Chomutov	50
9.2	SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	51
9.2.1	Soukromá základní škola Integrál pro žáky se specifickými poruchami učení, s.r.o. - Jana Masaryka 25, Praha 2.....	51
9.2.2	Základní škola Klíček, o.p.s. – Donovalská 1863/44, Praha 4 - Chodov 52	
9.2.3	Soukromá základní škola Univerzum – Českolipská 379, Praha 9.....	53
10	<i>VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ SOCIÁLNÍHO A FYZIKÁLNÍHO PROSTŘEDÍ.....</i>	54
10.1	STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	54
10.1.1	Základní škola Kbely – Albrechtická 732, Praha 9 – Kbely	54
10.1.2	2. Základní škola Chomutov – Zahradní 5265, Chomutov	59
10.2	SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	65
10.2.1	Soukromá základní škola Integrál pro žáky se specifickými poruchami učení, s.r.o. - Jana Masaryka 25, Praha 2.....	65
10.2.2	Základní škola Klíček, o.p.s. – Donovalská 1863/44, Praha 4 – Chodov	67
10.2.3	Soukromá základní škola Univerzum – Českolipská 379, Praha 9...	69
11	<i>ZÁVĚR.....</i>	98
12	<i>LITERATURA</i>	99

TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD

Diplomová práce se zabývá oblastí vnímání edukačního prostředí ve školní třídě. Je zaměřena na sociální a fyzikální klima školní třídy, které je orientováno na žáky prvního stupně základních škol, především pátých tříd. Cílem práce je podat ucelený pohled na edukační prostředí z teoretického hlediska, které je doplněno praktickým výzkumem tohoto prostředí. Dále také porovnat názory žáků, jestli podle nich má celkové pojetí školního interiéru vliv na utváření pozitivního klimatu ve školní třídě. Přínosem diplomové práce je seznámení se základním teoretickým a praktickým přístupem k pojmu edukační prostředí školní třídy. Diplomová práce zkoumá oba typy klimatu, které jsou pak rozděleny na vnímání z pohledu chlapců a dívek.

Teoretická část diplomové práce podrobněji pojednává o pojmu edukační prostředí školní třídy a jeho složek, které jsou zde konkrétně popsány. V první části diplomové práce jsou vysvětleny základní a klíčové pojmy, které jsou pro práci zásadní. Kapitola fyzikálního prostředí je zaměřena na podrobnější popis školní třídy a jejích dispozic, nábytku, mikroklimatických podmínek, akustiky, osvětlení, barvy a relaxace ve školní třídě. Jsou zde také zmíněny zdravotní požadavky a normy, které jsou uvedeny v zákonech a vyhláškách MŠMT. V jednotlivých kapitolách fyzikálního prostředí jsou také zmíněny psychické aspekty, které mohou souviset s daným prostředím. V kapitole psychosociálního klimatu třídy jsou podrobněji popsáni jeho činitelé – učitel, žák. Je zde uvedena stručná charakteristika učitele, žáka a pohlaví žáka. Dále jsou zde popsány termíny jako atmosféra, sociální percepce, sociokulturní prostředí a komunikace, která je popsána podrobněji. Poslední kapitola je orientována na průřezové seznámení aktuálních přístupů a metod ke zkoumání klimatu školní třídy.

Praktická část diplomové práce je věnována výzkumnému šetření sociálního a fyzikálního prostředí školních tříd a jejich popisu pomocí dotazníků, které byly zpracovány a vyhodnoceny. Pro výzkum sociálního klimatu byl použit dotazník MCI – Naše třída, který je standardizovaný. Výzkum fyzikálního prostředí byl realizován za použití autorského dotazníku a doplňkové metody rozhovoru.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

2.1 Edukace

Toto slovo pochází z latinského slova educare, které pochází z kořenů znamenajících „vedení ven“ nebo „vedení vpřed“, tento pojem se u nás začíná stále více rozšiřovat a stále častěji se s ním můžeme potkat i v odborné literatuře. Termín edukace je také používán jako ekvivalent anglického termínu „education“ a nahrazuje dvouslovný pojem „výchova a vzdělávání“, který je užíván u nás.

Tuto definici uvádí Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2008, str. 53): *„V nejobecnějším významu označuje jakékoliv situace za účasti lidských subjektů nebo zvířat, při nichž probíhá nějaký edukační proces, tj. dochází k nějakému druhu učení. Edukací je tedy např. vysokoškolské studium, stejně jako výcvik služebních psů.“*

2.2 Prostředí

Tento termín má široký rozsah, protože zde máme různé druhy prostředí. Termín prostředí se také zabývá prostorem, který vytváří budova školy, okolí školy, materiální vybavení školy a třídy, umístění školy, velikost a prostorové uspořádání třídy, fyzikální prostředí a další aspekty, které pomáhají utvářet prostředí školní třídy.

Jak uvádí (Průcha, 2002), tak pedagogové znají i jiný význam pro pojem „prostředí“: rozumí jím okolí jako souhrn všech vnějších podmínek (sociálních, ekonomických, demografických aj.), v nichž je lokalizována a funguje určitá škola.

2.3 Školní třída

Pedagogický slovník definuje školní třídu takto (*Průcha, Walterová, Mareš, 2008, str. 253*) „**1** Skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole, základní sociální a organizační jednotka školního vzdělávání. **2** Prostorová jednotka, v níž probíhá vyučování, učebna.

Dle Hrabala (2002) je školní třída nejpočetněji zastoupený typ sociálního útvaru ve školské soustavě, jako soubor žáků, který se převážně společně učí a je vyučován. A dále také jako sociální útvar se specifickými znaky a podléhá obecnějším zákonitostem skupiny.

Prokop (1996) definuje školní třídu jako osudem vybranou skupinu mládeže ve zhruba stejném věku a s podobnou vzdělanostní úrovní, ke které učitel směřuje informace, vědomosti, příkazy a napomínání, které jsou pro všechny stejné a stejně hodnocené.

3 VYMEZENÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ

3.1 Edukační prostředí třídy

Vzdělávání jedince začíná po narození a pokračuje během celého života. Proto bych toto prostředí charakterizovala jako všechny fyzické a časové faktory, které společně vytvářejí místo, kde se bude žák vzdělávat.

V pedagogické teorii je termín „edukační prostředí“ poměrně nový. Tradiční česká pedagogika s tímto termínem nepracuje a nezná ho. Proto bych se chtěla zaměřit na jednotlivé parametry edukačního prostředí, tak jak to uvádí právě definice v Pedagogickém slovníku.

V Pedagogickém slovníku (*Průcha, Walterová, Mareš, 2008*) je toto prostředí popsáno jako jakékoli prostředí, v němž probíhá nějaký řízený proces učení. Charakter edukačního prostředí ovlivňuje vzdělávací výsledky.

Výzkum v zahraničí také dokládá, že edukační prostředí je jedním z klíčových konceptů, který umožňuje adekvátně vysvětlovat jevy a procesy edukační reality. Také ve starověku zde bylo vědomí o tom, že každá edukace se realizuje v nějakých konkrétních podmínkách a situacích.

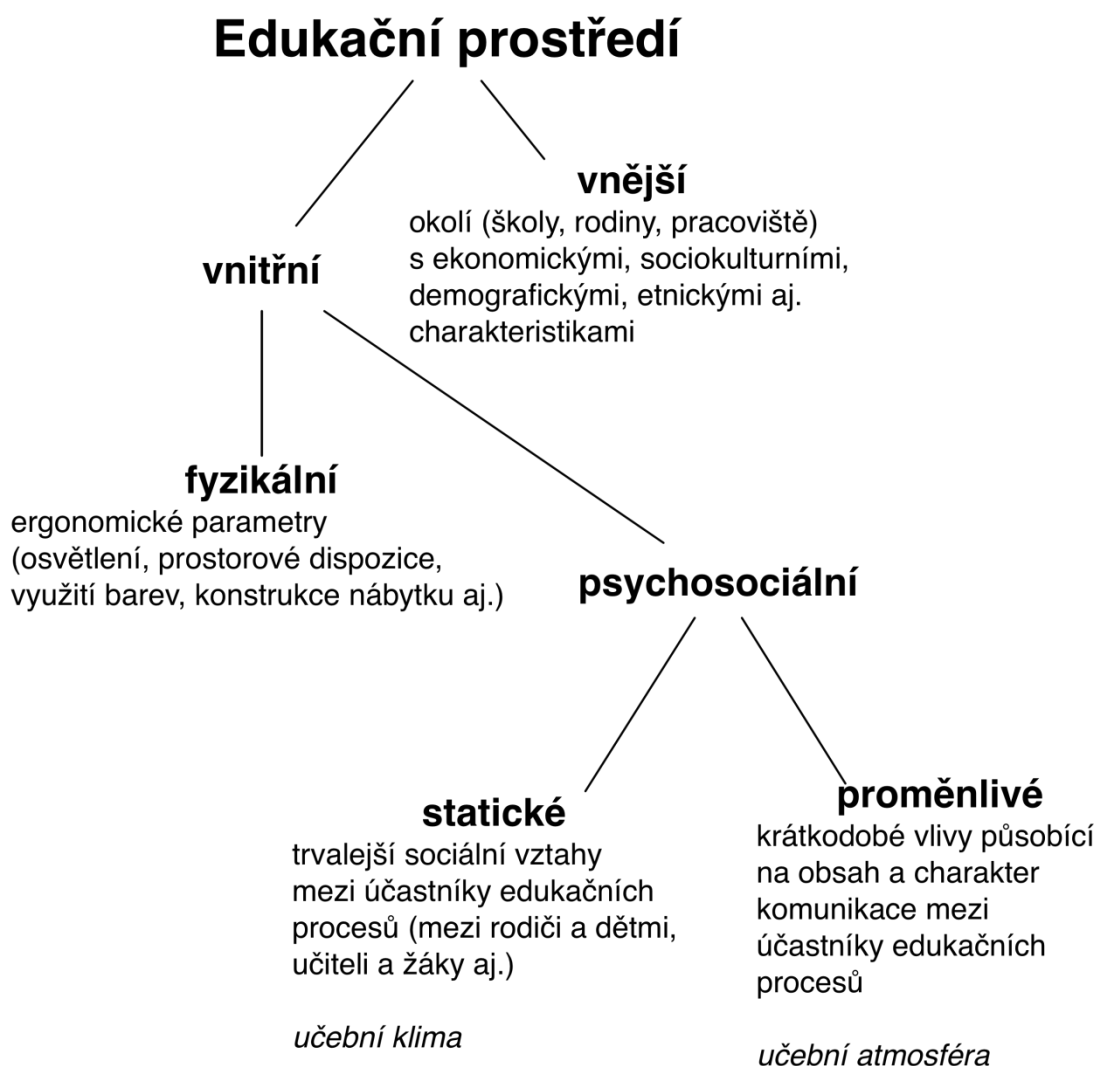
Již J. A. Komenský se zmiňoval o edukačním prostředí ve své knize Velká didaktika, kde jsou obsaženy četné návrhy vztahující se k vytváření optimálního edukačního prostředí pro výuku ve školní třídě. Komenský také upozorňoval na to, že edukační prostředí realizované ve školní budově a třídě působí určité faktory, které jej mohou pozitivně či negativně ovlivňovat. Komenský především poukazoval na fyzické faktory edukačního prostředí, jak vnějšího tak vnitřního prostředí školy, tak aby bylo pro vzdělávání žáků „příjemné“.

Také probíhající edukační procesy ve škole jsou ovlivňovány různými vnějšími faktory příznačnými pro danou lokalitu.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy se také zabývá ve své legislativě edukačním prostředím. V zákonech a vyhláškách stanovuje dané normy, požadavky a doporučení pro uspořádání vzdělávacího prostředí v konkrétních institucích.

Pro názornější přehlednost pojmového vymezení uvádím následné schéma edukačního prostředí v pojetí moderní pedagogiky.

Obrázek č. 1. - Rozdělení edukačního prostředí podle Průchy (2002)

3.2 Psychosociální klima

„ *Klima třídy, které učitel navodí, může mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatňované při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité.*“ (Průcha, 2002, str. 344)

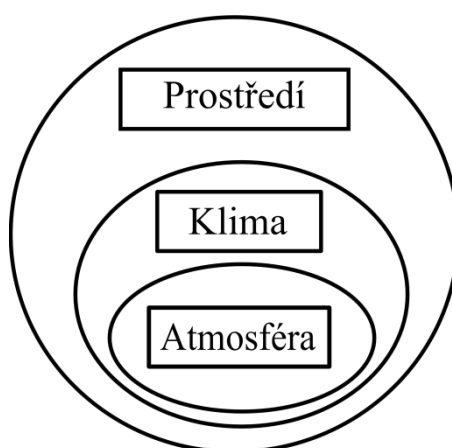
Jak uvádí (Mareš, Křivohlavý, 1995), tak pedagogická interakce není jen vzájemné působení mezi učiteli a žáky či žáky mezi sebou, ale je klíčem, který nám otevírá cestu k hlubšímu poznání jejich vzájemných vztahů, společné činnosti, způsobu

komunikování i společným výsledkům. Proto bych chtěla v této kapitole přiblížit pojem psychosociální klima třídy.

Termíny jako jsou prostředí, klima, atmosféra nalezneme u Laška (2001), který píše o nejširším pojetí pojmu prostředí, které zahrnuje jak prostředí školy z hlediska jejího umístění, tak z hlediska architektonického a dále z hlediska hygienického a stupně a typu školy. Dále se zmiňuje o klimatu třídy, které představuje trvalejší sociální a emocionální naladění žáků ve třídě, jež tvoří a prožívají učitel a žáci v interakci. Dále Lašek (2001) uvádí, že klima chápeme jako jev sociální, který je vázán recipročně na své tvůrce a je jimi také vytvářen a zároveň na ně působí.

Atmosféra je pojem, který Lašek (2001) užívá v nejužším smyslu jako krátkodobé, situačně podmíněné sociální a emoční naladění ve třídě např. při zkoušení, maturitních zkouškách, závěrečných zkouškách, písemných pracích atd. Jedná se o emočně vypjatější a variabilnější situace, ve kterých širší klima může a nemusí působit např. celoroční klima třídy charakterizované kooperací nemusí při individuálním zkoušení na žáky působit. A jejich individuální výkony mohou být naopak motivovány spíše soutěživostí. Atmosféra je měnlivá a u absolventů vyvolává emoční náboj, který je v interpersonálním působení vypjatější a masivnější.

Obrázek č. 2. – Vazby mezi prostředím, klimatem a atmosférou podle Laška (2001)

V Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2008, str. 100) je tato definice „*Sociálně-psychologická proměnná, představující dlouhodobější sociálně-emocionální naladění, zobecněné postoje a vztahy, emocionální odpovědi žáků dané třídy na události ve třídě (včetně pedagogického působení učitelů).*“

Mareš (2001) uvádí pro definici sociálního klima jevy, které označuje jako dlouhodobé a typické pro danou třídu a daného učitele po několik měsíců či let. Jejich tvůrci jsou: žáci celé třídy, skupiny žáků v dané třídě, jednotliví žáci, sbor vyučujících učitelů ve třídě i učitelé jako jednotlivci. Sociální klima třídy je zprostředkovaně ovlivněno též širšími sociálními jevy, jako jsou sociální klima školy a sociální klima učitelského sboru. Také je důležité si uvědomit, že klima třídy se dá ovlivňovat – nikoli však stejnou měrou ve všech jeho složkách ani rychle a už vůbec ne bez spolupráce všech aktérů – učitelů a žáků. Jde o záležitost dlouhodobou, řádově měsíce.

Sociální klima se zkoumá již od 30. let 20. století a stále se ukazuje, jak je toto téma velmi široké a obsáhlé. Nejprve se myslelo, že tvůrcem klimatu je pouze učitel, ale další výzkumy ukázaly, že nejen učitel, ale i žáci se podílí na celkové tvorbě klimatu nejen ve třídě, ale i na klimatu školy. Názory autorů se v tomto případě tvorby klimatu shodují na tom, že záleží na konkrétní třídě, daném učiteli a žácích. Z výše uvedených definic vyplývá, že celková tvorba klimatu je jevem dlouhodobějším, který se může více či méně ovlivňovat.

3.3 Vnější edukační prostředí

Termín prostředí je velice obecný a má široký obsah. Proto se v této kapitole budu zabývat jeho užším vymezením. Vnější edukační prostředí zahrnuje především architektonické, ergonomické, hygienické, akustické aj. aspekty.

Mareš (2001) uvádí, že někteří odborníci se shodují v tom, že učení a chování žáků není pouze individuální záležitostí, ale je ovlivňováno mikrosociálním prostředím, v němž se žáci pohybují. Především to platí o konkrétní škole, třídě a skupině vrstevníků aj., tyto faktory také mají vliv na žáka.

Lašek (2001) dělí prostředí do tří skupin. Uvádí, že člověk interaguje s prostředím v podstatě na třech úrovních. Jednak v úzkých osobních kontaktech, které souvisí zejména s rodinou, okruhem přátel, pracovištěm, u dětí se školní třídou, učitelem, spolužáky aj. Můžeme toto prostředí souhrnně nazvat jako „mikroprostředí“. Podněty v tomto prostředí mívají největší intenzitu a délku trvání. Dále jde o prostředí lokální, vymezené zhruba místem bydliště, města a okolí. Zahrnuje přírodu, kulturu a sociální vazby všeho druhu v tomto prostoru. Patří sem i škola jako celek a další kulturně výchovné instituce. Toto prostředí můžeme označit jako „mezzoprostředí“. Poslední rovinou je širší okruh prostředí, který přesahuje rámec předcházejícího prostoru. Je představován společenskými vlivy a podmínkami, které se odrážejí v životě jedince a spolupůsobí při formování jeho osobnosti. Toto prostředí nazveme jako „makroprostředí“.

Pojetí vnějšího edukačního prostředí v moderní pedagogice můžeme nalézt u Průchy (2001), kde ho vymezuje jako okolí (školy, rodiny, pracoviště) s ekonomickými, sociokulturními, demografickými, etnickými aj. charakteristikami.

3.4 Vnitřní edukační prostředí

V díle J. A. Komenského především v knize Velká didaktika, jsou obsaženy mnohé návrhy pro vytvoření optimálního klimatu. Byl si také vědom, že v edukačním prostředí realizovaném ve škole mohou působit určité faktory, např. obrazy, zeměpisné mapy, emblémy aj., které jej mohou pozitivně či negativně ovlivnit, jak uvádí Průcha (2002). Toto pojetí edukačního prostředí bychom mohli souhrnně označit jako prostředí ergonomické.

V pojetí moderní pedagogiky můžeme do vnitřního edukačního prostředí zahrnout nejen fyzikální parametry tj. osvětlení, konstrukce nábytku, vybavení třídy aj., ale také psychosociální prostředí. Tyto dvě složky se vzájemně ovlivňují a podílejí se na vytváření třídního klimatu.

4 FYZIKÁLNÍ PROSTŘEDÍ – FYZIKÁLNÍ FAKTORY

Mnoho výzkumů zjišťuje také vliv různých fyzikálních faktorů na efektivnost učení ve školním prostředí. Proto bych se v této kapitole jednotlivým faktorům chtěla věnovat podrobněji.

„ Fyzikálními faktory prostředí třídy jsou zejména velikost prostoru učebny, konstrukce a materiál nábytku, jeho uspořádání, osvětlení, větrání, využití barev, technická zařízení v učebně aj. – zkrátka vše, co působí na životní a pracovní podmínky žáků a učitelů. Existují mnohé výzkumné doklady o tomto působení, např. použití určitého typu osvětlení nebo nábytku může působit únavu a snížení učebního výkonu žáků.“ (Průcha, 2002, str. 65)

Z výše uvedené citace vyplývá, že i fyzikální faktory mohou do určité míry ovlivnit celkové klima třídy jak pozitivním, tak negativním směrem. Dále také vyplývá, že fyzikální faktory a psychosociální klima jsou vzájemně propojené a úzce spolu souvisí. Některé faktory jsou neměnné - jako umístění, velikost školy a tříd. Další faktory – rozmístění nábytku, vybavení tříd atd. se především odvíjí od finančních možností škol. Ale většina škol se snaží o vytvoření takového prostředí pro žáky, aby bylo co nejpříjemnější a pohodlné, ale také přínosné pro výuku.

4.1 Školní třída

Každá třída je součástí školy, která se podílí na výchově a vzdělání žáků. Třída je centrem veškeré školní práce a kolektivního života dětí. Při vstupu do školy dítě získává novou roli – roli školáka. Nejprve se jedná pouze o formální vztah na základně povinné školní docházky, která je podle zákona (č. 561/2004 Sb.) povinná. Dále je do třídy zařazeno podle školní připravenosti, místa bydliště a spádové oblasti školy. Můžeme se setkat i s různým typem tříd např. matematické, hudební, sportovní aj., do těchto tříd se žáci zařazují na základě výběrových kritérií, jak uvádí Lašek (2001). Dítě postupně vstupuje do stále více složitých sociálních vazeb a pravidelně navštěvuje svou třídu.

4.2 Prostorové dispozice třídy

Nejen třída, ale i škola má určené prostorové podmínky, které stanovuje vyhláška (č. 410/2005 Sb.). Ta uvádí, že velikost pozemku zařízení pro výchovu a vzdělávání musí činit nejméně 34 m² na 1 žáka, z toho zastavěná plocha pozemku je nejvýše 4,6 m² na 1 žáka, plocha pro tělovýchovu a sport nejméně 16 m² na 1 žáka, plocha pro pobyt na volném vzduchu nejméně 4 m² na 1 žáka. Pozemek musí být oplocen.

Projektování tříd je ovlivněno hygienickými a provozními podmínkami, které nalezneme ve vyhlášce (č. 410/2005 Sb.). Ta uvádí, že v prostorech zařízení pro výchovu a vzdělávání musí na 1 žáka připadnout v učebnách nejméně 1,65 m², v odborných pracovnách, laboratořích a počítačových učebnách, v jazykových učebnách a učebnách písemné a elektronické komunikace nejméně 2 m². V učebnách pracovních činností základních škol musí připadnout na 1 žáka nejméně 4 m².

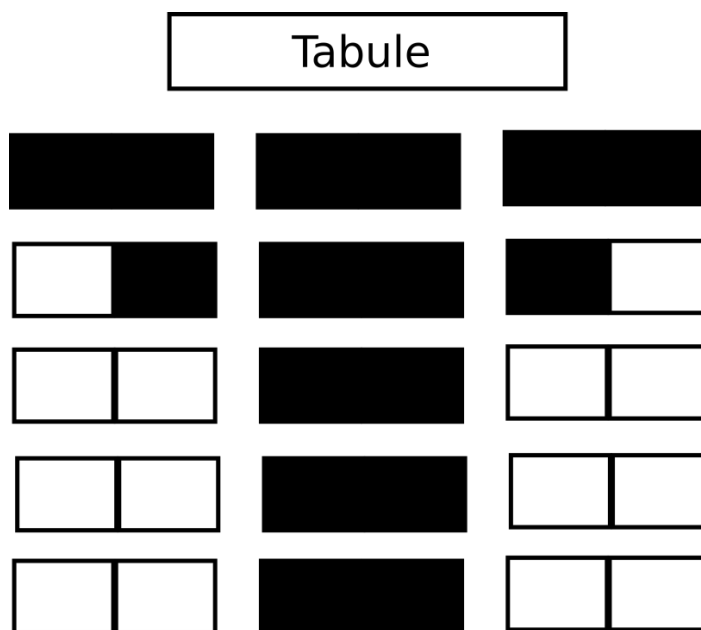
Půdorys třídy je obdélníkový nebo čtvercový. Velikost tříd je stanovena pro maximální počet žáků. Rozmístění nábytku, tabule, míst pro žáky aj. je většinou ve třídě stejné. Tabule je umístěna uprostřed v přední části učebny. V její blízkosti se nachází umyvadlo. Katedra učitele je zpravidla vlevo u okna nebo uprostřed třídy vpředu. Lavice pro žáky jsou rozmístěny podle navrženého uspořádání učitele (klasické, do písmene “U“, skupinové uspořádání). Rozvržení třídy se odvíjí především od rozmístění oken, která by měla být orientována na slunečné strany. Dnešní učitelé si mohou sami rozhodovat o rozmístění lavic, nábytku aj., ale vždy musí dodržet hygienické a ergonomické podmínky, aby zajistili příznivé podmínky pro žákovu práci.

Přiměřeně široké uličky umožňují žákům a učitelům vhodně komunikovat a usnadňují dobré procházení, ale mají i význam bezpečnostní, aby v případě nebezpečí mohli žáci učebnu rychle opustit. Bezpečností žáků se zabývá Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT č. j.: 37 014/2005-25. Jsou zde popsány bezpečnostní pokyny pro školní i mimoškolní aktivity, např. tělesnou výchovu, plavání, lyžařský výcvik, bruslení aj. zároveň informují, jak předcházet rizikům, která mohou být spojena s těmito aktivitami.

Uspořádání učebny výrazně ovlivňuje možnosti učitele při řízení výuky i chování žáků. Aby k nim učitel mohl lépe přistupovat, snáze ukazovat pomůcky, kontrolovat je, pomáhat jim. Musí být lavice žáků, stůl učitele, knihovny, skříňky aj., rozmístěny tak, aby vytvořily prostředí podporující dosažení cílů výuky. Dobré prostorové uspořádání by se mělo odvíjet od základních požadavků, jako je viditelnost, blízkost, dostupnost a bezpečnost. Všechny tyto požadavky se podílejí na komunikaci mezi učitelem a žáky, která je důležitá pro vytvoření příznivého klimatu ve třídě. (Pasch a kol., 1998)

Vzdálenost mezi lidmi může ovlivňovat mezilidskou komunikaci, tedy i uspořádání lavic ve třídě. Tímto tématem se zabývali Mareš a Křivohlavý (1995). Dále také Průcha (1971), který se jako jeden z prvních zabýval otázkou, jestli uspořádání lavic ve třídě může mít nějaký vliv na průběh pedagogické komunikace. Z výzkumů vyplynulo, že jsou ve třídě místa, kterým učitel (často nevědomky) věnuje více pozornosti než ostatním. Žáci sedící na těchto místech jsou většinou aktivnější. Tyto místa ve třídě nazvali Adams, Biddle (1970 In Mareš, Křivohlavý, 1995), jako „akční zóna učitele“ její podoba je zatím předmětem výzkumů, ale přibližný tvar je znázorněn na obrázku č. 3.

Obrázek č. 3 – „Akční zóna učitele“

Výzkumy se ubíraly dvěma směry. První směr se zaměřil na zkoumání příčin v učiteli samotném. Při tomto výzkumu vznikly závěry o výše uvedené „akční zóně učitele“. Druhý směr se zabýval vysvětlením vzdálenosti mezi komunikujícími osobami. Tomuto výzkumu se věnoval Books (1978 In Mareš, Křivohlavý, 1995) a ten předpokládá, že v běžné učebně existují tři komunikační zóny. Zóny jsou uváděny v metrech a učitel stojí u tabule. První zóna bývá označována jako „zóna sociálně poradní“ do 3,7 m. V této zóně je komunikace účastníků aktivní a podporuje intenzitu komunikace i její obousměrnost. Druhou zónu označuje jako „zóna blízce veřejná“ do 7, 6 m. Vyznačuje se méně kvalitní komunikací s nižším počtem kontaktů mezi učitelem a žáky. Nejméně aktivní komunikace probíhá mezi učitelem a žáky ve třetí zóně, kde žáci sedí nejdále od učitele, tato zóna se nazývá „zóna vzdáleně veřejná“ nad 7, 6 m.

Pedagogickou komunikaci ovlivňuje především učitel, ale v případě, kdy dá učitel žákům možnost, aby si sami zvolili zasedací pořádek, tak už ji ovlivňují žáci samotní, v podobě vytváření komunikačních zón ve třídě. Podle Mareše a Křivohlavého (1995) žáci, kteří obsadí přední lavice, jsou aktivnější, pilnější a snaživější naopak ti, kteří obsadí zadní lavice, jsou méně komunikativní a nechtějí se podílet na průběhu vyučování. Ale jsou zde i žáci, kteří jsou uzavření nebo mají zdravotní problémy. Proto by učitel měl, promyšleně zapojovat do výuky všechny žáky, měnit zasedací pořádek a svoji akční zónu. Nejen z kázeňských důvodů, ale i zdravotních a komunikačních.

Rozsazení žáka v učebně může ovlivnit jeho aktivitu, dokonce u některých učitelů i způsob jednání se žákem. Žáci, kteří sedí v zadních lavicích, mají příležitosti k tomu, aby se zabývali jinými věcmi a nedávali pozor při výuce. To se může projevit zhoršením prospěchu, což může vést až k averzi učitele vůči žákovi. Protože z výzkumů vyplývá, že nejen vhodně zvolené metody při vyučování, ale i vhodné prostorové uspořádání třídy, dokáže aktivizovat žáka. Proto jakákoliv pozitivní změna může vést k prohloubení interakce mezi učitelem a žáky.

4.3 Školní nábytek

Školní nábytek musí vyhovovat pedagogickým, hygienickým a ergonomickým požadavkům. Z pedagogických požadavků musí tento nábytek umožnit práci vsedě během hodiny, aniž by se žáci rušili navzájem. Učitel má mít možnost kontrolovat žákovskou práci a dodržování hygieny při ní. Školní nábytek musí být snadno manipulovatelný, aby umožnil snadné přeskupování během činností, které to vyžadují. Z hygienického hlediska musí umožňovat snadné udržování čistoty a musí být bezpečný. Nesmí mít ostré hrany a musí být vyroben ze zdravotně nezávadného materiálu. Další požadavky jsou uvedeny ve vyhlášce (č. 410/2005 Sb.). Ta uvádí, že každá školní třída musí být vybavena výškově nastavitelným nábytkem, který zohledňuje rozdílnou tělesnou výšku žáků. Zabývá se zde i ergonomickými zásadami při práci žáků vsedě. Parametry pro výšku sedáku, desky židle vzhledem k výšce žáků uvádí tabulka č. 1.

Tabulka č. 1- Velikosti typů nábytku a ergonomické zásady práce žáků vsedě

Výška sedáku židle (mm)	Výška desky stolku (mm)	Vhodné výšky dětí (cm)
260	460	100.0 – 112.5
300	520	112.5 – 127.5
340	580	127.5 – 142.5
380	640	142.5 – 157.5
420	700	157.5 – 172.5
460	760	172.5 – 187.5

V dnešní době je na českém trhu mnoho firem, které nabízejí širokou škálu školního nábytku a dalšího vybavení pro školy. Školy si mohou vybrat z mnoha barevných škál i z různých typů nábytku a jejich doplňků. Většina škol se snaží nakupovat polohovatelný nábytek, aby zajistila, již zmíněné hygienické požadavky. Protože nákup nového vybavení často závisí na finančních možnostech školy, tak můžeme vidět stále mnoho škol, které mají nevyhovující a starý nábytek v jedné výšce. Tento nábytek neumožňuje žákům správnou hygienu při jejich školní práci, a proto

nevytváří vhodné pracovní podmínky. Tento nábytek může způsobit i zdravotní problémy a nižší aktivitu žáků během vyučování.

Ve třídě jsou také skříňky a úložné prostory pro žáky na ukládání jejich věcí např. úboru na tělocvik, kufříku s výtvarnými a pracovními potřebami, učebnic a sešitů aj. Tento nábytek je pro žáky především výhodný z pohledu jejich přetěžování, ke kterému dochází při nošení školní aktovky. Ta je příliš těžká kvůli mnoha pomůckám, které žáci nosí, a může dojít ke špatnému zakřivení páteře. Učitel má také úložné prostory a skříň, ve kterých má především pomůcky pro výuku, knihy, portfolia a práce žáků aj. Dále jsou ve třídě nástěnky, obrazy, umyvadlo, knihovnička, obrázky, visací plakáty, výukové a magnetické tabule. V dnešní době se stala často vyhledávanou pomůckou interaktivní tabule. Ta podle výzkumů spíše výuku zpestřuje, než ovlivňuje výkon žáků. Další vybavení tříd např. audiovizuální technikou aj., už závisí na finanční stránce školy a sponzorech.

4.4 Mikroklimatické podmínky vnitřního prostředí

Mikroklimatické podmínky vnitřního prostředí zahrnují teplotu, vlhkost a proudění vzduchu.

Teplota

Teplota vzduchu by měla být v učebně v zimním období asi 20 – 22 °C a v letním kolem 24,5 °C. V zimě nesmí teplota klesnout pod 19 °C a v létě je v učebnách nejvyšší přístupná teplota 26 °C, jak uvádí vyhláška (č. 108/2001 Sb.). Dále vyhláška uvádí, že jestliže teplota klesne nebo stoupne k dané hranici, která je předepsaná jako krizová, musí být provoz školy zastaven.

Teplota vzduchu také závisí na teplotě stěn, především v blízkosti oken. Proto žáci sedící podél okenní stěny, by neměli být vystavováni ochlazování okenní plochou ani nadměrnému sálání topení. Toto uvádí Provazník (1985).

Bartko (1980) uvádí, že i mezi odborníky jsou různé názory na optimální teplotu ve třídě. Proto upozorňuje na to, že dětský organismus je citlivější na přehřátí, které vede k rychlejší únavě a vyčerpání než u dospělých. Proto by každá třída měla být vybavena teploměrem, aby pedagog mohl zajistit optimální tepelnou pohodu při práci žáků.

Vlhkost

Příloha č. 3 k vyhlášce (č. 410/2005 Sb.) uvádí, že relativní vlhkost vzduchu by se měla pohybovat mezi 30 – 70 %. Provazník (1985) udává, že pro lidský organismus jsou optimální hodnoty vlhkosti vzduchu mezi 40 -50 %. Vlhkost vzduchu je člověkem méně pociťována než teplota, ale i tak může nepříznivě ovlivnit stav jedince.

V zimním období dochází při vytápění až přetápění místností k poklesu vlhkosti vzduchu. Možným řešením pro zvýšení vlhkosti vzduchu je větrání, ale pouze při příznivých venkovních teplotách nebo umělé zvlhčování vzduchu pomocí zvlhčovačů. Relativní vlhkost by neměla klesnout pod 20 %, protože i u zdravých jedinců dochází k vysušování sliznice horních cest dýchacích a ke snižování jejich imunity.

Proudění vzduchu

Intenzita výměny vzduchu v učebnách je zajišťována přirozeným a přímým větráním. Při výměně vzduchu musíme dbát na to, aby i rychlost vzduchu optimálně ovlivňovala teplotu v učebnách. Rychlost vzduchu by neměla být příliš intenzivní, ale ani příliš nízká.

Přímé větrání, kdy proudění vzduchu zasahuje do oblasti pobytu žáků, je možné použít za jejich přítomnosti v učebně pouze v létě. V zimě se přímé větrání využívá pouze nárazově, především během přestávky a za nepřítomnosti žáků.

Doporučené větrání v létě je 3 – 5 krát za hodinu a v zimě je optimální větrat 1-3 krát během hodiny. Pedagogické průzkumy ukázaly, že při vyučování na čerstvém vzduchu se únava u dětí podstatně zmenšuje a převládá aktivní účast při vyučování. Samozřejmě vždy záleží na konkrétních podmínkách třídy a na daném jedinci.

Tyto normy podrobněji definuje příloha č. 3. k vyhlášce (č. 410/ 2005 Sb.), která uvádí číselné parametry při větrání čerstvým vzduchem v učebnách, šatnách, tělocvičnách, hygienických zařízeních a provozovnách pro výchovu a vzdělávání. Dále jsou zde uvedeny také mikroklimatické parametry pro tyto prostory.

4.5 Akustika ve školní třídě

Bartko (1980) uvádí, že zvuková pohoda má také významný podíl na vnímání žáka. Správně zvolená zvuková kulisa může vést k vytvoření příjemného klimatu ve třídě. Ale neobvyklý a nepříjemný zvuk odvádí pozornost od práce a zpomaluje duševní procesy. S akustikou souvisí také hluk, který vzniká v učebnách vlastní činností v tělocvičně, je dobré ho tlumit širokopásmovým akustickým obkladem. V opačných případech můžeme provést opatření k lepší srozumitelnosti řeči a pro kvalitativní poslech zpěvu a hudby. Také šum a vyrušování během hodiny může zvyšovat únavu žáka. Učitel svým hlasem také ovlivňuje aktivitu žáků, protože když stále mluví potichu a žák musí vynakládat značné úsilí na to, aby mu porozuměl, tak mu ubývá energie, která je důležitá při osvojování učiva. Špatné akustické podmínky ve škole mohou způsobit bolesti hlavy a vyčerpání, ale nejen u žáků, ale i u učitele.

4.6 Barva

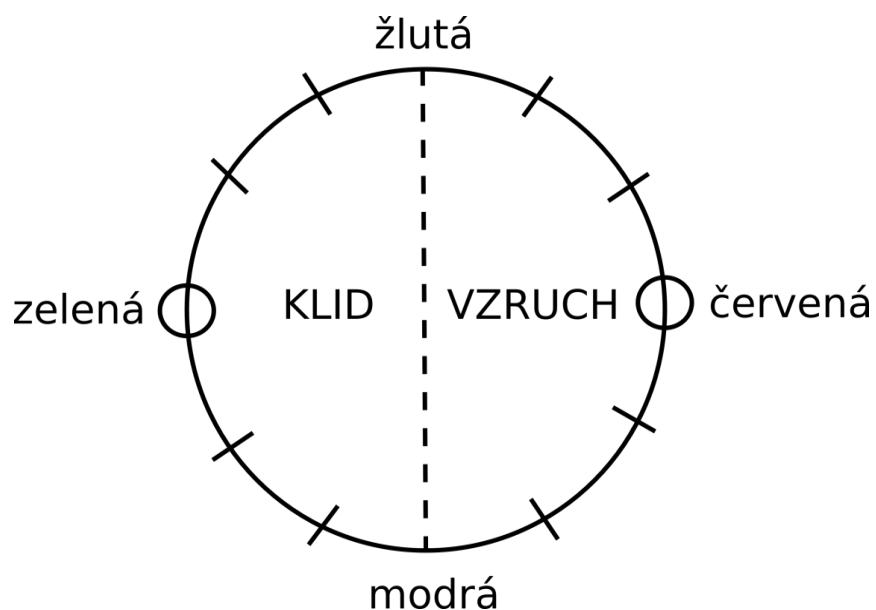
Řešení barevnosti interiérů je určováno různými hledisky, z nichž nejzákladnější je jeho tvar, velikost, osvětlení a účel prostoru. Barevnost místnosti přizpůsobujeme především intenzitě jejich osvětlení a druhu osvětlení. Místnosti položené na severní stranu s menším přílivem světla mají mít barevnost a světlé barvy, jež působí zjasňujícím dojmem. V místnostech položených na jih s vydatným osvětlením, tlumíme většinou sytost použitých barev a zároveň i jejich světlost a také celkový kontrast místnosti, jak uvádí Hanuš (1984).

Syté a temné barvy prostor třídy dojmově zmenší a některé světlé tóny jej opticky zvětšují a vytvářejí dojem větší třídy.

Optimální barevné řešení je tedy takové řešení, které snižuje únavu a pomáhá vytvářet psychickou pohodu. Barvy mohou v místnosti působit na naši psychiku kladně i záporně. Na základních školách se většinou nechává výběr barvy a uspořádání interiéru na pedagogovi. V tomto směru nejsou žádné dané normy, jako jsou např. u materiálního vybavení školní třídy. Proto by měl pedagog barevnost třídy volit tak, aby prostředí ve třídě, kde žáci tráví převážnou část výuky, pro ně bylo příjemné a podporovalo jejich myšlení. Samozřejmě každý z nás preferuje jinou barvu nebo skupinu barev, která se mu nejvíce líbí. Dokazuje to i realizovaný výzkum, který ukázal rozdílné preference barev mezi dospělými a dětmi, jak uvádí Brožková (1982).

Další výzkum dokládá, že obliba jednotlivých barev je spojena s duševním napětím nebo uvolněním člověka. Správně zvolená barva dokáže člověka aktivovat, jiná koncentrovat nebo vytvořit psychickou pohodu, proto by se neměl vliv barev na psychiku podceňovat. Pro výstižnější přehlednost uvádím obrázek.

Obrázek 3. – Klid a vzruch v kruhovém uspořádání barev podle Hanuše (1984)

Charakteristika barev vychází z jejich fyziologických a biologických účinků, ale zároveň je založena na jejich psychickém významu, na vlastnostech, které jim lidé na základě mnohaletých zkušeností připsali. Také se opírá o jejich výtvarné účinky.

Utváření příznivého školního klimatu ve třídě nezáleží pouze na žácích a učitelích, ale na komplexním dojmu z prostředí školní třídy. Protože špatné osvětlení třídy může u žáků zvýšit napětí a únavu, tak i nevhodně zvolené barevné řešení třídy, může utlumit žákův výkon. Proto bychom měli barvy volit tak, aby podporovaly aktivitu a pozornost u žáků a minimalizovaly jejich únavu a nesoustředěnost při výuce.

4.7 Osvětlení

Zrakové vnímání u žáků úzce souvisí s osvětlením, proto bychom měli intenzitu světla volit tak, aby žáky při práci příliš neoslňovalo, ale ani neunavovalo, ale bylo voleno tak, aby korespondovalo jak s prostorem, tak s typem pracovní činnosti.

Vyhláška (č. 410/2005 Sb.) uvádí, že všechny prostory školy musí mít takové osvětlení, aby svou kvalitou a kvantitou vyhovovaly ČSN. Vyhovující denní osvětlení je požadováno u všech prostorů, které jsou určeny k dlouhodobému pobytu osob. Trvalým pobytem se rozumí - pobyt podstatnou část dne v prostoru.

Nejvíce času žáci tráví v kmenové třídě, která musí být dostatečně a rovnoměrně osvětlena především denním světlem. To záleží i na orientaci okenních stěn, protože okna orientována na jih mají větší intenzitu osvětlení než okna obrácená na sever. Dále vyhláška (č. 410/2005 Sb.) uvádí, že při potřebě regulace denního osvětlení, rozložení světla či zábraně oslnění musí být řešena v souladu s normovanými požadavky, které udává ČSN. Žáci, kteří sedí podél okna, musí mít stejné podmínky osvětlení jako žáci, kteří sedí v méně osvětlené části třídy nebo na opačné straně. Při výuce se nejčastěji využívá tabule, proto je důležité i její správné osvětlení, které musí odpovídat normovaným hodnotám. Tabule, na které se píše křídou, musí mít matný povrch. Nad tabulí nesmí být umístěn osvětlovací otvor, v opačném případě musí být zakryt neprůsvitným materiálem. Pro většinu zrakových činností se ve škole vyžaduje směr osvětlení zleva a shora a umístění řad svítidel u umělých osvětlovacích soustav

rovnoběžně s okenní stěnou nad levý okraj lavic. Z hlediska hospodárnosti i spektrálního složení světla se nejčastěji používají zářivky, nejlépe bílé nebo teple bílé. Osvětlení žárovkami lze použít v menších prostorách. Pouze umělé osvětlení mohou mít prostory, které neslouží jako trvalé pracoviště.

Při zrakově náročných a obtížných činnostech je výhodnější orientace osvětlovacích otvorů na neslunečnou stranu. Pro žáky se zrakovým postižením nebo zrakovými vadami je důležité zajistit denní i umělé osvětlení, které odpovídá jejich specifickým potřebám podle stupně postižení.

„Učitel dbá, aby žáci zachovávali vhodnou vzdálenost zraku při čtení, psaní a ostatních úkonech, a to 25 – 40 cm. Chrání zrak před přímým či nepřímým osvětlením, za všech podmínek zajišťuje dokonalou intenzitu světla pro všechny druhy práce žáků. (Provazník, 1985, str. 161)

4.8 Relaxace ve třídě

V současné době žáci na prvním stupni základních škol tráví ve škole 4–5hodin denně na jednom místě a v jedné pozici. U žáků tak vzniká fyzická i psychická únava, která se projevuje útlumem nebo motorickým neklidem, jak uvádí Bartko (1980). Proto jsou přestávky nezbytnou součástí školního vyučování. Také Lokšová, Lokša (1999) upozorňují na to, že dlouhodobé přetěžování žáků nepřiměřené jejich věku a značná emocionální zátěž v mnoha školních situacích mohou negativně ovlivnit nejen jejich výkonnost, ale i osobní pohodu a dlouhodobě tělesné i duševní zdraví.

„Rychlá obnova vyčerpaných duševních sil a regenerace normální výkonnosti pomocí relaxace má velký význam už u žáků základní školy.“ (Lokšová, Lokša, 1999, str. 84)

Mnoho základních škol se snaží žákům přestávku co nejvíce zpříjemnit a nakupují pingpongové stoly, stolní fotbálky, houpací sítě, horolezecké stěny, také vytvářejí klubovny s příjemným prostředím, některé dokonce vytvářejí i lanové překážky a umožňují žákům chodit ven na školní dvůr nebo do tělocvičny.

5 PSYCHOSOCIÁLNÍ KLIMA TŘÍDY

Již od 30. let 20. století se odborníci zabývají zkoumáním psychosociálních vztahů a preferencí v malých skupinách (dyádách, triádách aj.). Co do parametrů psychosociálního klimatu zůstávalo vyučování jako specifický druh interakce odehrávající se v poměrně velké skupině dlouho nepoznáno.

„Pedagogická interakce není jen vzájemným působením učitele a žáka, učitele a žáků či žáků mezi sebou, ale je také klíčem, který nám otevírá cestu k hlubšímu poznání jejich vzájemných vztahů, společné činnosti, způsobu komunikování i společným výsledkům. Již dávno se zjistilo, že pedagogická interakce má své zvláštní ovzduší, svou atmosféru, své psychologické klima.“ (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 142)

Atmosféra podle Mareše a Čápa (2001) vyjadřuje proměnlivost a krátké trvání. Atmosféra třídy je jevem krátkodobým, situačně podmíněným a mění se během vyučovacího dne či dokonce během vyučovací hodiny. Jevy trvají řádově minuty až hodiny, výjimečně déle např. atmosféra před důležitou zkouškou, při suplování aj.

Klima třídy je trvalejší sociální a emocionální naladění žáků ve třídě, které tvoří a prožívají žáci v interakci (podle Laška, 2001).

Z těchto definic vyplývá, že interakce mezi učitelem a žáky, se také podílí na tvorbě klimatu ve třídě, ať už probíhá v malých či velkých skupinách. Klima je zde chápáno jako stav, který dlouhodobě panuje ve třídě a je pro ni typický po několik měsíců či let. Naopak atmosféra je stav krátkodobý a proměnlivý, který se během času opět vrátí do původního stavu, protože většinou trvá pár minut až hodiny.

Prokop (1996) rozlišuje tři typy třídního prostředí. „Třída orientovaná na výkon“ je většinou homogenní, kde převažuje frontální vyučování. Uspořádání třídy po stránce popularity žáků se do značné míry překrývá s dosaženými výsledky žáků ve škole. Od těch s nejhoršími výsledky k těm nejlepším. Učitel v takové třídě vytváří klima neosobní profesionality. Sám se cítí být expertem a vztahy k žákům si vytváří podle jejich zájmu o jeho předmět. Druhým typem je „třída orientovaná na spolupráci“, která

je založena na individualizovaném učení, které většinou probíhá v malých skupinkách, které jsou tvořeny podle aktuálních výsledků žáků. Hodnocení probíhá spíše ke skupině než k jednotlivci. Učitel zde vytváří interpersonální shody. Sám se cítí být spíše jako vychovatel, který se snaží zachovat si kontrolu nad třídou bez nadměrného užití formální autority. Jeho vztah k žákům je vstřícný, přátelský a podporuje třídní solidaritu. Posledním typem je třída „orientovaná na pořádek“, jde o heterogenní skupinu, kde převládá frontální výuka. V těchto třídách je většinou nepříjemné klima a projevuje se zde i šikana. Učitel zde vystupuje spíše v roli řídící. Jeho vztah k žákům je neosobní, má zájem pouze na tom, aby se třída dobře prezentovala.

Ve školách bychom určitě našli mnohem více odlišných prostředí, ale je opravdu těžké je přesně vymezit. Protože je to prostředí složité, plné složitých vztahů mezi školou a žáky.

5.1 Determinanty a prvky klimatu školní třídy

„Za determinanty považujeme ty skutečnosti v životě školy a třídy, které mají svou originální kompozici, jsou relativně svébytné, ovlivňují vznik, podobu a účinky klimatu. Používáme tento termín proto, že není vždy dosti dobře možno odlišit a přesně popsat příčiny a následky sledovaných jevů.

Klima není jednotný celek, má své konstruktivní prvky, složky. Ty obvykle nestojí izolovaně, recipročně na sebe působí, vytvářejí složitou strukturu. Podle kvality působení determinant jsou pak ve třídě žáky prožívány tu silně, tu minimálně.“

(Lašek, 2001, str. 44)

Začátkem 50. let 20. století se odborníci začali zabývat zkoumáním sociálně emocionálního klimatu hodiny. Tento výzkum probíhal na základě verbálního projevu pocitů žáků a učitelů z vyučování, aby výzkumní pracovníci v pedagogice mohli analyzovat vyučování jinak než na základě pozorování, tedy „zevnitř“. Další oblastí, na kterou se odborníci zaměřili, byla pedagogický takt jako důležitá složka klimatu. U nás tyto výzkumy probíhaly především v sedmdesátých letech. Soustředily se na interakci mezi učitelem a žáky v průběhu vyučovací hodiny.

Nejprve se předpokládalo, že tvůrcem klimatu je převážně učitel, potom, že to jsou žáci, ale v dnešních výzkumech se uvádí, že tvůrcem klimatu jsou žáci i učitel. Výraznější vliv má učitel v nižších ročnících, zejména u mladších žáků. Později se mu už třída stává vyrovnanějším partnerem. Právě proto, že učitel a žáci na sebe působí vzájemně, vytvářejí klima společně. Nejsou vzácné případy, kdy třída, skupina či žák ve třídě ovlivní klima hodiny více než učitel (podle Mareše a Křivohlavého, 1995).

Pro některé autory je učitelovo jednání velmi důležitým prvkem klimatu třídy. Učitel výuku řídí, organizuje, kontroluje aj., a také využívá různé metody práce, kterou hodnotí na základě výkonů žáků. Na spolutvoření a prožívání klimatu se také podílí žák. Klima na žáka působí jak ve smyslu osobním, kdy je zaujat především školou, tak v sociálně psychologickém smyslu, kdy je přijat skupinou a podílí se na jejích činnostech.

Determinanty i prvky třídního klimatu na sebe působí a jsou vzájemně propojené. Ovlivňují klima ve třídě, které působí na žáky i učitele a naopak. Proto je nezbytné, aby klima ve třídě bylo pozitivní, protože z hlediska formování osobnosti žáka může klima ovlivnit jeho celkový přístup ke vzdělání, který je důležitý z hlediska socializace.

5.2 Osobnost učitele

Podle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2008, str. 261) je učitel *„jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost.“* Tuto způsobilost upravuje zákon o pedagogických pracovnících (č. 563/ 2004 Sb.).

Lašek (2001) uvádí, že tradiční pohled na učitele mu určuje dvě základní složky jeho práce. Zprostředkovat poznatky věd a přiměřenou formou je přetvořit ve vědomosti, dovednosti a návyky žáků a zásadně se podílet na socializaci dítěte.

Gibb (1982 In Lašek, 2001) předpokládá, že jsou dva typy komunikačního klimatu. Suportivní klima je charakterizované sdíleným cítěním účastníků komunikace, kde jsou jasné a jednoznačné zprávy i efektivní naslouchání jednoho druhému. Defenzivní klima je navozeno dominantním partnerem v komunikaci a charakterizované vysokou víceznačností předávaných informací, skrýváním vlastního myšlení a cítění a neefektivním nasloucháním mezi komunikanty.

Učitel má v životě žáka velice důležitou roli především na začátku školní docházky. Může ovlivnit jeho celkový postoj ke škole a vzdělávání do budoucna. Učitel do třídy přináší řád, autoritu, dovednosti, styl výuky ale také své zlozvyky. Ve třídě by měl učitel dbát na rozvoj žákovy osobnosti, na jeho schopnost kooperovat a podporovat zájem a zaujetí žáků pro vzdělání. Při hodnocení žákovy výkonu musí učitel rozhodovat objektivně a minimalizovat riziko, které je spojeno s nespravedlivým hodnocením, na které jsou žáci velmi citliví.

Podle Prokopa (1998) by učitel měl být odborníkem ve svém oboru, ale i odborníkem ve vedení dětí, protože má vůči společnosti zodpovědnost za dorůstající generaci. Jeho hlavním úkolem je zprostředkovat sociální dospělost v sociálně kulturním systému. Proto se od jeho jednání tolik očekává v každé jeho roli. V roli učitele, kolegy, úředníka, partnera rodičů a roli veřejné se vyžaduje různé chování a způsob jednání, které daná role potřebuje. Prokop se zabývá stylem vedení výuky. Uvádí zde tři styly vedení. Autokratický styl, kde hlavním aktérem je učitel, který brzdí komunikaci uvnitř skupiny a její integraci. Nevytváří kooperační skupiny a málo respektuje potřeby a přání žáků. Demokratický styl, kde se žáci aktivně podílejí na práci v hodině a aktivitách třídy. Učitel podporuje kontakty, které zlepšují ochotu a pracovní nasazení žáků v učení. Povzbuzuje a vytváří mezilidské sympatie a pozitivní přístup žáků ke vzdělávání. Učí žáky spolupracovat, respektovat jednotlivce a seberealizovat se ve společnosti. Laissez – faire styl, u nás spíše známý pod pojmem liberální, kde jsou aktéři především žáci, se vyznačuje pasivním chováním učitele a podněty pro aktivity vycházejí spíše od nich. Učitel nestanovuje žádná pravidla, žádné požadavky a nároky na žáky, kteří jsou pak nejistí a zmatení. Ideálním přístupem je přístup demokratický, ale ve školách se objevují pouze smíšené formy, proto není jednoduché přesně rozlišit tyto styly. Většinou učitel volí takový přístup, který daná situace vyžaduje.

Čáp s Marešem (2001) uvádí, že Švýcar Ch. Caselmann rozlišuje dva základní typy učitelů. *Logotrop* je typ učitele, který je zaměřen na obor. U žáků se snaží vzbudit zájem o předmět a předat jim z něho co nejvíce. Jeho zájem o žáky se projevuje méně a minimálně o ty, kteří nesdílejí jeho zájem o předmět. Naopak *paidotrop* se zajímá spíše o žáky než o obor. Snaží se jim přiblížit, porozumět a pomoci. Někdy tento přístup může přerůst až k zasahování do osobního života žáků. Oba tyto přístupy v krajních podobách vedou k nežádoucím výsledkům.

Jsou další různá dělení stylu vedení výuky nebo typů učitelů, ale většinou se vychází ze dvou požadavků, které se od učitele očekávají. Při vzdělávání žáků, by jim měl učitel zprostředkovat vědomosti, dovednosti, způsoby myšlení a činnosti určitého oboru podle své aprobace. A při jejich vychovávání by měl rozvíjet postoje, schopnosti a charakter žáků, a to na podkladě stálého poznávání žáků s ohledem na jejich typologické a individuální rozdíly. Není snadné tyto dva momenty vyváženě sloučit, protože každý učitel se liší v tom, na který moment se právě zaměří.

Na závěr této kapitoly bych uvedla hlavní předpoklady, které jsou nezbytné pro práci učitele a jeho přístupu k výuce a dětem. Jako jsou empatie, trpělivost, citová stabilita, demokratický přístup, spravedlnost, odolnost proti frustraci, smysl pro humor, přívětivé chování, rozhodnost, tvořivost, přizpůsobivost, vzdělanost, charakternost, důslednost, autorita, asertivita a odpovědnost. Každý učitel má jiné rysy osobnosti, názory na výchovu a vzdělání, a tudíž i jiný přístup k výuce, proto není snadné jeho osobnost přesně formulovat. Ale každý učitel by se měl snažit o vytvoření příznivého klimatu a interakce mezi ním a žáky. Jeho přístup a jednání s každým žákem by mělo být individuální a partnerské, založené na vzájemném respektu a úctě.

5.3 Žák mladšího školního věku

Tato nová životní etapa zásadně změní dosavadní způsob života dítěte, ale také jeho rodiny. Protože vstupem do školy přicházejí povinnosti a hravá činnost ustupuje do pozadí. Hlavní náplní žákova denního režimu se stává učení a plnění povinností. A také se musí podřizovat požadavkům školy. Samozřejmě, že s novou rolí se zčásti mění i jeho postavení v rodině.

Období mladšího školního věku můžeme podle Vágnerové (2005) rozdělit do tří fází.

1. **Raný školní věk** trvá od nástupu do školy, tj. mezi 6-7 rokem do 8-9 let. Projevuje se zde změna sociálního postavení a vztah ke škole.
2. **Střední školní věk** trvá od 8-9 do 11-12 let. V této fázi dochází k různým změnám, které lze považovat za přípravu na dospívání. Žák přechází na druhý stupeň základní školy.
3. **Starší školní věk** odpovídá období druhého stupně základní školy.

V tomto věku je pro žáka charakteristický intenzivní růst do výšky. Ročně vyroste cca o šest až osm centimetrů. Kostra, svalstvo i ostatní orgány sílí a stávají se výkonnějšími. Ale stále musíme myslet na to, že je zde určitá vývojová nezralost, kterou musíme respektovat. Také zakřivenost páteře ještě není trvalá a při přetěžování může dojít k různým typům deformací. Dále také může dítě ovlivnit jeho životospráva a to nejen tělesně, ale i duševně. U dospělého člověka je pomalejší látková výměna než u dítěte. A tak musíme dbát na správnou výživu dětí a to nejen kvůli fyzickému stavu, ale i psychickému, protože v tomto období ještě není dokončena diferenciací korových buněk a dítě se brzy unaví. A proto potřebuje odpočinek, na který by měli dbát rodiče, stejně tak na dostatečnou dobu spánku. Důležitou změnou je také vývoj dentice, protože trvalé zuby již začíná nahrazovat mléčný chrup.

Pro vývoj motoriky jsou důležité aspekty, které jsou závislé na funkci nervové soustavy, na růstu a osifikaci kostí a na výkonnosti svalů. V této etapě se zvyšuje a zpřesňuje rychlost pohybů dítěte a to zejména lepší souhrou pohybů jednotlivých částí těla a také se zlepšuje celková obratnost dítěte. Jednou z nezbytných činností v tomto věku je aktivní pohyb. Proto bychom ho měli co nejvíce podporovat a hlavně v této době, kdy aktivní pohyb ustupuje a nahrazuje ho pasivní odpočinek u televize nebo počítače. Pohyb pomáhá při upevňování zdravého tělesného i duševního vývoje dítěte. U dítěte je nutné tuto potřebu uspokojovat.

Poznávací procesy dítěte se významně mění již při vstupu do školy. Jedním z poznávacích procesů je vnímání, které je stále dokonalejší a opírá se o přesnější činnost všech analyzátorů a o bohatší zkušenosti dítěte. Základem pro vyučování ve škole je vnímání. Škola je činí systematictější a začíná se v něm stále více uplatňovat analýza. Nepřetržitě se vyvíjí schopnost rozlišovat podobné podněty, ale zatím nerozlišují rozdíly např. v hmotnosti, délce, rychlosti pohybu. Zatím se vyvíjí diferenciaci při vnímání prostoru a času a zvyšuje se schopnost pozorovat.

Zvýšené nároky jsou především kladeny na pozornost dítěte ve škole. Pozornost je důležitou součástí pro splnění všech požadavků, které směřují k úspěšnému dokončení cíle. Žákovi už nestačí jeho bezděčná paměť, a proto se musí plně a úmyslně soustředit na plnění úkolu, protože žák nesoustředěný a bez záměrného úsilí si těžko osvojí všechny potřebné vědomosti v přiměřené kvantitě a kvalitě. Také musíme brát v úvahu, že přechod z mateřské školy na základní školu je pro dítě velkou zátěží, takže i jeho pozorovací schopnosti jsou částečně ovlivňovány citovými stavy a přitažlivostí všeho nového a neobvyklého. Procesy vzruchu převládají nad procesy útlumu a žák snadno přenáší svou pozornost od učení někam jinam. Proto je potřeba dbát na střídání pracovních činností v krátkých časových úsecích. D. Trpišovská (2004) uvádí (5-10 min), také by se měla respektovat kratší doba stálosti pozornosti, kterou můžeme ve vyšších ročnících postupně prodlužovat.

Žák se nedokáže soustředit na větší množství prvků pozorovaného objektu. Zatím nemá jednotlivé činnosti zautomatizovány, a proto nemůže rozdělovat pozornost. Při kladení neúměrných požadavků na výkon pozornosti žáka může dojít k jeho psychickému přetížení a vyčerpání.

Žákovy představy se vyznačují konkrétností a živostí. Ve vyučování pro něj mají velký význam, protože mu nahrazují pojmy. Proto také záleží, v jak podnětném prostředí žák žije. Protože představy žáka jsou spojeny s jeho bezprostředními zážitky a to se může také projevit při jeho rozvoji myšlení a školní úspěšnosti. Fantazie dítěte je také ovlivněna rozmanitostí představ, které jsou velmi živé a převážně konkrétní.

„Fantazie umožňuje žákovi kombinovat a přetvářet představy, v tomto věku se vyznačuje určitou živelností. Fantazii je třeba usměrňovat tak, aby žáka nevzdalovala od skutečného života, ale aby v něm žák mohl uplatňovat její užitečné stránky. Rozhodně se nesmí potlačovat, neboť rozvoj fantazie úzce souvisí s rozvojem tolik potřebné tvořivosti.“ (Trpišovská, 2004, str. 46)

Vyučování ve školách se tradičně soustřeďuje především na to, aby si žáci osvojili určité vědomosti. K tomu je nutná paměť, která umožňuje uchovávat minulou zkušenost. Pro dětskou paměť je charakteristická velká názornost a konkrétnost. Žák zatím nemá dostatečně rozvinutou slovní zásobu a nedokázal by látku interpretovat vlastními slovy, a proto se učí spíše mechanicky, než aby si to zapamatoval logicky i u látky, kterou by si mohl logicky zapamatovat. Často se také lépe hodnotí mechanická reprodukce než ta logická. Postupně s přibývajícím věkem a tréninkem výkonnost paměti roste a také dochází k posunu od mechanického zapamatování k logickému.

Při osvojování učiva se žák opírá o reálné předměty nebo jejich názorné zobrazení, protože látka je už příliš konkrétní. V této etapě převládá konkrétně – pojmové myšlení. Postupně se však vytváří schopnost abstrahovat od konkrétního a přichází další fáze rozvoje myšlení. Rozvoj myšlení žáka je důležité podporovat mnoha podněty a zprostředkovávat mu množství informací a poznatků. Velký význam má zejména při utváření pojmů, zpřesňování jejich rozsahu a obsahu. Poznávání se stává objektivnější a přesnější, neboť je žák schopen decentrace, nebere v úvahu jen jevovou stránku věci a její osobní význam. Dokáže ve svých úvahách respektovat najednou více faktorů a poznání se stává přesnější a komplexnější. Vědomosti, které jsou nejasné, nerozčleněné žák chápe až s rozvojem abstraktního myšlení.

S vývojem myšlení se rozvíjí také řeč. Řeč je důležitou součástí při vývoji abstraktního myšlení. Tím, že se žák naučí číst a psát se, nejprve výrazně rozvinou jazykové schopnosti. Slovní zásoba se obohacuje nejen kvantitativně, ale také kvalitativně, protože se zpřesňuje obsah pojmů a jejich výslovnost.

Tabulka č. 2 – Rozvoj slovní zásoby podle Vágnerové, Valentové (1991)

Ročník	Základní slova	Odvozeniny	Celkem
1.	16 900	7 100	24 000
2.	22 000	12 000	34 000
3.	26 000	18 000	44 000
4.	26 200	18 300	44 500

Výrazný rozdíl je také mezi tím, kolik slov dítě pasivně zná a kolik jich při komunikaci používá. Se znalostí písma a dovedností psaní se zpětně projevuje vliv psané řeči na rozvíjení vlastního verbálního sdělení. Psaná řeč vyžaduje mnohem větší slovní zásobu, přesnost a ovládání gramatických forem řeči. Vazba mezi vývojem myšlení a řeči je velmi těsná. Vzájemně se ovlivňují a tvoří základ, jenž se projevuje na úrovni a struktuře rozumové vyspělosti.

„Od šesti do jedenácti let vlivem výchovy roste slovník dítěte nejen kvantitativně, ale nýbrž především kvalitativně, neboť ze slov jako výrazu myšlenkových obrysů se postupně vytvářejí pojmy s větší obsahovou přesností.“ (Příhoda, 1963, str. 289).

Při vstupu do školy úroveň verbálních schopností závisí především na kvalitě prostředí, ve kterém dítě žije a je vychovááno, a proto jsou mezi dětmi velké rozdíly a škola by je měla postupně eliminovat. Především proto, že podmínkou úspěšné školní práce je dobrá úroveň jazykových schopností. Škola by měla žákům poskytnout dostatek smyslových a verbálních zážitků a zkušeností.

Dítě postupně ustupuje od afektivního projevu citů, ty se postupně diferencují a dostávají pod vědomou kontrolu. City se stávají stálejšími a žák už umí mnohé projevy nálad do značné míry ovlivňovat. Dokáže zakrýt nežádoucí city, ale uvnitř sebe je i tak prožívá a neprojevené city si kompenzuje v jiných činnostech. I přes evidentní posun ve vývoji citů nemůžeme ještě mluvit o jejich stabilitě. Dětská citovost je stále v tomto období ještě mělká a povrchní.

V této etapě se u žáků stále více projevují estetické, intelektuální a mravní city. Rozvoj estetických citů je důležitý z hlediska vývoje pojmu krásna. Hodnocení krásna je velice subjektivní, protože žák nemá osvojeny stabilnější normy estetického cítění. Škola se také podílí na utváření morálních citů vytvářením smyslu pro odpovědnost, plnění povinností a dodržováním norem skupinového života.

Dítě se nenarodí s hotovými mravními vlastnostmi, ale musí si je postupně osvojovat. Aby si osvojil kladné morální vlastnosti i chování, můžeme ho formovat jednotnou a důslednou výchovou a osobním vzorem. Nemohou být měřítkem správného chování, ale morální uvědomělost žáka, mu pomáhá, si postupně zvnitřňovat systém mravních norem. Normy přijímá od společenství lidí, se kterými žije a kteří jsou pro něj autoritou.

Trpišovská (2004) podle J. Piageta uvádí, že má dítě na začátku školní docházky autonomní morálku. Ví, které jednání je správné či nesprávné bez ohledu na aktuální vliv autority. Ale i tak má problém v reálné regulaci chování, a tudíž dává přednost osobnímu uspokojení než respektování mravní normy. Proto je v tomto období velice důležitá kontrola dítěte a jeho vyjadřování souhlasu či nesouhlasu s jeho chováním zejména těmi, kterými je dítě obklopeno a jsou pro něj citově významní. Morální chování v této etapě je především motivováno potřebou naplnit sociální očekávání, potřebou být pozitivně hodnocen a akceptován.

Při plnění pracovních úkolů jde také o to, aby žák překonával překážky, které mu pomáhají při vytváření vůle a slouží k vytyčování cílů a jejich dosahování. Zahájí-li žák nějakou činnost, měl by ji dokončit. K tomu je důležité vytvářet podmínky. Subjektivní pocit zátěže, který žák ve škole zažívá, je vývojově užitečný, protože stimuluje jeho rozvoj a učí ho strategiím, jak se s překážkami a neúspěchem vyrovnat.

V sociálních vztazích žáka, především na začátku školní docházky, má důležitou úlohu také osobnost učitele. Žák ho obdivuje, respektuje ho a snaží se mu zaimponovat, chce být kladně hodnocen. Více usiluje o přízeň učitele než o přízeň spolužáků. Učitel

pro žáka představuje moc, autoritu a moudrost. To s přibývajícimi zkušenostmi a kritickým myšlením u žáka klesá.

Postupně dochází k rozvoji vzájemných vztahů mezi dětmi a k diferenciaci sociálních vztahů a rolí mezi jednotlivými žáky ve třídě. Pro dítě je důležité, aby bylo kladně hodnoceno a akceptováno nejen učitelem, ale i vrstevníky. Rozvoj sebevědomí má důležitou úlohu při formování osobnosti dítěte, a proto se žák chce vyrovnat svým vrstevníkům, tuto pozici si vytváří při různých typech činností. Jestliže se žák ocitne mimo strukturu sociálních vztahů ve skupině nebo na úplném okraji skupiny, může uplatňovat různé typy nepřiměřeného chování.

Pro vývoj sociálního citění a chování dítěte má skupina vrstevníků nenahraditelný význam. Pokud žák získá ve třídě přijatelnou pozici, může tak uspokojit svou potřebu jistoty, bezpečí a seberealizace.

5.4 Pohlaví žáka

Rozdíly ve výchově a vzdělávání chlapců a dívek byly v dřívějších dobách velice výrazné. V dnešní době jsou mezi nimi rozdíly především ve fyzické a psychické připravenosti. Vyrovnávání těchto rozdílů mezi chlapci a dívkami probíhá pod vlivem stejného způsobu výchovy a vzdělávání a postupem času mizí úplně.

Již při vstupu do školy jsou očekávání různá. Od chlapců se očekává menší přizpůsobivost, hyperaktivita, impulzivita, menší zájem o výuku a lajdáctví. Od dívek se očekává větší konformita, poslušnost a schopnost přizpůsobení, píle, svědomitost a spolehlivost, jak uvádí Wágnerová (2005).

Na začátku školní docházky mívají větší problémy chlapci, protože jejich celkové zrání je pomalejší. Dívčí mozek funguje globálnějším způsobem, což může být především na počátku školní docházky výhodné. Ale rozdíly v poznávacích schopnostech chlapců a dívek školního věku jsou z hlediska celkové inteligence i její kvalitativní skladby velmi malé a stále se zmenšují. S jistotou lze prokázat jen lepší

prostorovou orientaci u chlapců a lepší intuici a verbalizační schopnosti u dívek dle Wágnerové (2005).

Vytváření skupin je důležité z hlediska socializace žáka. Kolem sedmého věku si žáci hledají kamarády většinou stejného pohlaví, ale v pozdějším věku už mají potřebu diferenciací a dochází k nápadnějšímu oddělování chlapeckých a dívčích skupin. Chlapecké skupiny jsou většinou hierarchicky uspořádány a větší. Chlapci kladou důraz na sdílení společných zájmů a aktivit, ale vzájemné vztahy pro ně nejsou tak důležité. Dívky mají tendenci k vytváření menších skupin, které nejsou hierarchicky uspořádány. Preferují důvěrnější kamarádství, které se velmi často rozpadne do dyád či triád, jejichž složení se může měnit. Dívky jsou více soustředěné na vzájemné vztahy, z nichž společná aktivita už nějak nevyplývá.

5.5 Počet žáků ve třídě

Počet žáků ve třídě ovlivňuje život a činnost třídy po mnoha stránkách, ovšem ne vždy jednoznačně žádoucím směrem. Počet žáků má také značný vliv na tvorbu klimatu ve třídě. Každý učitel se snaží o vytvoření co nejpříznivějšího klimatu ve třídě, ale čím více žáků ve třídě, tím je tato úloha pro učitele složitější a náročnější.

V dnešní době se klade velký důraz na individuální přístup k žákům. Tento přístup je preferován především v alternativních a soukromých základních školách. Zde je počet žáků ve třídě nižší, a proto umožňuje učiteli tento způsob přístupu. Samozřejmě, že i na běžných základních školách se tento přístup využívá, ale v méně početných třídách, protože v početné třídě je to velice obtížné a v podstatě nemožné.

„Zároveň údaje z výzkumu (Linková, 2000, 2001) svědčí o tom, že klima tříd v českých alternativních školách není významně odlišné, respektive „lepší“ než ve standardních základních školách, jak se často tvrdí ze strany protagonistů alternativního (reformního) pedagogického hnutí.“ (Průcha, 2002, str. 74)

Můžeme se tedy domnívat, že v méně početné třídě jsou vhodnější podmínky pro tvorbu edukačního klimatu a vytváření příhodného prostředí pro život žáka ve třídě. Jak uvádí Hrabal (2002), podle anglické analýzy žáci méně početné třídy prožívají její prostředí jako kohezivnější a méně formální.

5.6 Atmosféra školní třídy

Mareš a Křivohlavý (1995) definují atmosféru ve třídě jako krátkodobý, proměnlivý, situačně podmíněný jev, který se mění během vyučovacího dne nebo vyučovací hodiny. Ve třídě dlouhodobě panuje vřelý vztah žáků k učiteli, ale během nějaké nepříjemné situace, kterou musí učitel přísně řešit, může dojít k okamžitému poklesu jeho oblíbenosti. Většinou jde pouze o výkyv atmosféry, která se během další doby opět vrátí k původnímu stavu. Z toho vyplývá, že na utváření atmosféry ve třídě se podílí interakce mezi učitelem a žáky.

Především jde o to, aby učitel dokázal ve třídě vytvořit takovou atmosféru, ve které by se žáci cítili bezpečně a příjemně, a tím zajistil příznivé klima při výuce. Během hodiny používá učitel mnoho metod a technik, které vedou ke splnění stanovených cílů pro danou hodinu. Ale v prostředí plném nejistoty, kde mají žáci např. strach, jsou nejistí, se tyto cíle realizují obtížněji než v prostředí pozitivním. U Cangelosiho (2006) se můžeme setkat s termínem „podnikatelská atmosféra“, která maximálně podporuje soustředění žáků na dosažení učebního cíle a je tedy cílevědomá. U nás se setkáváme spíše s termínem „pracovní atmosféra“.

Učitelé sami pociťují, že mají oblíbené i méně oblíbené třídy, ale měli by se snažit, aby jejich přístup k těmto dvěma rozdílným třídám byl objektivní. Nejen učitelé, ale i samotní žáci poznají, jestli jsou oblíbení nebo naopak. Učitelé svým přístupem mohou žáky značně ovlivnit i do budoucna nejen kladně, ale i záporně.

Na vývoji atmosféry ve třídě se odráží mnoho dalších faktorů, např. rodina, způsob výuky, postavení žáka ve třídě, vedení školy aj., které také mohou příznivě nebo nepříznivě přispívat k vytvoření atmosféry. Učitel by neměl zapomínat ani na tyto faktory a brát na ně ohled při vytváření pozitivní atmosféry ve třídě.

5.7 Sociokulturní prostředí

Výzkumy dokazují, že prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, má značný vliv na jeho formování osobnosti a utváření intelektu. Z hlediska psychologického jsou nejdůležitější právě sociokulturní faktory, protože přispívají k rozvoji specifických lidských projevů.

Každý z nás pochází z jiných sociokulturních podmínek, na kterých se také podílí výchova a vzdělání rodičů i ekonomické zázemí rodiny. Proto mohou mezi žáky do určité míry vznikat rozdíly nejen v učení, ale i ve finančních poměrech.

Důležitou roli má rodina, která se podílí na utváření pozitivního vztahu ke vzdělání. Dle Hrabala (2002) víme, že čím je ve třídě vyšší počet žáků z rodin se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, tím je pravděpodobnější, že ve třídě převládají pro-školní hodnoty. Naopak s růstem počtu žáků z rodin, kde rodiče mají základní školu nebo jsou vyučeni, mohou převládat protiškolní hodnoty.

V dnešní době je důležité mít kvalitní vzdělání především kvůli uplatnění se na trhu práce, kde je stále těžší se prosadit bez potřebného vzdělání. Většina rodin se snaží svému dítěti toto vzdělání zajistit, i když v dnešní době, kdy je mnoho rodičů nezaměstnaných, je to pro některé rodiny velice obtížné.

5.8 Sociální percepce

„Vnímání partnera nebo partnerů v sociálním styku nazýváme sociální percepcí.“ (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 14) V pedagogických situacích to znamená, jakým způsobem vnímá učitel žáka nebo celou třídu, ale i jak žák vnímá učitele nebo jakým způsobem vnímá žák druhého žáka či učitel učitele. Sociální percepce nezahrnuje pouze vidění druhého jedince, ale také vidění sama sebe. Člověk vnímá sebe sama jako někoho, ke komu mají druzí lidé vztah a zaujímají k němu určitý typ postoje. Naše komunikace s druhým člověkem se mění podle toho, jakou představu máme my o něm a on o nás. Proto obě percepce podstatně ovlivňují sociální komunikaci.

5.9 Komunikace ve školní třídě

Pro rozvoj komunikace mezi učitelem a žákem je důležité, aby učitel vytvořil prostředí důvěry mezi žákem a autoritou – učitelem. Aby ve třídě takové prostředí nastalo, musí učitel zajistit odpovídající vnější prostředí a také musí vnímat dítě jako jedinečnou osobnost, která zasluhuje úctu a pozornost v každém okamžiku, a respektovat ho. Mezilidská komunikace vyjadřující bezohlednost druhé osoby, je hluboce frustrující a zhoršuje psychosomatický stav dítěte a také jeho výkon i vývoj.

Při hodinách učitel využívá především pedagogickou komunikaci, která sleduje pedagogické cíle a pomáhá vychovávat a vzdělávat. Mimo výuku pak používá komunikaci sociální, která slouží ke sdílení a výměně informací mezi učitelem a žákem.

Sociální komunikace formuje své účastníky a učí je sociálnímu chování. Sociální komunikace má dvě stránky obsahovou a formální. Obsahová stránka se zabývá tím, co si lidé při komunikaci sdělují, a formální stránka se věnuje tomu, jakým způsobem si to sdělují. Při sociální komunikaci si lidé navzájem sdělují informace především slovně, ale také se realizuje pomocí neverbální komunikace - mimikou, gesty, očním kontaktem aj. nebo také komunikačním činem - svým chováním v určité situaci vyjadřují svůj postoj.

Pedagogická komunikace je specifickým příkladem sociální komunikace. Při pedagogické komunikaci se sdělují především informace kognitivní, afektivní a regulační. Tyto informace si zde vyměňují a vzájemně na sebe působí: učitel - žák - skupina žáků - školní třída. Během sebevzdělávání a sebevýchovy jedince probíhá pedagogická komunikace formou vnitřního dialogu a u kolektivu pak formou diskuze. Podle Mareše a Křivohlavého (1995) záleží také na počtu účastníků při komunikaci, se vzrůstajícím počtem osob se možnosti přímé mezilidské komunikace zužují a s klesajícím počtem se rozšiřují. Znamená to tedy, že učitel by si vždy měl najít takový počet účastníků, aby adekvátně odpovídal podmínkám komunikace pro danou situaci. V určitých situacích to možné není, a proto by každý účastník komunikace měl znát její pravidla, která by měla být jasná, srozumitelná a přijatelná pro účastníky komunikace. Cangelosi (2006) navrhuje, aby se na tvorbě pravidel podíleli také žáci a podpořili tak vznik pozitivního klimatu ve třídě.

Pedagogická komunikace probíhá především slovní formou, ale také ji můžeme zprostředkovat pomocí učebnice, pracovního sešitu, počítače, nahrávky, kdy žák při čtení učebnice komunikuje s autorem nebo při psaní do sešitu sděluje své řešení učiteli. Pedagogická komunikace ve svých podobách slouží k výchovně vzdělávacím cílům a plní pedagogické funkce. Např. při prezentaci tématu, při referátu komunikuje s učitelem i ostatními žáky.

Mareš a Křivohlavý (1995) uvádí tři hlavní roviny, ze kterých se skládá pedagogická komunikace a to z pohledu míry připravenosti. Tyto roviny se vzájemně prostupují a ovlivňují. Promyšlená a detailně připravená komunikace je neměnná. Komunikaci, která je jen rámcově připravená, dokáže učitel odhadnout pouze na základě vlastních pedagogických zkušeností z předchozích situací. Při nepřipravené komunikaci se nejvíce prověří učitelovy komunikační schopnosti, protože ji učitel nemůže předvídat a může při ní docházet až k emocionálně vypjatým situacím. I tato komunikace se dá zdokonalovat a rozvíjet, např. poučením se ze situace a návrhem možných řešení, které usnadní učiteli lépe reagovat na nepřipravenou komunikaci.

Na závěr této kapitoly bych uvedla citaci, kterou uvádí Mareš a Křivohlavý (1995), ve které popisují, jak by měla vypadat optimální pedagogická komunikace.

„Je to komunikace při procesech vzdělávání a výchovy, která plní pedagogické funkce. Pokud je plnohodnotná a optimální, pak zajišťuje příznivě emocionální klima pedagogického procesu, optimalizuje vztahy mezi učitelem a žáky i žáky navzájem, umožňuje řídit sociálně psychologické procesy v kolektivu, vytvářejí nejlepší podmínky pro rozvíjení motivace žáků a tvořivých stránek jejich učení, formuje osobnost žáků správným směrem a dovoluje co nejlépe pedagogicky využít učitelovy osobnosti.“
(Leont'jev, 1979 In Mareš, Křivohlavý 1995, str. 25)

6 HLAVNÍ SOUČASNÉ METODY KE ZKOUMÁNÍ KLIMATU

Existují tyto typy přístupů ke zkoumání klimatu. Podle Mareše a Křivohlavého (1995)

Sociometrický přístup se zaměřuje na zkoumání pouze školní třídy nikoliv učitele. Zabývá se strukturováním a restrukturováním třídy, vývojem sociálních vztahů a jejich vlivem na rozvoj dispozic žáků. Nezávisle proměnnou je např. sympatie mezi žáky, vliv žáků ve třídě aj., a závisle proměnnou bývá např. školní úspěšnost, výkonnost, chování žáků a třídy. Diagnostickou metodou je sociometrický – ratingový dotazník (SORAD).

Organizačně-sociologický přístup se zabývá školní třídou jako organizační jednotkou a učitelem jako řídicím pracovníkem. Ten je zaměřen na rozvoj týmové práce. Nezávisle proměnnou bývá např. prostor pro komunikaci, působení učitelovy autority aj. Závislou proměnnou je např. výkonnost celku aj. Diagnostickou metodou je standardizované pozorování.

Interakční přístup se orientuje na školní třídu a učitele. Zabývá se interakcí mezi učitelem a žáky během vyučování. Nezávisle proměnnou je např. přímé a nepřímé působení učitele a závisle proměnnou bývají např. postoje žáků, výkonnost třídy aj. Diagnostickou metodou je standardizované pozorování, metody interakční analýzy tužka – papír aj.

Pedagogicko-psychologický přístup - jeho objektem studia je školní třída a učitel. Zajímá se o spolupráci ve třídě a kooperativní učení. Nezávisle proměnnou je např. žakovské sebepojetí aj. Závisle proměnnou je výkonnost třídy, postoje žáků k učení aj. Diagnostickou metodou je např. posuzovací škála.

Školně-etnografický přístup se specializuje na školní třídu, učitele a život školy. Zabývá se tím, jak funguje klima, jak jej hodnotí, vnímají a popisují jeho aktéři. U tohoto přístupu nejsou předem definované proměnné. Diagnostická metoda je zúčastněné pozorování, kdy badatel pobývá ve škole několik měsíců či let. A získané údaje pak přepisuje do protokolů a analyzuje je.

Vývojově psychologický přístup klade důraz na žáka. Školní třída je zde jako sociální prostředí, kde se má rozvíjet osobnost žáků. Zaměřuje se na ontogenezi žáků v období prepuberty a puberty, především v 5. - 8. ročníku. Nezávisle proměnnou často bývá např. interakce mezi učitelem a žáky, individuální přístup k žákům aj. Závisle proměnnou je školní neúspěšnost, zhoršené mentální zdraví aj. Diagnostické metody jsou různé.

Sociálně-psychologický a environmentalistický přístup je v dnešní době nejrozšířenější. Chápe zde třídu jako prostředí pro učení, ve které působí žáci i učitel. Zabývá se zkoumáním kvality klimatu a jeho strukturní složky, aktuální a preferovanou podobou klimatu. Nezávisle proměnné jsou např. vzájemné vztahy mezi aktéry, možnost osobního rozvoje aj. Závislé proměnné bývají např. postoje žáků k učení aj. Diagnostickou metodou jsou posuzovací škály, které vyplňují sami aktéři.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jak prostředí školní třídy vnímají žáci na prvním stupni základní školy a jaké požadavky mají na utváření prostoru, ve kterém jsou vzděláváni a vychováváni.

Cílem bylo také zjistit:

- zda žáci i jejich učitelé jsou spokojeni s fyzikálním i sociálním prostředím
- jak se jim prostředí líbí, co by si přáli
- jak žáci z různých typů škol vnímají a aktuálně hodnotí edukační prostředí ve své školní třídě
- jaký je vztah fyzikálního prostředí a klimatu školní třídy

8 POPIS VÝZKUMNÝCH METOD

Pro výzkumné šetření jsem zvolila tři typy výzkumných metod. První metoda byla standardizovaný dotazník *MCI – Naše třída – Aktuální forma*, který byl zaměřen na aktuální sociální klima ve třídě. Žáci hodnotili, jaké klima u nich ve třídě panuje i jak jsou ve třídě spokojeni. Pro šetření fyzikálního prostředí jsem si sestavila vlastní *autorský dotazník*, který byl zaměřen na toto prostředí. Žáci mohli vyjádřit své názory, připomínky a přání k fyzikálnímu prostředí ve své školní třídě. Dotazníky vyplňovali pouze žáci. Poslední metodou byl vlastní *strukturovaný rozhovor*, který jsem realizovala s učiteli tříd, kde jsem dotazníky zadávala.

8.1 MCI – My Class Inventory (Actual and Preferred short form)

Pro výzkumné šetření jsem použila dotazník s názvem *My Class Inventory (MCI)*, který vznikl zjednodušením rozsáhlého dotazníku Learning Environment Inventory (LEI). Ten byl určen pro střední školy. Autory MCI jsou Australané B. J. Fraser a D. L. Fisher. Do češtiny je přeložen pod názvem *Naše třída*. Tento dotazník sloužící ke zkoumání klimatu popisuje Lašek (2001) a je široce využíván ve všech školách. Je určen pro žáky 3. - 6. tříd základních škol. Mezi učiteli je oblíben především

v tom, že mohou rychle a bez obtíží proniknout do života ve třídě a můžou tak zasáhnout do tvorby příznivého klimatu, aby více odpovídalo zájmům žáků.

Dotazník má dvě formy. *Aktuální*, která zjišťuje současné klima třídy. *Preferovanou*, která zjišťuje přání žáků ohledně vytváření klimatu ve třídě. Metoda je určena pro žáky ve věku od 8 do 12 let. Obsahuje 25 položek, kterými zjišťuje 5 proměnných klimatu ve třídě.

Spokojenost ve třídě: zjišťuje se vztah žáků k jejich třídě

Třenice ve třídě: zjišťují se komplikace ve vztazích mezi žáky

Soutěživost ve třídě: zjišťují se konkurenční vztahy mezi žáky

Obtížnost ve třídě: zjišťuje se, jak žáci prožívají nároky školy

Soudržnost třídy: zjišťuje se míra přátelských a nepřátelských vztahů mezi žáky

Administrace dotazníku MCI: Každý žák vyplňuje dotazník samostatně. Na otázky odpovídá pouze Ano – Ne. Autoři doporučují nejprve zadat preferovanou formu dotazníku a cca po 14 dnech pak formu aktuální.

8.2 Autorský dotazník

V obecné rovině je dotazník jednou z nejpoužívanějších pedagogických metod. Jeho podstatou je zjištění dat a informací o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají. Realizuje se formou písemných odpovědí.

Pozitivní stránka dotazníku je snadná administrace, možnost oslovit velký počet respondentů, rychlé získání velkého počtu informací, údaje lze kvantifikovat. Negativní stránka dotazníku je validita, přílišná délka, možnost ovlivnění skupinou, možné nepřesné formulace otázek. Vlastní dotazník byl zaměřen na výzkum fyzikálního prostředí školní třídy. Dotazník obsahoval 9 položek, které byly tvořeny otevřenými i uzavřenými otázkami, otázkami s výběrem a nedokončenými větami. Otevřené otázky byly z velké části použity v dotazníku, aby žáci měli dostatečný prostor pro vlastní názor. Uzavřená otázka byla pouze jedna, ta byla s výběrem možností.

První otázka byla zaměřena na to, co se žákům ve třídě nejvíce líbí. Druhá se zabývala naopak tím, co se jim tam nelíbí, a třetí na to, co by si ve své třídě přáli mít. Čtvrtá otázka byla zaměřena na výběr barev ve třídě. V páté otázce si měli žáci vybrat jedno ze čtyř předem připravených uspořádání lavic a) skupinové, b) do tvaru písmene “U“, c) zalomené řady, d) klasické uspořádání. Když si žádné uspořádání nevybrali, tak v šesté otázce mohli navrhnout vlastní uspořádání lavic. Sedmá a osmá otázka byla cílená na oblíbené a neoblíbené místo k sezení. Poslední, devátá otázka, byla tvořena dvěma nedokončenými větami o ideální třídě, které měli žáci doplnit.

U prvních třech otázek nebylo přímo specifikováno, na které prostředí jsou zaměřeny, zdali na fyzikální či sociální. Žáci měli možnosti si vybrat, z kterého hlediska na otázku odpoví. Při výběru barev si žáci mohli zvolit, na které ze stěn by barva měla podle nich být. Z předem navrženého uspořádání lavic si měli žáci jedno vybrat, ale byla zde i varianta otázky, kde si žáci mohli sami navrhnout své vlastní uspořádání lavic. Sedmá a osmá otázka byla zaměřena na oblíbené a neoblíbené místo k sezení ve třídě. Tato místa měli žáci vyznačit v obrázku, ve kterém si dané uspořádání lavic vybrali, nebo ho měli označit do vlastního návrhu uspořádání. Poslední otázka byla tvořena dvěma nedokončenými větami, které měly zjistit, jestli fyzikální a sociální prostředí spolu souvisejí a vzájemně na sebe působí.

8.3 Rozhovor

Tato metoda se neopírá o písemné vyjádření respondenta. Pelikán (1998) uvádí tři typy rozhovorů. V nestrukturovaném (volném) rozhovoru jde o dialog, kdy si osoby vyměňují volně své názory a vzájemně na ně reagují. Průběh rozhovoru může být ovlivněn zvoleným tématem, ale často se mění na základě vzniklých asociací, a právě proto ho můžeme nazvat volným rozhovorem. Při strukturovaném rozhovoru jde o získání odpovědí na předem připravené otázky. Často se také používá polostrukturovaný rozhovor. Jeho forma nezávislé komunikace, je vhodná pro získání důvěry jedince a vytvořením atmosféry, která je důležitá pro validitu výpovědi respondenta, se kterým se

bude rozhovor vést. Výhodou rozhovoru je osobní kontakt s respondentem, sledování jeho reakcí, kladení doplňujících a upřesňujících otázek, které zjišťují další informace o respondentovi. Nevýhodou rozhovoru mohou být dlouhé, návodné a špatně formulované otázky, jeho časová náročnost, špatně navázaný kontakt s respondentem, jeho záznam a nelze oslovit velké skupiny.

Doplňkovou metodou byl vlastní rozhovor, který byl strukturovaný. Jeho cílem bylo získat informace z položených dotazů učitelům. Okruh otázek byl věnován tomu, do jaké míry se učitelé podílí a ovlivňují fyzikální prostředí ve školní třídě. Rozhovor obsahoval pět připravených otázek. Čtyři byly polouzavřené a jedna otevřená. První otázka byla zaměřena na výzdobu třídy a kdo se na ní podílí. Druhá se zabývala výmalbou třídy a kdo o ní rozhoduje. Třetí byla specifikována na uspořádání lavic ve třídě a kdo ho navrhuje. Čtvrtá otázka byla otevřená a byla zaměřena na to, co učitelům nejvíce ve třídě chybí. Poslední se zabývala vybavením třídy.

9 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU

K výzkumnému šetření jsem vybrala pouze žáky 5. tříd základních škol. Z důvodu, že tito žáci již mají ucelenější a lepší představu o tom, jak by jejich školní třída měla vypadat. Nejprve byl zadán dotazník zaměřený na sociální klima - MCI a poté autorský dotazník, který byl zaměřen na fyzikální prostředí. Během práce žáků jsem realizovala rozhovor s učiteli.

Výzkumné šetření jsem realizovala na pěti základních školách. Z toho na třech soukromých a dvou státních školách, kde byla jedna pražská a druhá mimopražská. Celkem se zúčastnilo devět pátých tříd základních škol. Z celkového počtu 182 žáků vyplnilo dotazník 170 žáků, z toho bylo 82 chlapců a 88 dívek.

9.1 STÁTNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

9.1.1 Základní škola Kbely – Albrechtická 732, Praha 9 – Kbely

Základní škola je plně organizovaná škola běžného typu. Je zde 19 tříd, z toho 12 na prvním stupni a 7 na druhém stupni. Školní vzdělávací plán je zde podle programu Základní škola. Ten se především zaměřuje na individuální přístup učitele k žákům. Výzkumné šetření jsem realizovala ve dvou pátých paralelních třídách.

5. A – třídu navštěvuje 21 žáků, z toho 9 chlapců a 12 dívek. Třída byla vedena třídním učitelem od čtvrté třídy, ale žáci spolu chodili už od první třídy. Klima třídy a učitelův přístup bych hodnotila spíše jako demokratický. Ve třídě bylo vidět, že se žáci sami podílejí na výzdobě třídy a tvorbě pravidel. I když třída byla docela malá, tak působila útulně a příjemně. Byla zde vidět i častá práce s informační technikou a zapojování žáků do jejího užívání.

5. B – třídu navštěvuje 20 žáků, z toho 10 chlapců a 10 dívek. Třída byla vedena třídní učitelkou od čtvrté třídy, ale žáci spolu chodili již od první třídy. Třidu bych až na pár výjimek hodnotila jako soudržnou. Přístup paní učitelky byl spíše autokratický. Třída byla minimálně vyzdobena žákovskými pracemi a působila velice neuspořádaně. Nebyla zde vidět interakce mezi učitelem a žáky.

9.1.2 2. Základní škola Chomutov – Zahradní 5265, Chomutov

Základní škola je plně organizovaná sídlištní škola běžného typu s rozšířenou výukou cizích jazyků. Je zde celkem 27 tříd, z toho 15 tříd prvního stupně a 12 tříd druhého stupně. Ve škole probíhá výuka podle projektu Základní škola s rozšířenou výukou cizích jazyků a program „Zahrada jazyků“. Výzkumné šetření jsem prováděla ve třech pátých paralelních třídách, z toho jedné výběrové – jazykové třídě.

5. A – třídu navštěvuje 28 žáků, z toho 8 chlapců a 20 dívek. Třída byla vedena třídní učitelkou od třetí třídy, protože ve druhých třídách probíhají přijímací zkoušky do této výběrové třídy, kde mají žáci rozšířenou výuku cizích jazyků. Třída měla velice příjemné klima a působila velice soudržně. Vedení třídní učitelky bylo demokratické. Paní učitelka se zaměřovala především na spolupráci v kolektivu při projektovém vyučování. Atmosféra ve třídě byla velice příjemná a její prostory byly vyzdobeny převážně žákovskými pracemi a i některé výukové materiály byly vytvořeny žáky.

5. B – třídu navštěvuje 19 žáků, z toho 9 chlapců a 10 dívek. Třída byla vedena třídní učitelkou od třetí třídy. Tato třída již výběrová není. Přístup paní učitelky bych hodnotila spíše jako autokratický se snahou o demokratické prvky. Třída byla velice vstřícná a žáci byli ochotní. Celkovou atmosféru bych hodnotila pozitivně, ale myslím, že se hodně měnila v závislosti na přístupu paní učitelky. Třída působila velice stroze a jednoduše. Výzdoba byla spíše dílem paní učitelky a žákovských prací bylo málo.

5. C – třídu navštěvuje 19 žáků, z toho 8 chlapců a 11 dívek. Třída také nebyla výběrová a byla vedena třídní učitelkou od třetí třídy. Přístup paní učitelky byl velmi autokratický. Bylo vidět, že se žáci ve třídě necítí moc bezpečně. Ani zájem paní učitelky o žáky nebyl příliš vysoký. Třída nepůsobila jako kolektiv, ale jednotlivci si zde vytvářeli skupiny, které vznikaly spíše z nutnosti nějakého společného zájmu. Ve třídě nebyly skoro žádné žákovské práce a výzdoba třídy byla především od paní učitelky.

9.2 SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

9.2.1 Soukromá základní škola Integrál pro žáky se specifickými poruchami učení, s.r.o. - Jana Masaryka 25, Praha 2

Základní škola se především zaměřuje na specifické poruchy učení. Je zde celkem 9 tříd, z toho 5 na prvním a 4 na druhém stupni. Škola poskytuje žákům úplné základní vzdělání v rozsahu vzdělávacího programu Základní škola. Základem jejího

působení je projekt Integrál, který alternativně řeší problematiku dětí se specifickými vývojovými poruchami učení. Poskytuje žákům komplexní speciální péči se zvýšeným zřetelem na jejich individuální zvláštnosti. Výzkumné šetření jsem realizovala v páté třídě.

5. A – třídu navštěvuje 14 žáků, z toho 10 chlapců a 4 dívky. Třída byla vedena třídní učitelkou již pátý rok. Při zadávání dotazníku byla přítomna pouze asistentka pedagoga, takže jsem neměla možnost posoudit přístup paní učitelky. Třída působila velice útulně, přestože byla docela malá, tak zde bylo příjemně. Dalším místem pro děti této třídy byla “pohodárna“, prostor v 1. patře sloužící k odpočinku. Třída působila docela soudržně, i když bylo vidět, že chlapec, který má těžší poruchu učení, je zde méně oblíben. Výzdoba třídy byla minimální. Byly zde především výukové plakáty a mapy. Práce žáků byly ve třídě pouze na jednom místě, nebyla zde vidět žádná jejich kolektivní práce.

9.2.2 Základní škola Klíček, o.p.s. – Donovalská 1863/44, Praha 4 - Chodov

Základní škola je typ sídlištní školy, která je neziskovou organizací – Obecně prospěšná společnost. Škola má celkem 9 tříd, z toho 5 na prvním a 4 na druhém stupni. Vzdělávací plán je zde Obecná škola a podle toho byl vytvořen školní vzdělávací program ZŠ Klíček. Škola se zaměřuje na ucelené základní vzdělání s důrazem na praktické využití získaných vědomostí. Filozofií školy a jejím cílem jsou výchovně vzdělávací činnosti a aktivity školy, které mají vychovat zdravě sebevědomého žáka.

5. A – třídu navštěvuje 15 žáků, z toho 7 chlapců a 8 dívek. Třída je vedena třídní učitelkou od čtvrté třídy. Přístup paní učitelky byl demokratický. Atmosféra ve třídě byla velice příjemná a vstřícná. Žáci působili jako kolektiv. Paní učitelka se zaměřovala na projektové vyučování a snažila se i o individuální přístup k žákům. Interakce mezi učitelem a žákem byla velice zřejmá. Třída byla malá, ale měla mnoho oken, takže působila velice světle. Bylo zde vidět, že na práci ve třídě se podílí všichni žáci, což potvrzují jejich vystavené kolektivní práce (obrázky, projektové materiály,

plakáty). Velkou nevýhodou bylo, že třída byla průchozí, a tak výuku narušovalo procházení žáků.

9.2.3 Soukromá základní škola Univerzum – Českolipská 379, Praha 9

Základní škola je školou sídlištní a zaměřuje se především na individuální zvláštnosti žáků. Je zde 10 tříd, z toho 6 na prvním a 4 na druhém stupni. Program školy je podle ZŠ Univerzum, který obsahuje vlastní jazykovou koncepci pro výuku nadaných žáků. Filozofie školy je vytváření bezstresového, tvůrčího, podnětného, kamarádského prostředí, budování pozitivního vztahu ke škole a vzdělávání. Výzkumné šetření jsem realizovala ve dvou pátých paralelních třídách.

5. A – třídu navštěvuje 17 žáků, z toho 9 chlapců a 8 dívek. Třídní učitelka vede žáky od první třídy. Paní učitelka měla demokratický přístup a byla velice důsledná. Kolektiv žáků byl tvořen spíše ze skupinek, které se upínaly k „třídní hvězdě“. Celková atmosféra byla velice veselá a příjemná. Třída byla prostorná s velkým množstvím oken, takže zde bylo mnoho světla. Třída celkově působila útulně, ale výzdoba zde byla v malém množství - z důvodu pobytu žáků z družiny. Byla zde vidět komunikace mezi učitelem a žáky, která vytvářela pozitivní klima třídy.

5. B – třídu navštěvuje 17 žáků, z toho 12 chlapců a 5 dívek. Třídní učitelka vede žáky od páté třídy, ale aprobaci má pro druhý stupeň. Vedení paní učitelky bylo demokratické a její přístup k žákům byl velice přátelský. Třídní kolektiv působil velice příjemně a pozitivně. Bylo zde vidět, že paní učitelka klade velký důraz na spolupráci mezi dívkami a chlapci ve třídě. Snažila se zde vytvořit pozitivní klima, které je založeno na důvěře mezi učitelem a žáky. Třída byla malá a průchozí, což bylo nepříjemné. Celý třídní kolektiv se podílí na její výzdobě a také na práci v ní.

10 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ SOCIÁLNÍHO A FYZIKÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

10.1 STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Pro hodnotící škálu při zpracování dotazníku MCI bylo zvoleno toto rozpětí:

Velmi nízká: 5 - 6

Nízká: 7 - 8

Průměrná: 9 - 11

Vysoká: 12 - 13

Velmi vysoká: 14 - 15

10.1.1 Základní škola Kbely – Albrechtická 732, Praha 9 – Kbely

Tabulka č. 3 – Výsledky MCI - Albrechtická - 5. A

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	11. 7	9. 2	10. 3	8. 6	9. 2
Dívky:	13. 2	9. 2	9. 5	6. 5	12. 8
Celkem:	12. 5	9. 2	9. 9	7. 4	11. 3

Spokojenost ve třídě je žáky hodnocena jako vysoká, je zde uvedena s nejvyšším kladným indexem. Naopak nejvyšším záporným indexem hodnotí žáci soutěživost ve třídě. Žáci hodnotí třenice mezi sebou jako průměrné a obtížnost učení jako nízkou. Soudržnost třídy vnímají žáci jako průměrnou.

Chlapci hodnotí spokojenost ve třídě jako vysokou, která má nejvyšší kladný index. Nejvyšší záporný index u chlapců byl naměřen u soutěživosti, kterou chlapci hodnotí jako průměrnou. Třenice a obtížnost učení chlapci vnímají jako průměrné. Soudržnost třídy je hodnocena chlapci také průměrně.

Dívky vnímají spokojenost ve třídě jako vysokou a také je to nejvyšší hodnota kladného indexu. Nejnižší zápornou hodnotou je soutěživost, tu dívky vnímají jako průměrnou. Třenice také vnímají jako průměrné, ale obtížnost učení hodnotí jako nízkou. Soudržnost třídy hodnotí dívky jako vysokou.

Výsledky fyzikálního prostředí – Albrechtická – 5. A

První otázka byla zaměřena na to, co se žákům ve třídě nejvíce líbí. Žáci uvedli, že je to projektor, nástěnky a rybičky v akváriu. Další odpovědi již byly méně četné, žáci většinou uváděli nábytek, výzdobu, vybavení třídy a žáky ve třídě. Na otázku, co se žákům ve třídě nelíbí, většinou psali, že se jim třída aktuálně líbí. Ostatní uváděli, že se jim nelíbí chování žáků, výmalba a nepořádek ve třídě. Třetí otázka byla zaměřena na to, co by si žáci ve třídě přáli, nejčastěji to byl nový nábytek, šachový koutek a televize. Další odpovědi byly spíše individuální, např. klid, prostor, více holek. Čtvrtá otázka se týkala barevnosti stěn ve třídě. Žáci by si nejvíce přáli bílou, modrou a žlutou barvu ve své třídě. V páté otázce se žáci měli rozhodnout, které ze čtyř nabízených možností uspořádání lavic by si vybrali. Nejvíce žáků si vybralo skupinové uspořádání lavic, o něco méně pak zarovnané řady. Někteří žáci navrhli vlastní uspořádání lavic, které bylo většinou stejné. Lavice tvořily tři řady za sebou, kde byly lavice hned u sebe. Sedmá a osmá otázka se zabývala oblíbeným a neoblíbeným místem k sezení ve třídě. Nejvíce oblíbeným místem je pro žáky místo v zadních lavicích a místo v řadě u dveří uprostřed řady při skupinovém uspořádání. Nejméně oblíbené místo k sezení je pro žáky místo v první lavici u okna v klasickém uspořádání. Podle žáků je ideální třída, kde se mají všichni rádi a kamarádi spolu, je možné vše, jsou hodné děti. Další odpovědi byly orientovány na dodržování pravidel a vztahy ve třídě. Žáci uváděli, že v ideální třídě jsou nástěnky, se mi líbí a je vše skvělé a cítím se v ní dobře, jsou tam květiny. Dále také žáci uváděli vybavení třídy a jejich hodnocení.

Chlapci odpovídali na otázku, co se jim ve třídě nejvíce líbí, že to je tabule, projektor a nástěnky. Dále uváděli vybavení třídy a nábytek. U druhé otázky nejčastěji uváděli, že se jim třída líbí, až na pár odpovědí, které se týkaly nepořádku ve třídě. U třetí otázky si nejvíce přáli televizi, šachový koutek a více nástěnek a obrázků. Ve třídě

by měli nejraději modrou a bílou barvu stěn. Uspořádání lavic si chlapci vybrali skupinové a jako druhé uspořádání do písmene U. Chlapci vlastní uspořádání lavic většinou nenavrhovali. Nejvíce chlapců uvedlo, jako své oblíbené místo v zadní lavici při skupinovém uspořádání lavic. Nejméně oblíbené místo uvedli, jako místo v první lavici u okna v klasickém uspořádání. Podle chlapců je ideální třída, kde je možné vše, se mají všichni rádi jako kamarádi, jsou hodné děti. V ideální třídě jsou nástěnky, pomůcky a je vše skvělé.

Dívkám se ve třídě nejvíce líbí rybičky, projektor a nástěnky. Ostatní odpovědi se týkaly kluků ve třídě a vztahů v ní. Většině dívek se třída líbí taková, jaká je, ale některým se nelíbí nepořádek a chování kluků. Nejvíce by si dívky přály nový nábytek, pořádek, klid a příjemné prostředí ve třídě. Barvy, které by si dívky ocenily ve třídě, jsou bílá, modrá a žlutá. Nejvíce četností mělo skupinové uspořádání lavic, dále pak klasické a zalomené řady. Dívky většinou navrhovaly skupinové uspořádání lavic do tří řad za sebou, kde lavice byly hned u sebe. Jako své nejoblíbenější místo zvolily, místo uprostřed řady u dveří při klasickém uspořádání lavic. Nejméně oblíbené místo bylo v přední lavici při skupinovém uspořádání. Podle dívek je ideální třída, kde se mají všichni rádi a jsou všichni kamarádi, jsou hodné děti. V ideální třídě je pak vše skvělé a jsou tam nástěnky.

Pan učitel odpověděl na otázku ohledně výzdoby třídy, že se na ní podílí společně se žáky a jejich rodiči. O výmalbě třídy rozhoduje vedení školy. Uspořádání lavic navrhuje sám. Nejvíce mu chybí více prostoru, terasa a zařízení pro vyžití žáků o přestávkách. O vybavení školní třídy rozhoduje vedení školy a učitel.

Tabulka č. 4 – Výsledky MCI - Albrechtická - 5. B

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	10.0	8.6	11.8	10.6	9.0
Dívky:	11.4	8.6	10.4	7.2	9.6
Celkem:	10.7	8.6	11.1	8.9	9.3

Žáci hodnotí spokojenost ve třídě jako průměrnou, kterou udává i nejvyšší kladný index. Druhým nejvyšším, ale záporným indexem hodnotí žáci soutěživost ve třídě, která je vnímána jako průměrná. Třenice a obtížnost učení jsou také vnímány jako průměrné. Soudržnost třídy hodnotí žáci také jako průměrnou.

Chlapci hodnotí spokojenost ve třídě jako průměrnou. Ta má také nejvyšší kladný index. Soutěživost u chlapců je vnímána jako vysoká s nejvyšším záporným indexem. Třenice a obtížnost učení chlapci vnímají jako průměrné. Soudržnost ve třídě je podle chlapců průměrná.

Dívky vnímají spokojenost ve třídě jako více průměrnou, která má také nejvyšší kladný index. Soutěživost má nejvyšší záporný index a je hodnocena jako průměrná. Třenice dívky hodnotí jako průměrné a obtížnost učení jako nízkou. Podle dívek je soudržnost ve třídě průměrná.

Výsledky fyzikálního prostředí – Albrechtická – 5. B

Žáci na první otázku, co se jim nejvíce líbí ve třídě, odpovídali, že je to projektor, výzdoba a paní učitelka. Další odpovědi se týkaly nábytku a žáků ve třídě. Na druhou otázku, co se jim ve třídě nelíbí, žáci reagovali, že je to především nábytek, barvy stěn a vybavení třídy, dále také uváděli výzdobu a málo prostoru ve třídě. Nejvíce by si žáci ve třídě přáli nový nábytek, televizi a více výzdoby, ale také více legrace a počítač. Zelenou, modrou, žlutou a bílou barvu by si žáci vybrali do své třídy. Nejvíce žáků by si přálo klasické uspořádání lavic, o něco méně pak uspořádání skupinové. Žáci také navrhovali vlastní uspořádání, které se opět skládalo ze tří řad lavic za sebou, které byly hned u sebe. Na otázku o svém oblíbeném a neoblíbeném místě žáci uváděli, jako své nejoblíbenější místo v zadní lavici při skupinovém uspořádání a své nejméně oblíbené místo zvolili v prvních lavicích při skupinovém uspořádání. Ideální třída je podle žáků taková, kde se mají všichni rádi a jsou všichni kamarádi, je dobrá a hodná paní učitelka a je velký prostor. Dále také uváděli, vybavení třídy a vztahy ve třídě. Ve větě o ideální třídě se žáci nejčastěji zmiňují o lepším nábytku, více obrázcích a legraci v ní. Další odpovědi se týkaly také výzdoby a chování žáků ve třídě.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí projektor, holky, kamarádi a obrázky. Nejméně se jim líbí nábytek, málo místa ve třídě, uspořádání lavic a vybavení třídy. Naopak by si chlapci přáli televizi, nový nábytek a počítač, ale také více legrace a hodných spolužáků. Ve třídě si chlapci zvolili bílou a modrou barvu. Nejvíce chlapců se rozhodlo pro skupinové uspořádání lavic. Dále navrhli vlastní uspořádání lavic, kde lavice byly ve třech řadách za sebou a byly hned u sebe. Chlapci jako svá nejoblíbenější místa uvedli, místa v zadních lavicích při skupinovém uspořádání. Nejméně oblíbená místa zvolili v prvních lavicích skupinového uspořádání. Podle chlapců je ideální třída, kde je velký prostor, není tam paní učitelka, a jsou tam všichni kamarádi. Dle chlapců jsou v ideální třídě lepší lavice, více obrázků a třída je pěkná.

Dívčím se nejvíce líbí paní učitelka, výzdoba, projektor a chlapci. Nejméně se jim líbí barvy stěn a poškozené lavice a také vztahy ve třídě. Dívky by si nejvíce přály nový nábytek, více vlastní výzdoby, knihovnu. Dále dívky uváděly, že by si přály více holek a legrace. Ve své třídě by si přály mít bílou, modrou a žlutou barvu. Dívky se rozhodly pro klasické uspořádání lavic. Vlastní uspořádání dívky nenavrhly. Jako své oblíbené místo zvolily v první řadě u okna při klasickém uspořádání. Nejméně oblíbené místo pro dívky je v prostření řadě uprostřed při klasickém uspořádání lavic. Podle dívek je ideální třída, kde je hodná a dobrá paní učitelka, jsou tam kamarádi a mají se v ní všichni rádi. Dívky si myslí, že v ideální třídě je legrace a rozvrh hodin.

Paní učitelka při rozhovoru uvedla, že se na výzdobě třídy podílí společně se žáky. O výmalbě třídy rozhoduje vedení školy. Paní učitelka také rozhoduje o uspořádání lavic ve třídě. Nejvíce jí tam chybí více prostoru na pomůcky a pevně zabudovaný počítač. O vybavení třídy rozhoduje společně se žáky.

10.1.2 2. Základní škola Chomutov – Zahradní 5265, Chomutov

Tabulka č. 5 - Výsledky MCI – Zahradní - 5. A

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	14.3	7.3	9.8	5.8	13.0
Dívky:	14.0	7.3	8.7	6.2	10.9
Celkem:	14.1	7.3	9.0	6.1	11.5

Spokojenost ve třídě hodnotí žáci nejvyšším kladným indexem a vnímají ji jako velmi vysokou. Nejvyšší záporný index je uveden u soutěživosti, kterou žáci hodnotí jako průměrnou. Třenice ve třídě žáci vnímají nízké a obtížnost učení dokonce jako velmi nízkou. Naopak soudržnost ve třídě je podle hodnocení žáků vysoká.

Chlapci spokojenost ve třídě hodnotí jako velmi vysokou s nejvyšším kladným indexem. Nejvyšší záporný index nalezneme u soutěživosti, kterou chlapci vnímají jako průměrnou. Třenice jsou podle chlapců nízké a obtížnost učení hodnotí jako velmi nízkou. Soudržnost třídy hodnotí jako průměrnou.

Dívky vidí spokojenost ve třídě jako velmi vysokou, ta koresponduje s nejvyšším kladným indexem. Soutěživost vnímají dívky jako průměrnou a má nejnižší záporný index. Třenice dívky hodnotí jako nízké a obtížnost učení je pro ně velmi nízká. Soudržnost třídy je podle dívek vysoká.

Výsledky fyzikálního prostředí – Zahradní – 5. A

Nejvíce žáků odpovědělo, že se jim líbí paní učitelka, spolupráce, projekty ve třídě a kamarádi. Méně četností se pak vyskytovalo u vybavení třídy a její výzdoby. Většina žáků je s aktuálním interiérem třídy spokojena a líbí se jim. Některým se nelíbí chování žáků a barvy stěn. Mnoho žáků by si přálo interaktivní tabuli, více pomůcek, televizi a další vybavení do třídy. Ve třídě by podle žáků měly být barvy, jako je modrá, bílá, žlutá a růžová. Největší počet žáků by si zvolilo skupinové uspořádání lavic.

Zbývající počet žáků se rozdělil mezi zbylá uspořádání lavic. Žáci při vlastním návrhu uspořádání lavic většinou navrhovali podobné uspořádání, které již bylo v předešlém zadání. Nejoblíbenější místa žáků jsou v předních lavicích skupinového uspořádání. Nejméně oblíbená místa jsou pro žáky v zadních lavicích při skupinovém uspořádání a v předních lavicích při klasickém uspořádání lavic. Podle většiny žáků je ideální třída taková, kde se k sobě žáci chovají hezky, spolupracují tam a je v ní práce v kolektivu. Pro ostatní je ideální třída ta, ve které aktuálně jsou. Žáci si myslí, že v ideální třídě je interaktivní tabule, televize, mají se tam všichni rádi a jsou v ní všichni kamarádi.

Chlapcům se nejvíce líbí aktuální podoba třídy, projekty ve třídě a spolupráce. Nelíbí se jim hrubost některých spolužáků, ale jinak se jim ve třídě líbí vše. Nejvíce chlapců by ocenilo interaktivní tabuli, počítač, televizi a hry. Barvu výmalby by si přáli modrou, bílou a žlutou. Uspořádání lavic si chlapci zvolili skupinové. Jako svá oblíbená místa uvedli především zadní lavice při skupinovém uspořádání. Méně oblíbená místa chlapců jsou pak v prvních lavicích skupinového uspořádání. Pro chlapce je ideální třída, kde je hodná paní učitelka a kamarádi. Nejvíce chlapců odpovědělo, že aktuálně v ideální třídě jsou a je tam zábava.

Dívkám se nejvíce líbí spolupráce mezi žáky, paní učitelka, výzdoba třídy a nástěnky. Dále dívky uváděly vybavení třídy. Největší počet dívek je spokojený s aktuálním interiérem třídy, některým dívkám se nelíbí barvy stěn, chování některých žáků, nábytek a podlaha. Dívky by si nejvíce přály interaktivní tabuli, koberec, novou podlahu, televizi a nábytek. Dívkám by se nejvíce ve třídě líbily barvy, jako jsou růžová, modrá a žlutá. Nejvyšší počet dívek si vybral skupinové uspořádání lavic, o něco méně pak klasické a do písmene U. Jako svá oblíbená místa dívky zvolily v předních lavicích při skupinovém uspořádání, naopak jako svá neoblíbená místa, označily místa v zadních lavicích při skupinovém uspořádání lavic. Podle dívek je ideální třída, kde se žáci nehádají a je zde spolupráce a v ideální třídě je interaktivní tabule a mají se tam všichni rádi a jsou tam kamarádi.

Při rozhovoru paní učitelka uvedla, že na výzdobě třídy se podílí společně se žáky. Žáci s paní učitelkou také rozhodují o výmalbě třídy a uspořádání lavic v ní.

Nejvíce jí chybí interaktivní tabule a audiovizuální technika. O vybavení třídy rozhoduje učitel a vedení školy.

Tabulka č. 6 - Výsledky MCI – Zahradní - 5. B

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	11. 2	11. 0	12. 6	9. 9	10. 0
Dívky:	12. 2	11. 6	11. 8	8. 3	9. 7
Celkem:	11. 7	11. 3	12. 2	9. 1	9. 8

Žáci hodnotí spokojenost ve třídě jako vysokou, ta má nejvyšší kladný index. Nejvyšší záporný index nalezneme u soutěživosti, kterou žáci vidí jako vysokou. Ve třídě jsou třenice a obtížnost učení hodnoceny jako průměrné. Soudržnost třídy žáci vnímají jako průměrnou.

Chlapci spokojenost ve třídě hodnotí jako průměrnou s nejvyšším kladným indexem. Na druhou stranu soutěživost hodnotí jako vysokou s nejvyšším záporným indexem. Třenice jsou chlapci vnímány jako průměrné, stejně jako obtížnost učení a soudržnost.

Dívky hodnotí spokojenost jako vysokou s nejvyšším kladným indexem a soutěživost s nejvyšším záporným indexem vnímají také jako vysokou. Dívky uvedly, že třenice jsou u nich ve třídě vysoké, ale obtížnost učení je nízká. Soudržnost třídy vnímají dívky jako průměrnou.

Výsledky fyzikálního prostředí – Zahradní – 5. B

Žákům se nejvíce líbí tabule, výzdoba třídy a spolužáci. Dále žáci uváděli mapy a pomůcky ve třídě. Největší počet žáků je spokojen s aktuálním interiérem třídy. Některým žákům se nelíbí stará okna. Nejvíce by si žáci přáli interaktivní tabuli, nový nábytek a plastová okna. Žáci také v menším počtu uváděli zvíře, více žáků a méně učení. Žáci se rozhodli pro barvu žlutou, modrou, zelenou, oranžovou a červenou. Při

volbě uspořádání lavic se stejný počet žáků shodl na skupinovém uspořádání a do písmene U. Ostatní žáci se pak rozdělili mezi zbylá dvě uspořádání. Při navrhování vlastního uspořádání lavic se žáci často nechali inspirovat již daným uspořádáním, které pak pouze upravili. Žáci při skupinovém uspořádání uváděli, že jejich oblíbená místa jsou v předních lavicích a neoblíbená jsou v zadních lavicích. Při uspořádání lavic do písmene U jsou pro žáky nejoblíbenější místa v zadních lavicích a méně oblíbená místa pak v předních lavicích. Podle žáků je ideální třída taková, kde jsou všichni kamarádi, učí se a je legrace, je klid a hodná paní učitelka. Většina žáků si myslí, že v ideální třídě je interaktivní tabule, počítač, hezký nábytek, čisto a mapy.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí mapy, tabule a vlastní výzdoba. Další odpovědi se týkaly vybavení třídy, pomůcek a vztahů ve třídě. Nelíbí se jim, že jsou ve škole stará okna, krátké přestávky a že se musí učit. Zbytek odpovědí se týkal především výzdoby a vybavení třídy. Nejvíce by si chlapci přáli interaktivní tabuli, více kluků ve třídě, počítač a nový nábytek. Ostatní odpovědi se týkaly pomůcek do třídy a vztahů ve třídě. Chlapci by ve třídě preferovali modrou, zelenou, oranžovou barvu stěn. Uspořádání lavic si chlapci vybrali do písmene U. Při vybírání oblíbených a neoblíbených míst, byl počet odpovědí poměrně stejný u předních i zadních lavic. Chlapci si ideální třídu představují tam, kde se dá učit, jsou hodné děti a je hezká a nová tabule. V ideální třídě je podle chlapců interaktivní tabule a počítač.

Dívčům se ve třídě nejvíce líbí výzdoba, tabule, její vybavení a pomůcky. Dále pak uváděly paní učitelku, lavice, encyklopedie. Nelíbí se jim stará okna, neuklizená třída, staré vybavení a barva stěn. Nejvíce dívek by si přálo interaktivní tabuli, nový nábytek, novou tabuli a plastová okna. Méně časté odpovědi byly např. zvíře, nové dveře. Dívky by si nejvíce přály mít ve své třídě žlutou, růžovou a červenou barvu stěn. Uspořádání lavic si dívky zvolily skupinové. Jako svá oblíbená místa volily ta v předních lavicích a méně oblíbená pak v zadních lavicích při skupinovém uspořádání. Pro dívky je ideální třída taková, kde je hodná paní učitelka, jsou tam hodní a dobří kamarádi a je tam čisto. V ideální třídě je podle dívek interaktivní tabule, paní učitelka a hezký nábytek.

Paní učitelka uvedla, že na výzdobě třídy se společně podílí se žáky. O výmalbě třídy rozhoduje sama a stejně tak o uspořádání lavic v ní. Ve třídě jí nejvíce chybí více místa, hrací koutek a moderní vyučovací technika. O vybavení rozhoduje vedení školy.

Tabulka č. 7 - Výsledky MCI – Zahradní - 5. C

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	11.3	13.8	13.3	10.9	8.8
Dívky:	10.0	11.2	11.9	9.6	11.1
Celkem:	10.5	12.3	12.5	10.2	10.1

Třída hodnotí spokojenost jako průměrnou, která má nejvyšší kladný index. S nejvyšším záporným indexem se můžeme setkat u soutěživosti, kterou žáci hodnotí jako vysokou. Třenice jsou žáky vnímány jako vysoké. A obtížnost učení je jimi hodnocena jako průměrná. Soudržnost pak hodnotí také jako průměrnou.

Chlapci hodnotí spokojenost jako průměrnou s nejvyšším kladným indexem. U třenic je nevyšší záporný index a chlapci je hodnotí jako velmi vysoké. Soutěživost ve třídě vidí jako vysokou. Jako průměrnou hodnotí obtížnost učení. Soudržnost vnímají také jako průměrnou.

Dívky soudržnost ve třídě hodnotí jako průměrnou a také má nejvyšší kladný index. Spokojenost hodnotí také jako průměrnou, ale s nižším kladným indexem. Soutěživost ve třídě je podle dívek vysoká. Třenice a obtížnost je dívkami hodnocena jako průměrná.

Výsledky fyzikálního prostředí – Zahradní – 5. C

Ve třídě se žákům nejvíce líbí mapy, kamarádi, nábytek a celková výzdoba třídy. Naopak se jim nelíbí chování některých žáků, okna, starý nábytek a podlaha. Dále se žáci zmiňovali o plakátech ve třídě a o její výmalbě. Nejvíce žáků by si do třídy přálo interaktivní tabuli, nová okna, nové vybavení třídy, ale také více kamarádství. Žáci

nejčastěji uváděli tyto barvy - modrou, zelenou, oranžovou a žlutou, a ty by si přáli mít ve své třídě. Nejčastěji si žáci volili skupinové uspořádání lavic. Na druhém místě bylo uspořádání do písmene U. Žáci také navrhovali vlastní uspořádání lavic, které bylo především skupinové. Nejčastějším návrhem bylo uspořádání lavic do tří řad za sebou, kde jsou lavice hned u sebe, nebo uspořádání do tvaru půlměsíce. Jako své nejoblíbenější místo žáci zvolili v zadních lavicích při klasickém uspořádání, ale i při uspořádání lavic do písmene U. Nejméně oblíbené místo je pro žáky v první lavici v řadě u okna při klasickém uspořádání lavic. Podle většiny žáků je ideální třída, kde se dobře učí, je hodná paní učitelka, jsou ideální děti a je kamarádství mezi žáky. Ideální třída je pak ta, kde je interaktivní tabule, vše se mi tam líbí a je moderní.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí kamarádi, mapy, tabule a obrázky. Chlapci dále uváděli některé vyučovací předměty např. matematiku, angličtinu. Mnoha chlapcům se nelíbí výmalba třídy, podlaha, okna a zničené věci. Někteří chlapci také uváděli rozhlas a lavice. Nejvíce by si chlapci přáli interaktivní tabuli, více kamarádství ve třídě, plastová okna, nové vybavení, ale také více mimoškolních aktivit a akcí v tělocvičně. Chlapci by si přáli mít ve třídě modrou a zelenou barvu stěn. Jako ideální uspořádání si chlapci zvolili uspořádání skupinové. Chlapci také navrhovali vlastní uspořádání lavic, které by se jim líbilo - nejčastěji do tvaru půlměsíce. Nejoblíbenější chlapecká místa jsou v zadních lavicích při uspořádání do písmene U. A nejméně oblíbená místa jsou v předních lavicích při klasickém uspořádání. Podle chlapců je ideální třída, kde je hodná paní učitelka, kde se všichni učí a jsou tam kamarádi. V ideální třídě je z hlediska chlapců interaktivní tabule a inteligentní žáci.

Dívkám se ve třídě nejvíce líbí mapy, kamarádi, paní učitelka, plakáty a obrazy. Nejméně se jim líbí zlobiví žáci, staré vybavení třídy, okna, podlaha a mnoho věcí ve třídě. Dívky by si nejvíce přály mít ve třídě interaktivní tabuli, nové vybavení, počítač, více květin, ale také více kamarádství a méně pomluv. Dívkám by se ve třídě nejvíce líbila oranžová a žlutá barva stěn. Nejvyšší počet dívek si zvolilo skupinové uspořádání lavic. Nejčastěji dívky navrhovaly jako vlastní uspořádání lavic to, kde jsou lavice ve třech řadách za sebou a jsou hned u sebe. Pro dívky jsou nejoblíbenější místa v zadních lavicích při klasickém uspořádání. Méně oblíbená místa jsou pro dívky v první lavici

před tabulí při klasickém uspořádání. Podle dívek je ideální třída ta, kde se jim líbí, je dobrý kolektiv a hodná paní učitelka. Z dívčího pohledu je v ideální třídě interaktivní tabule a nízký počet žáků, kteří jsou ideální.

Paní učitelka uvedla, že na výzdobě třídy se podílí ona a žáci. Také o výmalbě třídy rozhoduje společně se žáky. O uspořádání lavic rozhoduje paní učitelka sama. Nejvíce jí chybí prostor ve třídě, účelnější skříňky a více nástěnek. Vybavení školní třídy určuje vedení školy.

10.2 SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

10.2.1 Soukromá základní škola Integrál pro žáky se specifickými poruchami učení, s.r.o. - Jana Masaryka 25, Praha 2

Tabulka č. 8 - Výsledky MCI – Integrál - 5. A

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	12.4	8.6	11.5	8.1	9.7
Dívky:	12.7	8.4	11.3	8.3	9.8
Celkem:	11.8	9.3	12.0	7.5	9.5

Celková spokojenost žáků ve třídě je vnímána jako vysoká, také s nejvyšším kladným indexem. U soutěživosti je nejvyšší záporný index a je hodnocena jako vysoká. Třenice jsou ve třídě průměrné a obtížnost učení je podle žáků nízká. Soudržnost pak odpovídá průměrnému hodnocení žáků.

Chlapecká spokojenost ve třídě je vysoká a odpovídá nejvyššímu kladnému indexu. Také jako vysokou, ale s nejvyšším záporným indexem hodnotí chlapci soutěživost. U třenic se setkáme s průměrným hodnocením a u obtížnosti učení s nízkým. Soudržnost je chlapci hodnocena jako průměrná.

Dívčí spokojenost ve třídě je vysoká s nejvyšším kladným indexem. Naproti tomu soutěživost s nejvyšším záporným indexem je hodnocena jako průměrná. Třenice a obtížnost učení vnímají dívky jako nízké. Soudržnost je podle dívek průměrná.

Výsledky fyzikálního prostředí – Integrál - 5. A

Žákům se ve třídě nejvíce líbí počítač, pohodárna (místo pro odpočinek), knihovna a vybavení třídy. Další odpovědi byly spíše individuální a zaměřené na konkrétní věci ve třídě, např. závěsy, hodiny. Vysoký počet žáků je spokojen s aktuální podobou třídy, ale někteří žáci uváděli, že se jim tam nelíbí nepořádek, učení a zlí kamarádi. Většina žáků by si do své třídy nepřála nic. Ostatní by si přáli nové dveře, nový počítač a televizi. Žáci by chtěli mít modrou, žlutou a bílou barvu stěn ve třídě. Jako nejideálnější uspořádání lavic si žáci vybrali klasické uspořádání lavic. Žáci si většinou zvolili z již dané nabídky uspořádání lavic, takže většina žáků žádné uspořádání nenavrhl. Nejoblíbenější místa jsou pro žáky v prvních lavicích v řadě u okna a v prostřední řadě při klasickém uspořádání. Méně oblíbená místa jsou pro žáky v posledních lavicích při klasickém uspořádání. Žáci nejčastěji uváděli, že ideální třída je ta, kde jsou všichni kamarádi, je v ní vše v pořádku, je klid a mají se všichni rádi. Někteří žáci také uváděli, že jejich aktuální třída je ideální. Podle žáků je v ideální třídě legrace, dobře se tam učí a je tam tabule a paní učitelka.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí počítač, pohodárna, knihovna a celková výzdoba třídy. Většina chlapců je spokojena s aktuální podobou třídy. Ostatní chlapci uvedli, že se jim nelíbí nepořádek ve třídě, učení a zlí kamarádi. Nejvyšší počet chlapců uvedl, že by si nepřál nic. Zbylí chlapci by si přáli nové dveře, počítač a televizi. Žlutou, modrou a bílou barvu by si chlapci přáli mít ve své třídě na stěnách. Preferovaným uspořádáním lavic je u chlapců uspořádání klasické. Vlastní nenavrhovali. Jako své nejoblíbenější místo zvolili v první lavici v prostřední řadě při klasickém uspořádání. Méně oblíbené místo je pro chlapce v zadních lavicích při klasickém uspořádání. Chlapci uvedli, že ideální třída je taková třída, do které aktuálně chodí, kde jsou všichni kamarádi a dobře se tam učí. A v ideální třídě jsou chytré děti, je rušno a pohodárna.

Dívám se nejvíce líbí pohodárna a vybavení třídy. Většíně dívek se líbí, jak aktuálně třída vypadá. Některým se nelíbí staré dveře a počítač. Velký počet dívek si do své třídy nepřeje nic. Následující odpovědi byly spíše ojedinělé, např. nové dveře, květináče. Dívky by si do třídy zvolily barvu modrou, žlutou a bílou. Při výběru uspořádání lavic se dívky shodly na klasickém uspořádání. Během výběru oblíbeného a neoblíbeného místa dívky nejčastěji uváděly, že mají všechna místa oblíbená. Definovaly ideální třídu tak, že je to třída, kde jsou všichni kamarádi a nikdo tam nezlobí. V ideální třídě je podle dívek legrace a dobře se v ní učí.

Paní učitelka řekla, že na výzdobě třídy se podílí společně se žáky. O výmalbě třídy pak rozhoduje sama. Uspořádání lavic realizuje s pomocí žáků. Nejvíce jí ve třídě chybí umyvadlo. Vybavení třídy určuje vedení školy a učitel.

10.2.2 Základní škola Klíček, o.p.s. – Donovalská 1863/44, Praha 4 – Chodov

Tabulka č. 9 - Výsledky MCI – Klíček - 5. A

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	12. 7	9. 0	12. 4	5. 6	7. 9
Dívky:	13. 9	6. 8	11. 0	5. 8	11. 4
Celkem:	13. 3	7. 8	11. 7	5. 7	9. 7

U žáků je s nejvyšším kladným indexem hodnocena spokojenost ve třídě tedy jako vysoká. Soutěživost je žáky vnímána jako vysoká s nejvyšším záporným indexem. Třenice jsou pak vnímány jako nízké a obtížnost učení je vnímána jako velmi nízká. Soudržnost ve třídě žáci hodnotí jako průměrnou.

Chlapci jsou ve třídě vysoce spokojeni. U spokojenosti vychází nejvyšší kladný index. Soutěživost ve třídě chlapci vnímají jako vysokou, také s nejvyšším záporným indexem. Třenice hodnotí jako průměrné. Obtížnost učení je podle chlapců velmi nízká a soudržnost hodnotí také jako nízkou.

Dívky uvádějí, že jsou ve třídě velmi vysoce spokojené. Nejvyšší kladný index můžeme nalézt také u spokojenosti. Nejvyšší záporný index je hodnocen jako průměrný a je u soutěživosti. Hodnocení nízké nalezneme u třenic ve třídě a velmi nízké u obtížnosti učení. Soudržnost dívky vnímají jako průměrnou.

Výsledky fyzikálního prostředí – Klíček - 5. A

Žákům se ve třídě nejvíce líbí počítač, tabule, pomůcky a balkón. Další odpovědi se týkaly především vybavení třídy, výmalby, nábytku a spolužáků. Většině žáků se aktuální třída líbí taková, jaká je. Nejvíce jim vadí, že je třída průchozí. Ostatní odpovědi byly již více individuální a týkaly se výzdoby třídy a nepořádku v ní. Nejvyšší počet žáků si do své třídy nepřeje nic. Ostatní žáci většinou uváděli interaktivní tabuli, zvíře, koberec a další vybavení třídy. Žáci by si nejraději pro svoji třídu zvolili žlutou, bílou a modrou barvu stěn. Nejvíce žákům se líbilo uspořádání lavic do písmene U. Ostatní žáci si pak zvolili mezi klasickým a skupinovým uspořádáním lavic. Při navrhování vlastního uspořádání lavic se nejvíce žáků shodlo u návrhu skupinového uspořádání. Při němž jsou lavice hned vedle sebe, ve dvou řadách za sebou. Svými nejoblíbenějšími místy žáci zvolili místa v zadních lavicích při uspořádání lavic do písmene U. Za nejméně oblíbená místa označili žáci místa v prvních lavicích při uspořádání lavic do písmene U. Pro žáky je ideální taková třída, kde jsou dobří lidé, jsou všichni kamarádi, není průchozí, je hodná paní učitelka a je velká s balkónem. A v ideální třídě se mají všichni rádi, je vše barevné, je nový nábytek a dobrý kolektiv žáků.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí počítač, balkón, tabule, okna a pingpongový stůl. Na druhou stranu se jim nelíbí jejich průchozí třída a některé vybavení třídy. Nejvíce chlapců by si přálo mít ve své třídě interaktivní tabuli, nový nábytek a nové vybavení třídy. Chlapci by si do své třídy zvolili žlutou a bílou barvu stěn. Uspořádání lavic si pak zvolili do písmene U. Chlapci také navrhli vlastní uspořádání lavic, kde jsou lavice hned vedle sebe ve dvou řadách za sebou. Pro chlapce jsou nejoblíbenější místa v zadních lavicích při uspořádání lavic do písmene U. Nejméně oblíbená místa pro chlapce jsou v prvních lavicích při uspořádání lavic do písmene U. Podle chlapců je

ideální třída taková, kde jsou dobří lidé, není průchozí a je velká s balkónem. V ideální třídě by se chlapci chtěli učit a je v ní vše v pořádku.

Dívkám se ve třídě nejvíce líbí pomůcky, počítač, výmalba a uspořádání lavic, které je skupinové. Dále dívky uváděly spolužáky a paní učitelku. Většině dívek se v aktuální třídě líbí vše. Ostatním dívkám se nelíbí její průchodnost, obrázky a staré vybavení. Nejvíce by si dívky přály mít ve třídě zvíře, jiné barvy stěn a koberec. Z barev na stěny preferují modrou a žlutou. Nejvíce dívek si zvolilo skupinové uspořádání lavic. Ostatní pak volily mezi klasickým uspořádáním a uspořádáním do písmene U. Vlastní uspořádání lavic většinou vůbec nenavrhly. Pro dívky jsou nejoblíbenější místa v zadních lavicích při uspořádání do písmene U. Méně oblíbená místa jsou pro ně v předních lavicích při stejném uspořádání. Dívky si představují ideální třídu tak, že tam jsou všichni kamarádi, je hodná paní učitelka a je vše barevné. Podle dívek se v ideální třídě mají všichni rádi a je tam nový nábytek.

Paní učitelka řekla, že na výzdobě školní třídy se podílí společně se žáky a také společně rozhodují o její výmalbě. Po domluvě se žáky rozhoduje o uspořádání lavic ve třídě. Nejvíce jí chybí větší spektrum encyklopedií, více názorných pomůcek a tiskárna. O vybavení třídy rozhoduje vedení školy, učitel, žáci a rodiče žáků.

10.2.3 Soukromá základní škola Univerzum – Českolipská 379, Praha 9

Tabulka č. 10 - Výsledky MCI – Univerzum - 5. A

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	14. 4	7. 9	10. 4	7. 6	12. 1
Dívky:	13. 9	8. 1	10. 9	6. 0	9. 8
Celkem:	14. 2	8. 0	10. 6	6. 8	11. 0

Spokojenost ve třídě žáci hodnotí jako velmi vysokou a také s nejvyšším kladným indexem. S nejvyšším záporným indexem se můžeme setkat u soutěživosti,

kteřá je hodnocena jako průměrná. Třenice a obtížnost učení žáci hodnotí jako nízké. Soudržnost třídy je žáky vnímána jako průměrná.

Chlapci uvádějí, že jsou ve třídě velmi vysoce spokojeni a s nejvyšším kladným indexem se můžeme setkat právě u spokojenosti. Nevyšší záporný index uvádí soutěživost, kterou chlapci hodnotí jako průměrnou. Třenice a obtížnost učení vnímají chlapci jako nízké. Soudržnost hodnotí jako vysokou.

Dívky vnímají spokojenost ve třídě jako velmi vysokou, která má nejvyšší kladný index. Soutěživost je podle dívek ve třídě průměrná a má nejvyšší záporný index. Třenice dívky hodnotí jako nízké a jako velmi nízkou vnímají obtížnost učení. U soudržnosti je hodnocení průměrné.

Výsledky fyzikálního prostředí – Univerzum – 5. A

Žákům se ve třídě nejvíce líbí, že tam jsou spolužáci, paní učitelka, skřínky a tabule. Ostatní žáci většinou uváděli, že se jim líbí vše. Proto i nejvyšší počet žáků odpovídal, že se jim líbí aktuální interiér třídy. Další odpovědi se týkaly spíše hluku ve třídě, družiny, která chodí do třídy po vyučování, chování chlapců a také se žákům nelíbí, že je třída průchozí. Většina žáků by si do své třídy už nic nepřála. Zbylí žáci by ocenili nový počítač, hodiny, koberec, více barev ve třídě a více nábytku. Nejvíce žáků by si přálo mít ve třídě bílou a modrou barvu stěn. Uspořádání lavic by podle žáků mělo být do písmene U. Ostatní žáci si pak zvolili mezi zarovnanými řadami a skupinovým uspořádáním lavic. Při návrhu vlastního uspořádání lavic se většina žáků nechala inspirovat, již danými návrhy, které trochu upravili. Při uspořádání lavic do písmene U se nejoblíbenější místa pro žáky nachází v zadních lavicích. A stejně tak nejméně oblíbenými místy jsou ta, která jsou v prvních lavicích také při uspořádání lavic do písmene U. Většina žáků se shodla na odpovědi, že ideální třída je taková třída, ve které aktuálně jsou a mají se tam všichni rádi jako kamarádi. Ostatní žáci odpovídali, že je tam počítač, televize, ticho a třída je prostorná. Na větu o ideální třídě žáci reagovali stejně, že v ní aktuálně jsou a také že tam jsou skřínky.

Chlapcům se nejvíce líbí, že jsou ve třídě spolužáci, paní učitelka, skříňky a tabule. Dále chlapci uváděli, že se jim ve třídě líbí vše. Takže na otázku, co se jim ve třídě nelíbí, odpovídali většinou, že se jim líbí celá třída. Zbývající odpovědi se většinou týkaly hluku, družiny ve třídě a průchodnosti třídy. Většina chlapců by si přála mít ve své třídě počítač a nový nábytek. Ostatní chlapci by si nepřáli nic. Chlapci by ve své třídě preferovali modrou a bílou barvu stěn. Jako nejideálnější uspořádání lavic si chlapci zvolili zalomené řady. Vlastní návrhy pro uspořádání lavic chlapci většinou nenavrhlí. Podle chlapců je ideální třída ta, kde spolu všichni vycházejí, mají se tam rádi jako kamarádi a je tam počítač. A v ideální třídě se aktuálně nacházejí a jsou v ní skříňky.

Dívkám se nejvíce líbí, že jsou ve třídě spolužáci, paní učitelka, skříňky a celkový vzhled třídy. Velké většině dívek se líbí aktuální interiér třídy. Ostatní odpovědi byly individuální a týkaly se hluku ve třídě a chování chlapců. Dívky nejčastěji odpovídaly na otázku, co by si přály, aby bylo v jejich třídě, že by si nepřály nic. Nejvhodnější barvy do třídy jsou podle dívek bílá a modrá. Uspořádání lavic si dívky zvolily do písmene U. Při návrhu vlastního uspořádání lavic většina dívek navrhla skupinové uspořádání lavic. Lavice jsou hned vedle sebe ve třech řadách za sebou. Nejoblíbenější místa pro dívky jsou v zadních lavicích při uspořádání do písmene U. Nejméně oblíbená místa jsou pro ně v prvních lavicích při stejném uspořádání. Dívky většinou uváděly, že ideální třída je ta, ve které aktuálně jsou a dále také, že se v ní mají všichni rádi. Do druhé věty většinou doplňovaly, že v ní aktuálně jsou a, že tam na sebe berou všichni ohledy.

Paní učitelka uvedla, že se na výzdobě třídy podílí učitel a žáci. O její výmalbě pak rozhoduje vedení školy, učitel a žáci. Uspořádání lavic ve třídě také určuje učitel a žáci společně. Paní učitelce nejvíce chybí více prostoru ve třídě. O vybavení třídy pak rozhoduje vedení školy, učitel a žáci.

Tabulka č. 11 - Výsledky MCI – Univerzum - 5. B

	Spokojenost	Třenice	Soutěživost	Obtížnost	Soudržnost
Chlapci:	13.5	7.3	10.4	7.3	11.9
Dívky:	13.4	10.2	12.4	7.8	11.4
Celkem:	13.5	8.2	11.0	7.5	11.8

Žáci vnímají spokojenost ve třídě jako velmi vysokou a s nejvyšším kladným indexem. Naopak soutěživost má nejvyšší záporný index a žáky je hodnocena jako průměrná. Třenice vidí žáci jako nízké a stejné hodnocení má také obtížnost učení. Soudržnost je ve třídě podle žáků vysoká.

Chlapci spokojenost ve třídě hodnotí jako velmi vysokou a ta má také nevyšší kladný index. Podle chlapců je soutěživost ve třídě průměrná s nejvyšším záporným indexem. Třenice a obtížnost učení mají stejné hodnocení, a to nízké. Soudržnost je u chlapců hodnocena jako vysoká.

Dívky mají nejvyšší kladný index u spokojenosti, kterou hodnotí jako vysokou. Naopak nejvyšší záporný index mají u soutěživosti, kterou vnímají také jako vysokou. Třenice ve třídě jsou podle dívek průměrné a obtížnost učení je nízká. Jako průměrnou dívky také hodnotí soudržnost ve třídě.

Výsledky fyzikálního prostředí – Univerzum – 5. B

Žákům se ve třídě nejvíce líbí, že tam jsou spolužáci, paní učitelka a spolupráce mezi nimi. Další odpovědi se týkaly spíše prostoru třídy, legrace, žáků a oblíbených vyučovacích předmětů. Většině žáků se líbí třída taková, jaká je aktuálně. Některým žákům se nelíbí, chování kluků, nečistota ve třídě a hluk. Nejvyšší počet žáků by si do své třídy už nic nepřál. Někteří žáci uváděli, že by si přáli více legrace, počítač, pořádek, klid a delší přestávky. Žáci si do své třídy vybrali barvy modrou a zelenou. Uspořádání lavic pak zvolili klasické, na druhém místě pak bylo uspořádání skupinové.

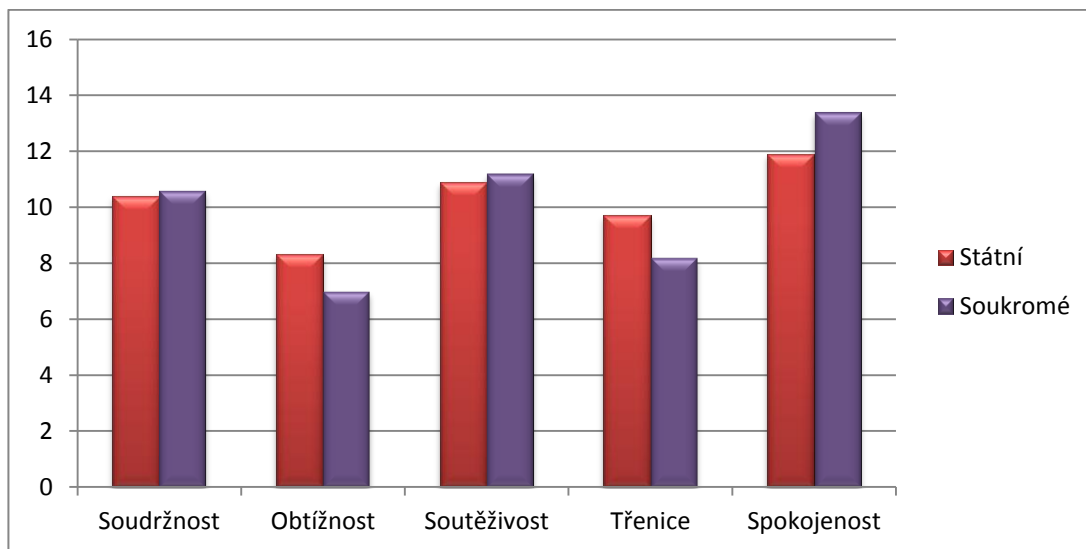
Vlastní návrhy pro uspořádání lavic byly velice podobné s již daným uspořádáním. Žáci označili jako svá nejoblíbenější místa v prvních lavicích při klasickém uspořádání. Jako nejméně oblíbená zvolili žáci místa v posledních lavicích při klasickém uspořádání. Podle žáků je ideální třída ta, kde jsou všichni kamarádi a jsou v pohodě, jsou tam dobří kamarádi, jsou dobré vztahy mezi učiteli a žáky a je vše v pořádku. A v ideální třídě je umyvadlo, televize, video, klid a žákům by se tam mělo líbit.

Chlapcům se ve třídě nejvíce líbí, že je prostorná, jsou tam spolužáci, paní učitelka, a spolupráce mezi žáky. Většinou chlapců se líbí třída v aktuální podobě. Zbylým chlapcům se nelíbí staré vybavení ve třídě. Někteří chlapci uvedli, že se jim nelíbí, když se žáci ve třídě vytahují. Naopak by si chlapci přáli, aby ve třídě bylo více legrace, klidu, aby tam byl počítač a pořádek. Ostatní chlapci si už nepřáli nic do své třídy. Chlapci by ve své třídě preferovali modrou a zelenou barvu stěn. Chlapci si zvolili klasické uspořádání lavic. Vlastní uspořádání lavic bylo inspirované již z daných návrhů. Chlapci označili jako svá nejoblíbenější místa ta, která jsou v prvních lavicích při klasickém uspořádání. Nejméně oblíbená místa jsou pro chlapce v posledních lavicích při klasickém uspořádání. Podle chlapců je ideální třída ta, kde jsou všichni kamarádi a v pohodě, jsou tam dobří kamarádi a jsou dobré vztahy mezi učiteli a žáky. V ideální třídě by se jim mělo především líbit.

Dívkám se ve třídě nejvíce líbí, že tam mají kamarádky, paní učitelku a ostatní spolužáky. Naopak se jim nelíbí, že je ve třídě nečistota a chování kluků. Ostatní dívky pak uváděly, že se jim ve třídě líbí vše. Dívky by si nejvíce přály do své třídy interaktivní tabuli, více holek a méně kluků. Zbylé dívky by si už nepřály nic. Dívky by si do své třídy vybraly žlutou a modrou barvu stěn. Uspořádání lavic si dívky zvolily skupinové. Vlastní uspořádání lavic nenavrhly. Při volbě oblíbeného a neoblíbeného místa dívky uváděly, že jim je jedno, na kterém místě sedí. Ideální třída je ta, kde jsou dobří kamarádi a jsou tam dobré vztahy mezi učiteli a žáky. Podle dívek v ní nesmí chybět umyvadlo, televize a video.

Paní učitelka uvedla, že na výzdobě třídy se podílí sama. Stejně tak rozhoduje o výmalbě třídy i o uspořádání lavic v ní. Nejvíce paní učitelce ve třídě chybí bravy. O vybavení školní třídy také rozhoduje paní učitelka.

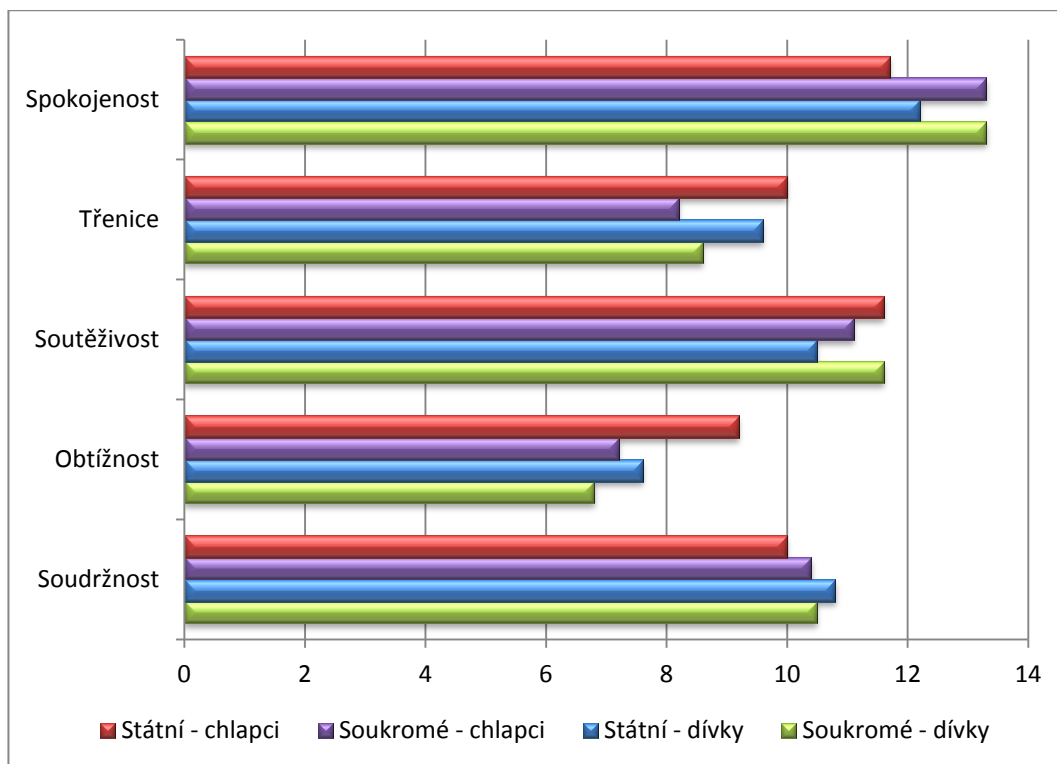
Graf č. 1 – Výsledky MCI – Porovnání státních a soukromých základních škol

Žáci na státních a soukromých školách hodnotí spokojenost jako vysokou, má také nejvyšší kladný index. S nejvyšším záporným indexem se setkáváme u soutěživosti, kterou žáci státních i soukromých škol hodnotí jako průměrnou. Na státních školách žáci hodnotí třenice jako průměrné, na soukromých jako nízké. Obtížnost učení žáci hodnotí jako nízkou. Soudržnost žáci vnímají na obou typech škol jako průměrnou.

Celkově bych zhodnotila klima tříd jako vysoce spokojené s vyšší spokojeností žáků na soukromých školách. Výsledky třenic jsou velice rozdílné, podle žáků je na základních školách více třenic než na školách soukromých. Soutěživost je na obou typech škol srovnatelná. Obtížnost učení žáci hodnotí jako nízkou, s lehce vyšší obtížností se můžeme setkat na státních základních školách. Soudržnost žáci hodnotí jako průměrnou u obou typů škol.

Graf č. 2 – Výsledky MCI – Porovnání chlapců a dívek na státních a soukromých základních školách

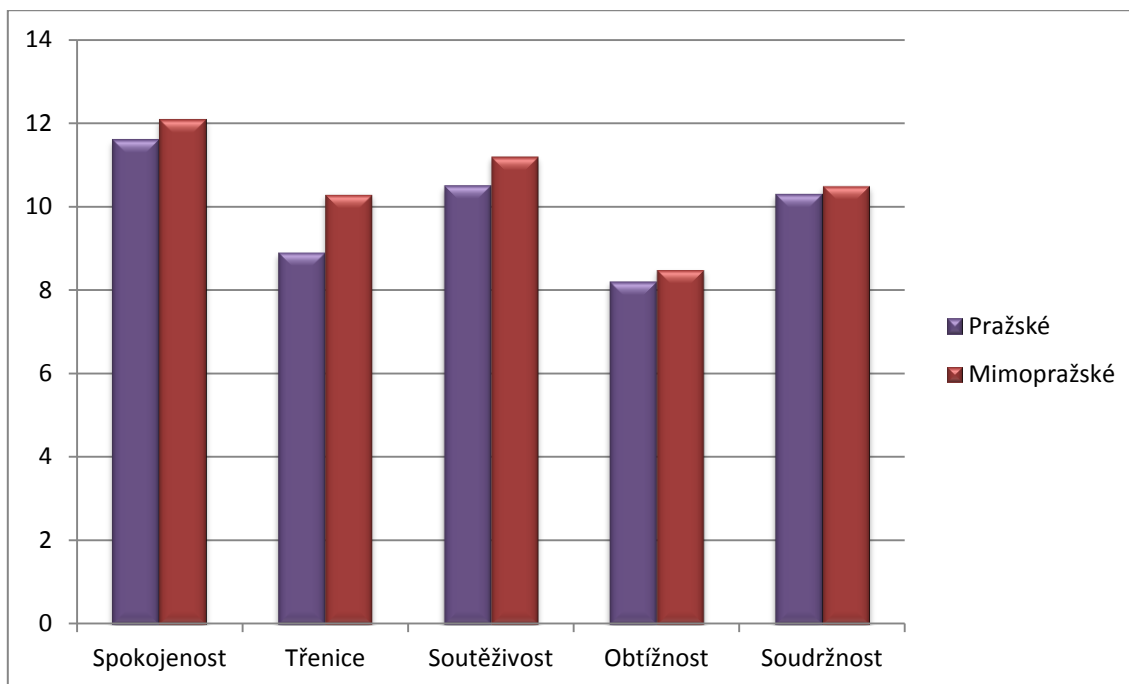
Chlapci na obou typech škol hodnotí s nejvyšším kladným indexem spokojenost a hodnotí ji jako vysokou. Nejvyšší záporný index má soutěživost, kterou chlapci státních škol hodnotí jako vysokou a chlapci soukromých škol jako průměrnou. Třenice a obtížnost učení hodnotí chlapci státních škol jako průměrné. Chlapci soukromých škol vidí třenice a obtížnost učení jako nízké. Soudržnost hodnotí chlapci z obou typů škol stejně, a to jako průměrnou.

Souhrnně bych hodnotila klima tříd podle chlapců jako vysoce spokojené na obou typech škol s lehce vyšší spokojeností u chlapců na soukromých školách. Více třenic ve třídě vnímají chlapci ze státních škol než chlapci ze škol soukromých. Soutěživost ve třídě chlapci ze státních škol hodnotí, že je o něco vyšší než u chlapců ze soukromých škol. Naopak s nižší obtížností učení se setkáme u chlapců ze soukromých škol. Chlapci se nejvíce shodují u soudržnosti, kterou považují za průměrnou na obou typech škol.

Dívky na obou typech škol mají stejný názor na spokojenost, kterou vnímají jako vysokou s nejvyšším kladným indexem. Jiný názor mají na soutěživost. Podle dívek základních škol je soutěživost průměrná a dívky ze soukromých škol ji hodnotí jako vysokou, také má nejvyšší záporný index. Třenice jsou dívkami vnímány jako průměrné na obou typech škol. Na státních i soukromých školách hodnotí dívky obtížnost učení jako nízkou. Dívky na obou typech škol mají stejný názor na soudržnost a hodnotí ji jako průměrnou.

Celkově bych klima tříd zhodnotila jako vysoce spokojené, ale o něco méně jsou dívky spokojené na státních školách. Dívky ze státních škol také vnímají lehce vyšší třenice ve třídě než dívky ze škol soukromých. Soutěživost je podle dívek vyšší na soukromých školách než na školách základních. Nižší obtížnost učení uvádějí dívky ze soukromých škol. Soudržnost je u dívek srovnatelná.

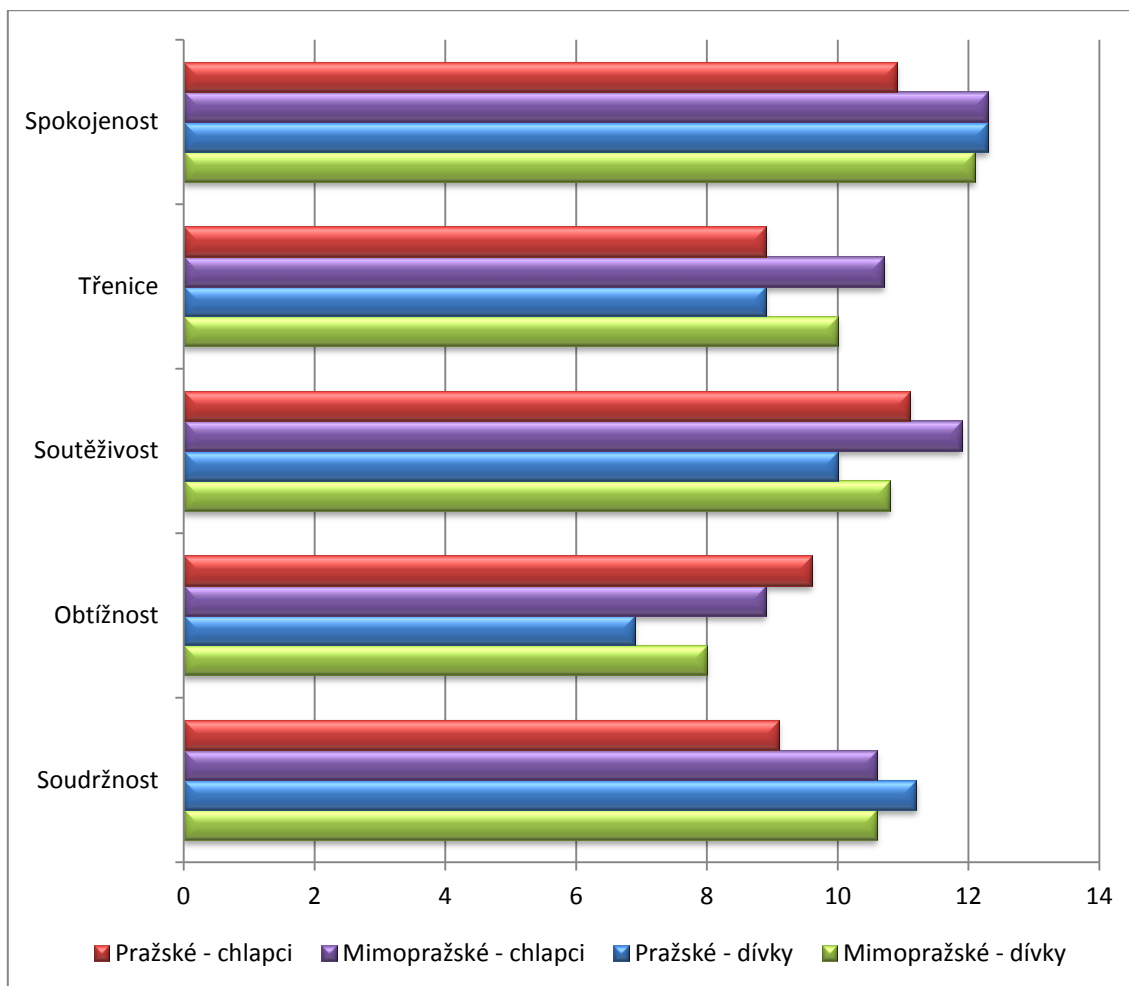
Graf č. 3 – Výsledky MCI - Porovnání pražských a mimopražských základních škol

Žáci z pražských a mimopražských základních škol hodnotí spokojenost jako vysokou a s nejvyšším kladným indexem. Nejvyšší záporný index je uveden u soutěživosti, kterou žáci obou typů škol hodnotí jako průměrnou. Třenice jsou podle žáků na obou typech škol průměrné. Výsledky obtížnosti učení se u žáků liší. Žáci z pražských základních škol ji hodnotí jako nízkou, zatím co žáci mimopražských škol jako průměrnou. Naopak v soudržnosti se žáci shodují a hodnotí ji jako průměrnou.

V celkovém hodnocení jsou žáci z mimopražských škol spokojenější než žáci ze škol pražských. Na druhou stranu žáci z mimopražských škol také vnímají více třenic ve třídě. S vyšší soutěživostí se můžeme setkat u žáků mimopražských škol. Obtížnost učení a soudržnost třídy je na obou typech škol na srovnatelné úrovni.

Graf č. 4 – Výsledky MCI - Porovnání chlapců a dívek na pražských a mimopražských základních školách

Chlapci z pražských škol hodnotí spokojenost jako průměrnou, zatímco chlapci ze škol mimopražských jako vysokou s nejvyšším kladným indexem. Soutěživost má nejvyšší záporný index, také má rozdílné výsledky. Chlapci na pražských školách ji vnímají jako průměrnou, ale chlapci mimopražských škol jako vysokou. Třenice i obtížnost učení chlapci hodnotí jako průměrné.

Obecně bych klima tříd podle chlapců vyhodnotila jako spokojené s vyšší spokojeností u chlapců mimopražských škol. Více třenic vnímají chlapci na mimopražských školách. Soutěživost je podle chlapců vyšší také na mimopražských

školách. S nižší obtížností učení se můžeme setkat na mimopražských školách. Soudržnost je chlapci hodnocena jako vyšší také na mimopražských školách.

Dívky jsou vysoce spokojené na obou typech škol. Spokojenost u dívek má také nejvyšší kladný index. Jako průměrnou hodnotí soutěživost, která má nejvyšší záporný index. Třenice dívky vnímají na obou typech škol jako průměrné. Dívky na pražských školách i mimopražských školách zhodnotily obtížnost učení jako nízkou. Soudržnost je podle dívek na obou typech škol průměrná.

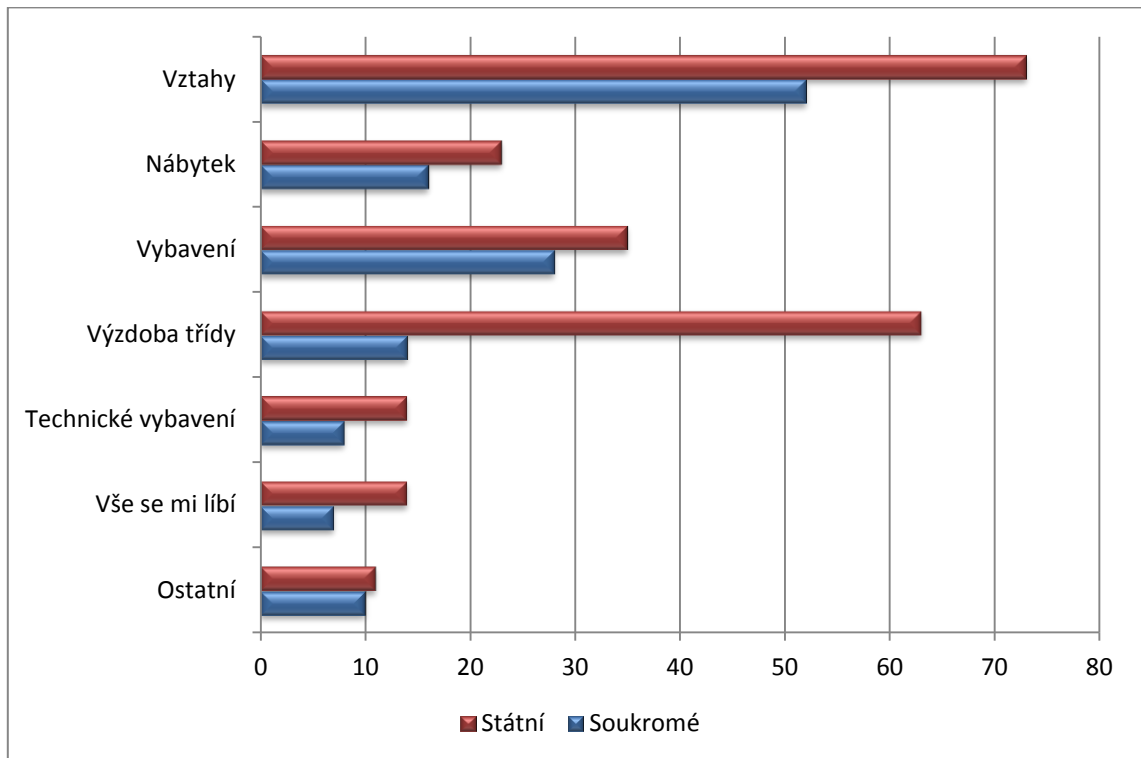
Celkově bych zhodnotila klima tříd podle dívek jako vysoce spokojené na obou typech škol. U třenic ve třídě tomu tak není, ty vnímají dívky z mimopražských škol jako vyšší. Mírně vyšší soutěživost můžeme také nalézt u dívek mimopražských škol. Obtížnost učení je dívkami z pražských škol hodnocena jako nižší než ze škol mimopražských. S vyšší soudržností se můžeme setkat u dívek z pražských škol.

Pro porovnání výsledků z fyzikálního prostředí byly použity následující kategorie:

Kategorie:

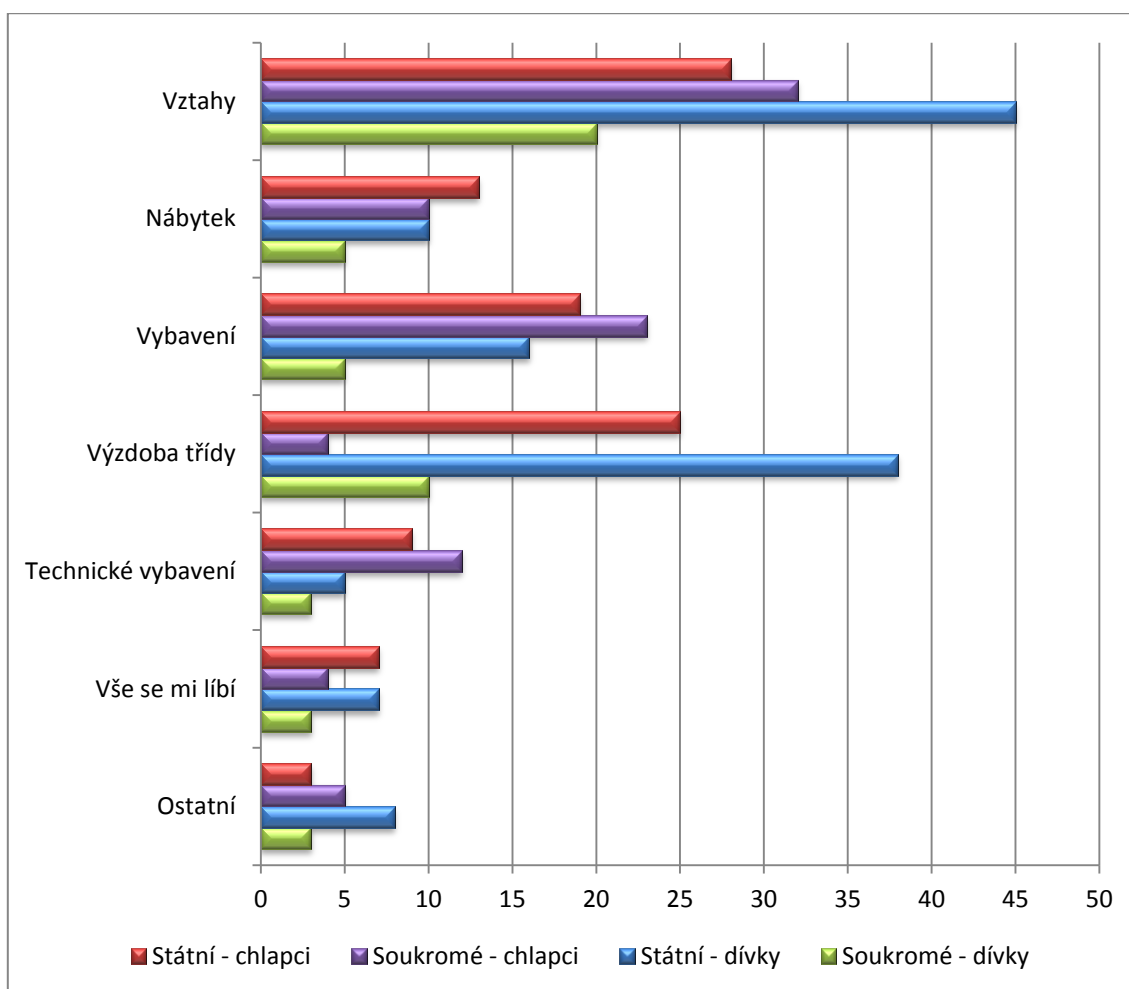
1. *Vztahy* – spolužáci, učitel, kamarádství, chlapci, dívky, legrace, komunikace
2. *Nábytek* – lavice, židle, skříně, skřínky, křesla, katedra učitele
3. *Vybavení* – tabule, umyvadlo, okna, pomůcky, knížky, hračky, hry
4. *Výzdoba* – plakáty, mapy, vlastní práce, nástěnky, barvy ve třídě
5. *Technické vybavení* – projektor, televize, video, interaktivní tabule, počítač, CD
6. *Vše se mi líbí* – žák uvedl, že se mu líbí vše ve třídě (aktuální třída)
7. *Nic si nepřeji* – žák uvedl, že si do své třídy nepřeje nic
8. *Ostatní* – zvíře, květiny, hrací koutky, pořádek, čistota, vyučovací předměty

Graf č. 5 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání státních a soukromých základních škol – Otázka č. 1

Celkově bych zhodnotila, že žáci z obou typů škol preferovali položky z kategorie vztahů. Nejnižší počet žáků ze státních škol má v oblíbené položky z kategorie ostatní. Nejmenšímu počtu žáků ze škol soukromých se líbí aktuální podoba jejich třídy. U zbylých kategorií jsou mezi žáky velké rozdíly. (viz Graf č. 5)

Graf č. 6 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na státních a soukromých základních školách - Otázka č. 1

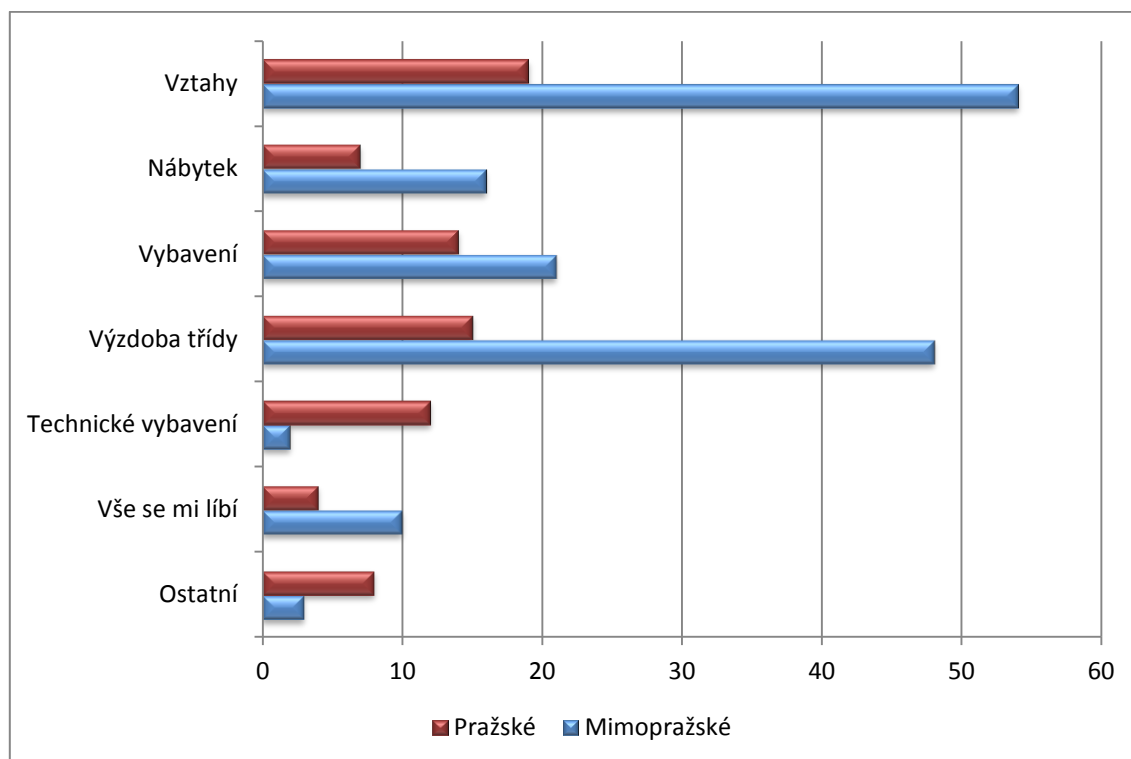

Většina chlapců z obou typů škol preferuje položky z kategorie vztahů. Nejnižší počet chlapců ze státních škol označil položky z kategorie ostatní. Nízkému počtu chlapců ze škol soukromých se pak líbí výzdoba třídy a ostatní. Mezi četnostmi v kategoriích nábytku, vybavení, technické vybavení a vše, nejsou tak značné rozdíly, jako u výzdoby třídy. U této kategorie jsou názory chlapců velice rozdílné. (viz Graf č. 6)

Dívky také nejvíce ocenily položky z kategorie vztahů. Více však dívky ze státních škol. Nejméně dívek ze státních škol uvedlo, že se jim líbí technické vybavení třídy. Nejnižšímu počtu dívek na soukromých školách se líbí položky z kategorií

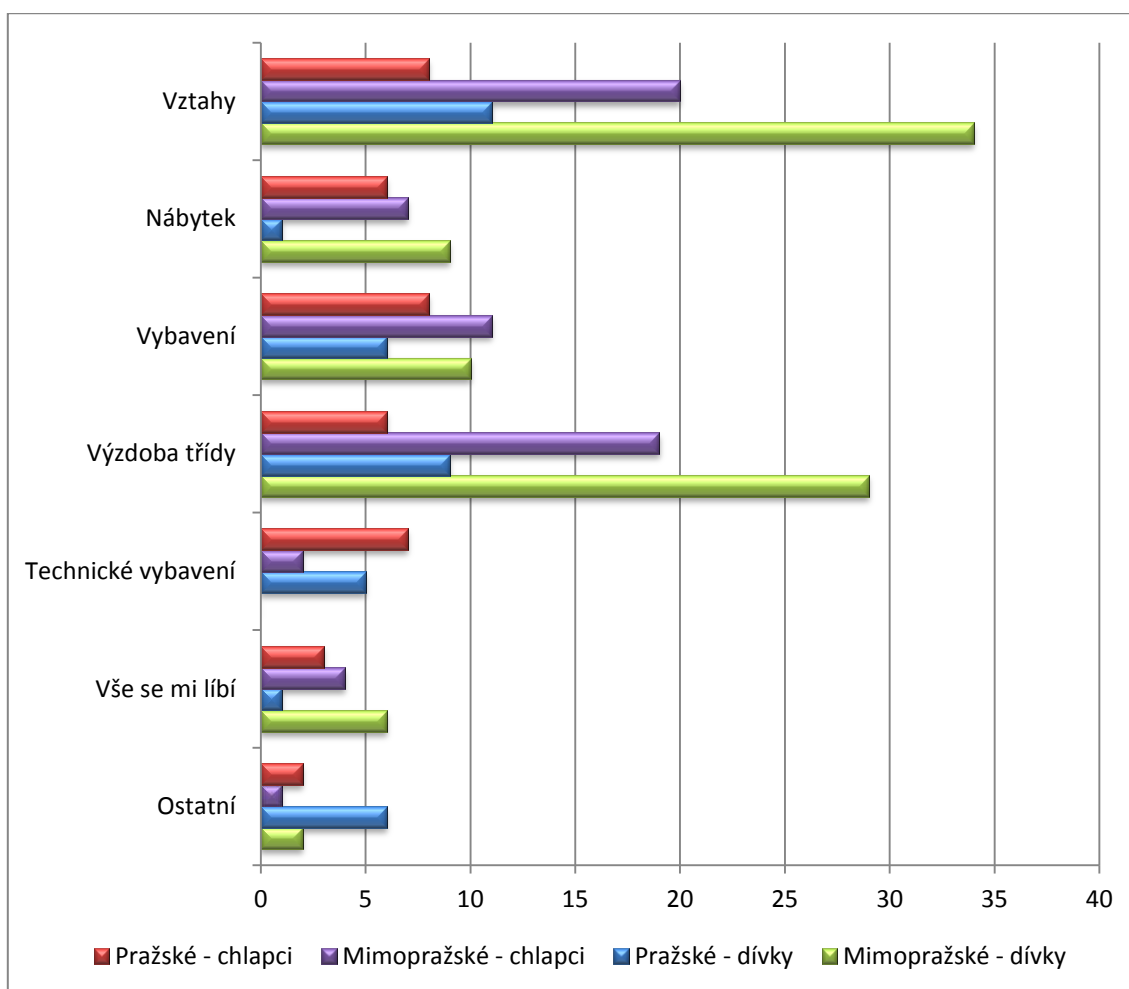
technické vybavení, vše se mi líbí a ostatní. U těchto kategorií nejsou tak značné rozdíly mezi dívkami, jako jsou u zbylých kategorií. (viz Graf č. 6)

Graf č. 7 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání pražských a mimopražských základních škol – Otázka č. 1

V celkovém hodnocení si žáci na pražských i mimopražských školách nejvíce cenili položek z kategorie vztahů. Více však žáci mimopražští. Pražským žákům se nejméně líbí aktuální podoba jejich třídy a mimopražským zase jejich technické vybavení. U zbylých kategorií jsou názory žáků velice různé. (viz Graf č. 7)

Graf č. 8 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na pražských a mimopražských základních školách – Otázka č. 1

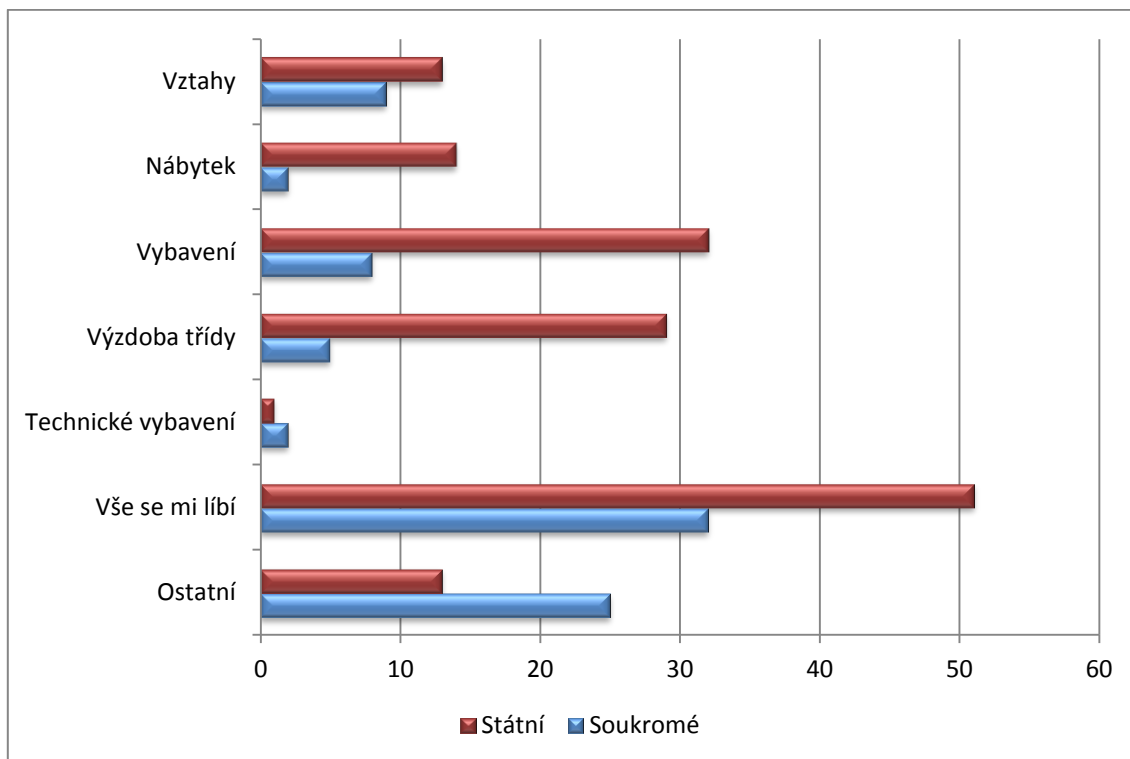

Chlapci z obou typů škol nejvíce uváděli položky z kategorie vztahů. Více však chlapci z mimopražských škol. Naopak nejméně chlapců uvádělo položky z kategorie ostatní. U kategorií nábytek, vybavení a vše se mi líbí, jsou výsledky chlapců srovnatelné. Nejvíce se názory chlapců liší u výzdoby třídy a technického vybavení. (viz Graf č. 8)

Dívky z obou typů škol si nejvíce cení položek z kategorie vztahů. Více však dívky z mimopražských škol. Dívkám z pražských škol se nejméně líbí aktuální podoba třídy. Mimopražským dívkám se zase nejméně líbí položky z kategorie ostatní.

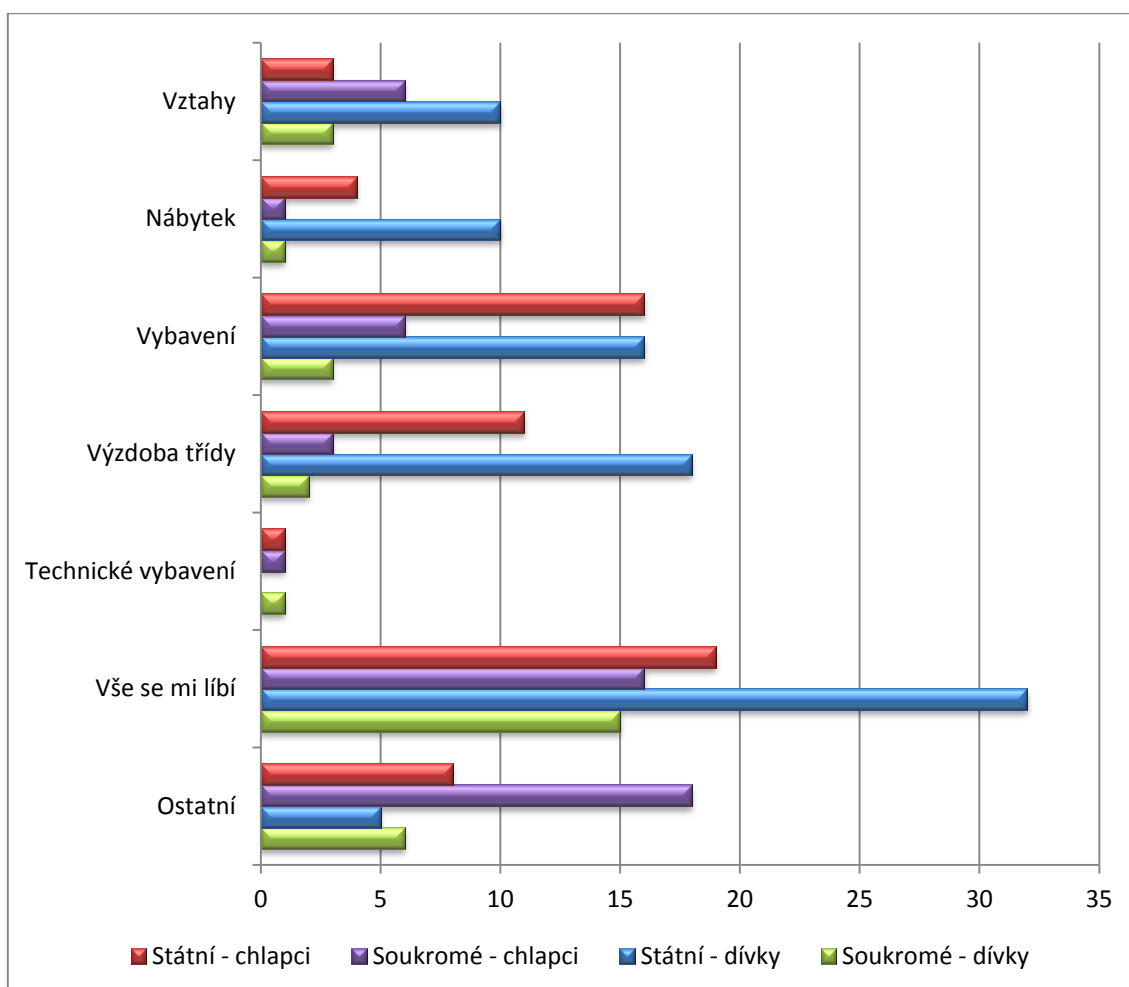
V ostatních kategoriích mají dívky poměrně rozdílné názory. Největší rozdíly mezi dívkami jsou v kategoriích vztahů a vybavení třídy. (viz Graf č. 8)

Graf č. 9 – Výsledky fyzikálního prostředí - Porovnání státních a soukromých základních škol – Otázka č. 2

V celkovém hodnocení nejvíce žáků uvedlo, že se jim v aktuální třídě líbí vše. To platí pro žáky na státních i soukromých školách. Nicméně žáci na státních školách hodnotí aktuální podobu třídy lépe. Žáci na obou typech škol hodnotí nejméně kriticky technické vybavení třídy. Ostatním žákům ze státních škol se nelíbí vybavení a výzdoba jejich třídy. Zbylým žákům ze soukromých škol se nejméně líbí položky z kategorie ostatní. U zbylých kategorií je hodnocení žáků značně rozdílné. (viz Graf č. 9)

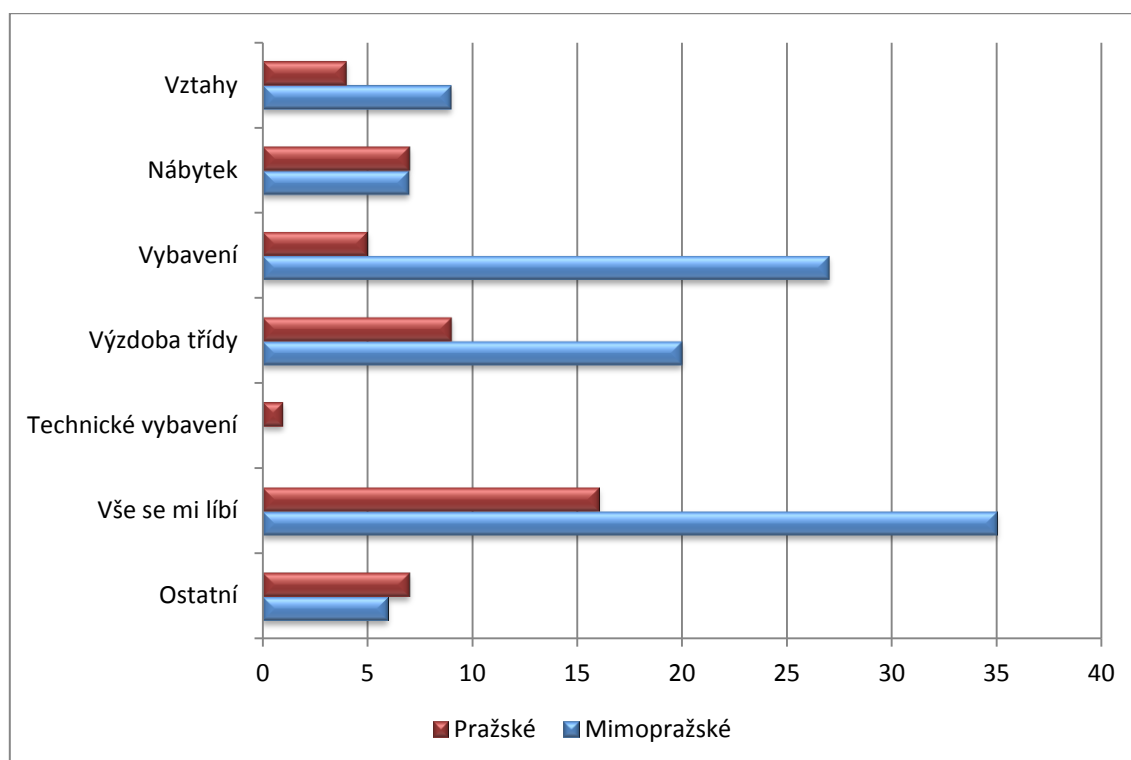
Graf č. 10 - Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na státních a soukromých základních školách – Otázka č. 2

Chlapcům ze státních škol se v aktuální třídě líbí vše, ale srovnatelný počet chlapců také uvedl, že se jim nejméně líbí vybavení jejich tříd. Nejvíce chlapců ze škol soukromých spadá do kategorie ostatní. U zbylých kategorií jsou mezi chlapci značné rozdíly, kromě kategorie technického vybavení. (viz Graf č. 10)

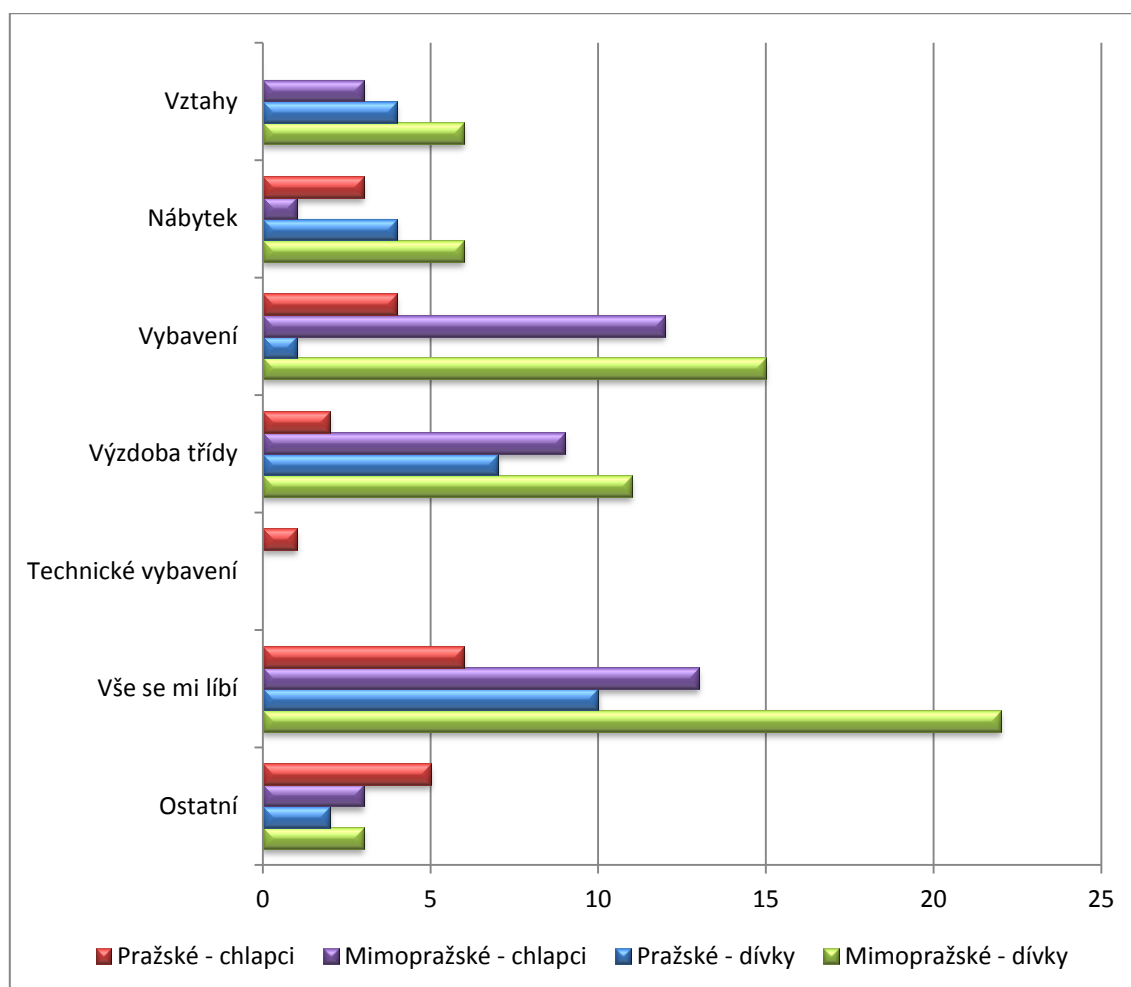
Většině dívek z obou typů škol se také v aktuální třídě líbí vše. Více však dívkám na státních školách. Ostatním dívkám ze státních škol se nelíbí vybavení a výzdoba jejich tříd. Zbylým dívkám ze soukromých škol se nelíbí položky z kategorie ostatní. Četné rozdíly jsou pak mezi dívkami ve zbylých kategoriích. (viz Graf č. 10)

Graf č. 11 - Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání pražských a mimopražských základních škol – Otázka č. 2

Souhrnně se žákům z pražských i mimopražských škol líbí v aktuální třídě vše. Více však žákům mimopražským. Pražským žákům se nejméně líbí výzdoba třídy a mimopražským zase vybavení a výzdoba jejich třídy. U zbylých kategorií jsou rozdíly v četnostech srovnatelné. (viz Graf č. 11)

Graf č. 12 - Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na pražských a mimopražských základních školách – Otázka č. 2

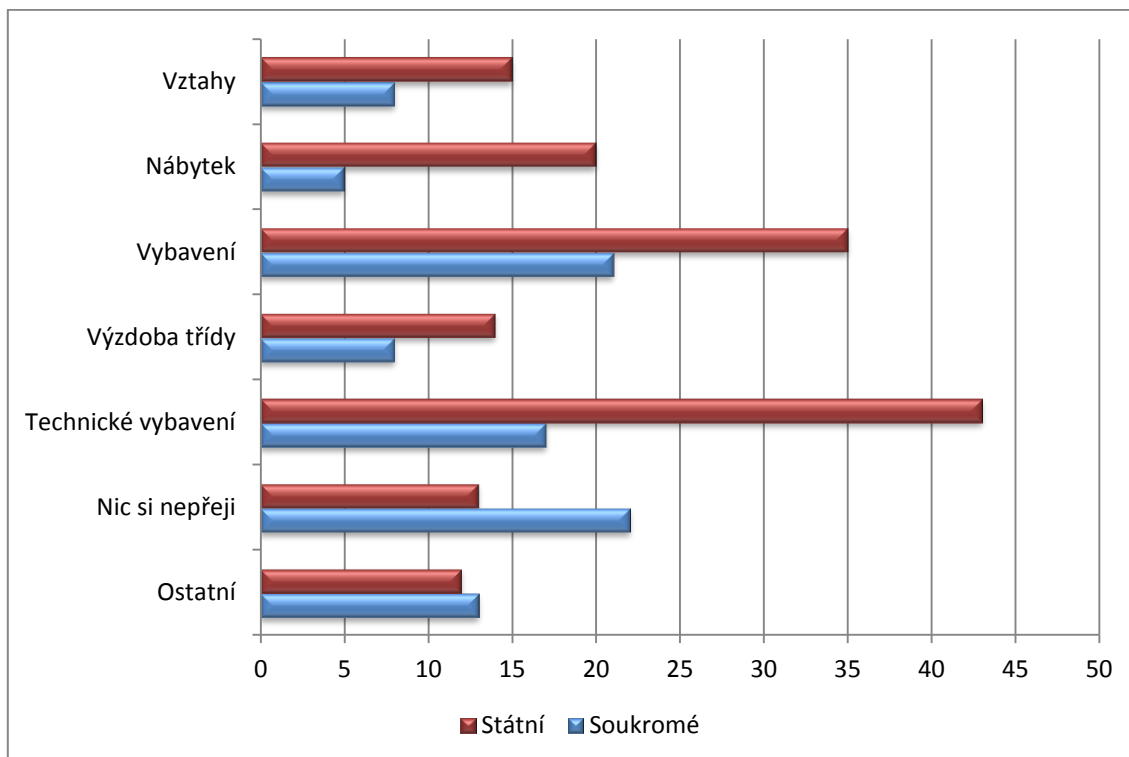

Většině chlapců z obou typů škol se v aktuálních třídách líbí vše. Více však chlapců mimopražským. Ostatní chlapci z pražských škol uvedli, že se jim nelíbí položky z kategorie ostatní. Zbylým chlapcům z mimopražských škol se nelíbí vybavení jejich tříd. Naopak nejmenšímu počtu chlapců se nelíbí technické vybavení a nábytek ve třídách. U zbylých kategorií jsou názory chlapců různé. (viz Graf č. 12)

Dívkám z obou typů škol se v aktuálních třídách líbí vše. Mimopražským však více. Zbylým pražským dívkám se nejméně líbí výzdoba třídy a mimopražským zase vybavení jejich tříd. U těchto kategorií jsou největší rozdíly mezi dívkami. U zbylých

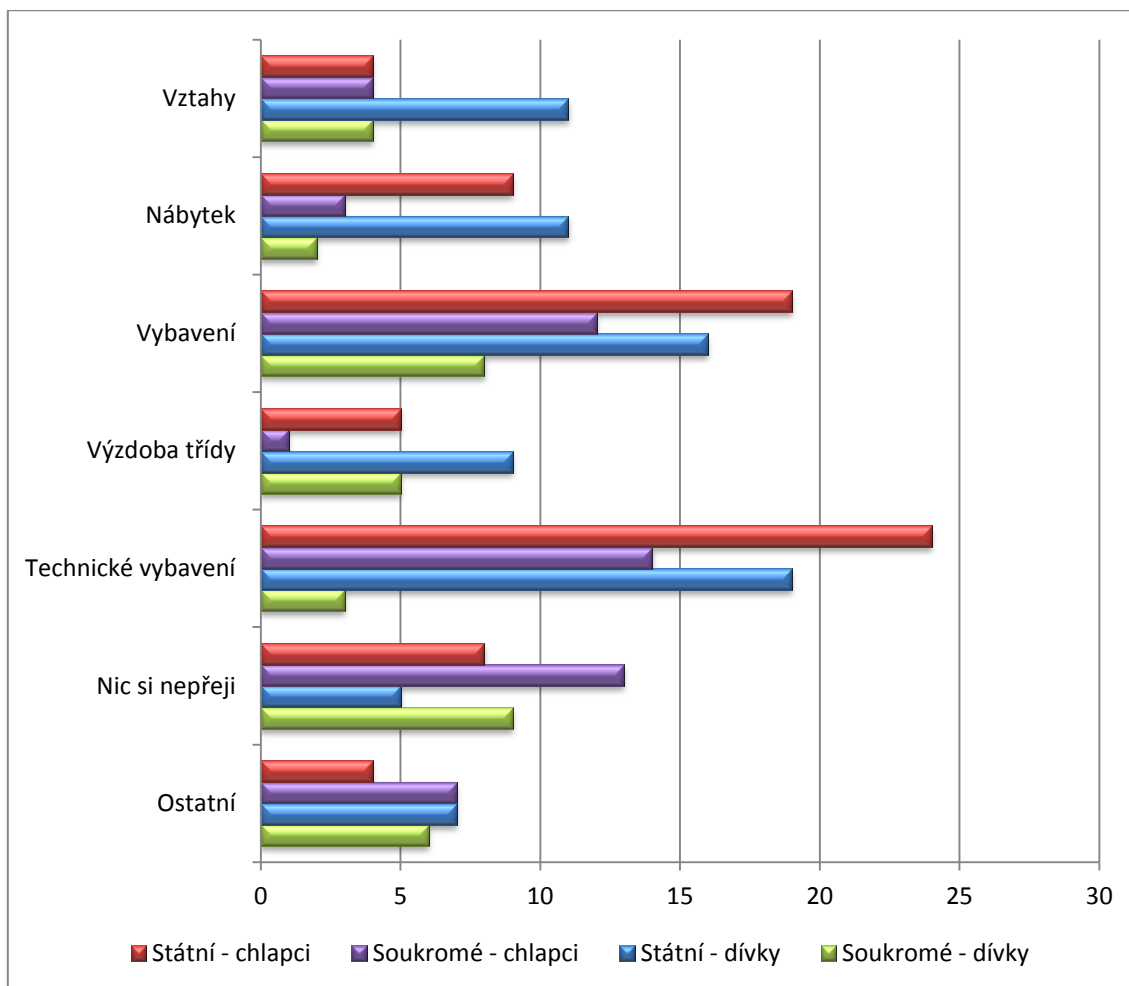
kategorií jsou pak rozdíly menší. Nejnižší počet dívek je pak u kategorie vybavení a ostatní. (viz Graf č. 12)

Graf č. 13 - Výsledky fyzikálního prostředí - Porovnání státních a soukromých základních škol – Otázka č. 3

Celkově bych zhodnotila, že žáci ze státních škol by si nejvíce přáli technické vybavení a vybavení do svých tříd. Naopak nejméně by si žáci přáli položky z kategorie ostatní. Nejvyšší počet žáků ze soukromých škol by si do své třídy nepřál nic. Nicméně někteří žáci uvedli, že by si přáli nové vybavení. Nejméně by si žáci přáli nový nábytek. Největší rozdíl mezi žáky je v kategorii technické vybavení. U zbylých kategorií jsou názory žáků různé. (viz Graf č. 13)

Graf č. 14 - Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na státních a soukromých základních školách – Otázka č. 3

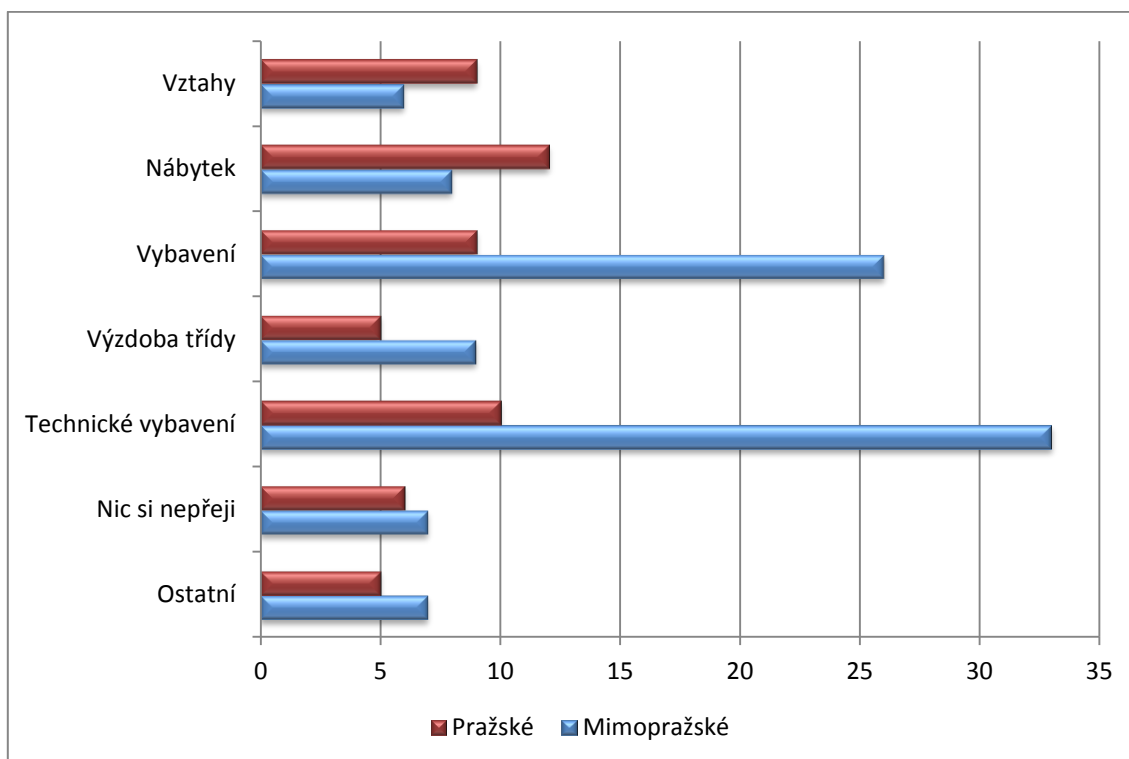

Chlapci ze státních i soukromých škol by si nejvíce přáli technické vybavení do svých tříd. Více by si ho přáli chlapci na státních školách. Naopak nejméně chlapců ze státních škol by si přálo položky z kategorie vztahů a ostatní. Chlapci ze soukromých škol by si nejméně přáli výzdobu třídy. Srovnatelný počet četností mezi chlapci je u kategorie vztahů. U zbylých kategorií se četnosti mezi chlapci liší. (viz Graf č. 14)

Dívky ze státních škol by si nejvíce přály technické vybavení a vybavení do svých tříd. Nejvíce dívek ze soukromých škol by si nepřálo do své třídy nic. Naopak je tomu u dívek ze státních škol, kde si nic nepřeje nejvyšší počet dívek. Nejméně dívek ze škol

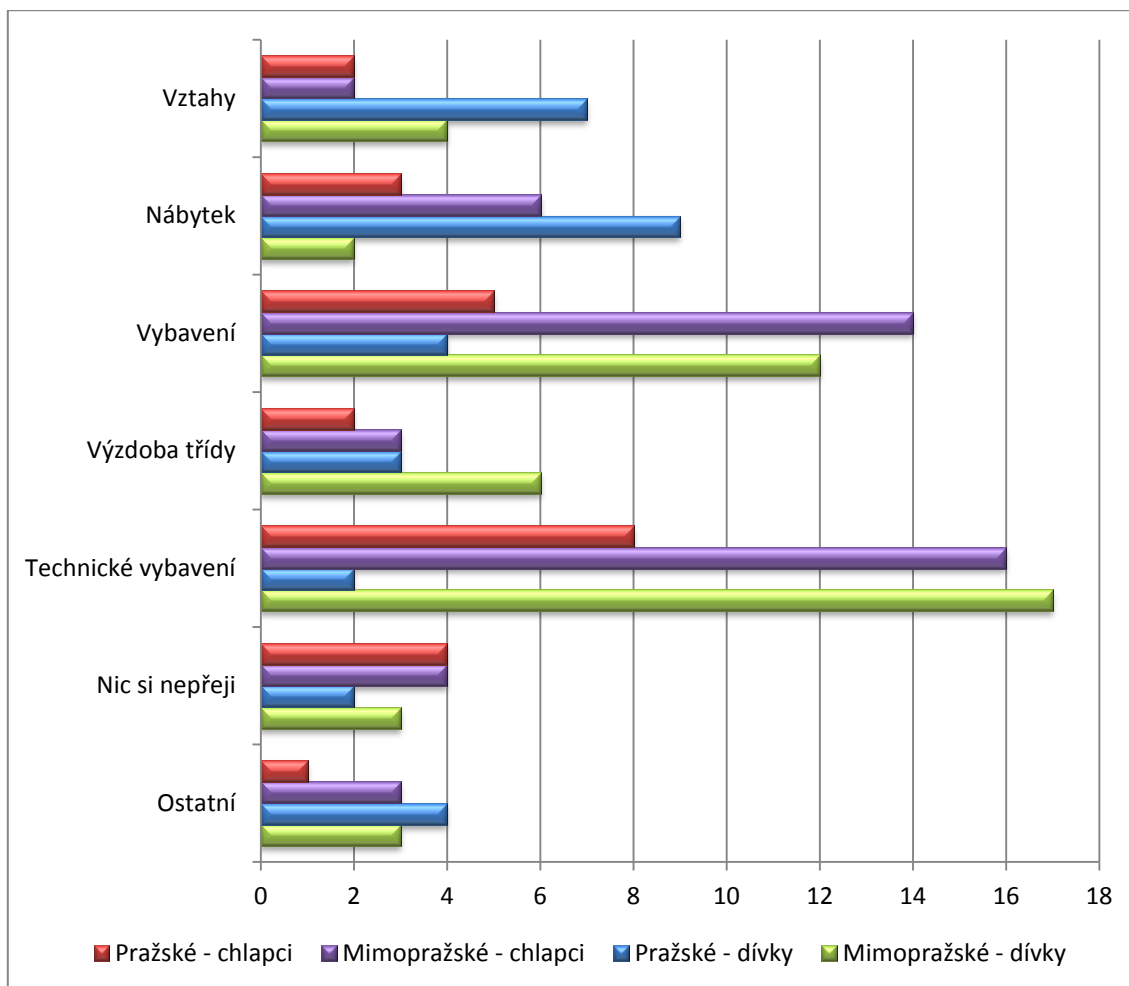
soukromých by si přálo nový nábytek. U kategorie ostatní jsou četnosti u dívek z obou typů škol srovnatelné, ale u ostatních kategorií tomu tak není. (viz Graf č. 14)

Graf č. 15 - Výsledky fyzikálního prostředí - Porovnání pražských a mimopražských základních škol – Otázka č. 3

Žáci z pražských škol si nejvíce přejí nový nábytek do svých tříd. Dále si také přejí technické vybavení. Naopak nejméně by si žáci z pražských škol přáli výzdobu třídy a položky z kategorie ostatní. Žáci z mimopražských škol si nejvíce přejí technické vybavení. Dále si pak přejí vybavení a výzdobu třídy. Srovnatelný počet žáků si nic nepřeje. Největší rozdíl mezi žáky je u technického vybavení třídy. U ostatních kategorií jsou názory různé. (viz Graf č. 15)

Graf č. 16 - Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na pražských a mimopražských základních školách – Otázka č. 3

Chlapci z obou typů škol by si do svých tříd nejvíce přáli technické vybavení. O něco více by si ho přáli mimopražští chlapci. Pražští chlapci by si pak nejméně přáli položky z kategorie ostatní a mimopražští zase položky z kategorie vztahů. Chlapci se shodli na tom, že by si do svých tříd přáli nové vybavení. Více by si ho však přáli chlapci z mimopražských škol. Stejně tak u nábytku. U zbylých kategorií jsou rozdíly minimální. (viz Graf č. 16)

Dívky z pražských škol by si do svých tříd nejvíce přály nový nábytek. Ten by si dívky z mimopražských škol přály nejméně. Naopak dívky z mimopražských škol by si

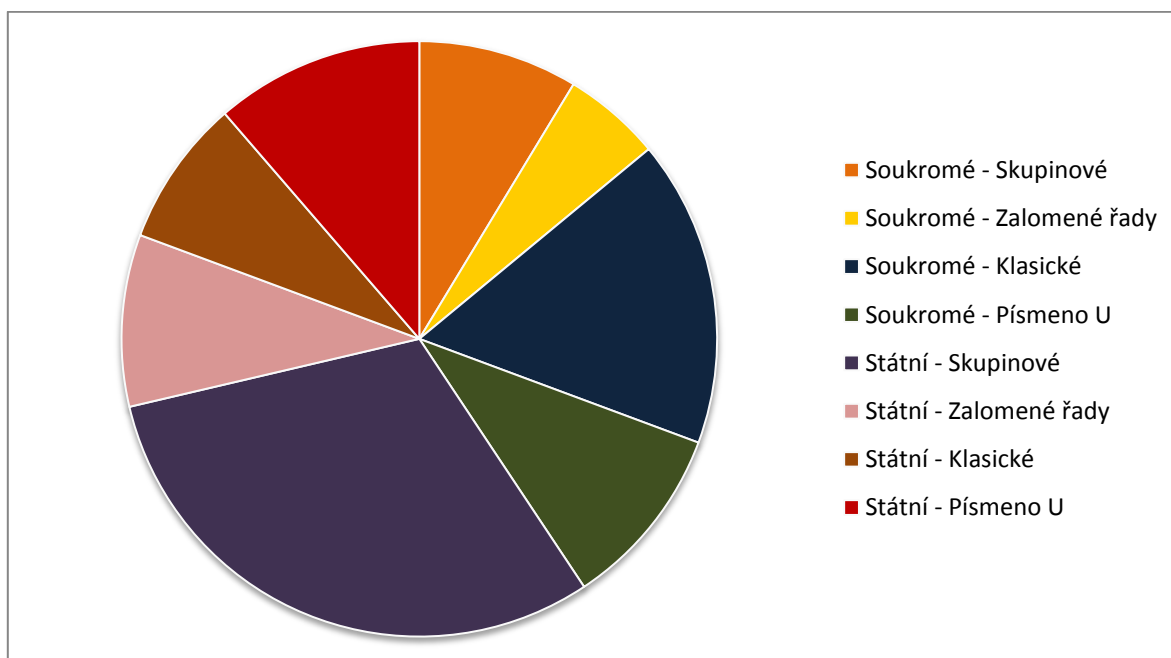
nejvíce přály technické vybavení. To by si zase dívky z pražských škol přály nejméně. U ostatních kategorií se názory dívek liší. (viz Graf č. 16)

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 4 - Barvy

Žákům by se v jejich třídách nejvíce líbila barva modrá, žlutá a bílá. Tyto barvy by si přáli žáci ze všech typů škol. Někteří žáci by si pak přáli zelenou a oranžovou barvu stěn. Chlapci by si nejvíce přáli mít ve třídě modrou a bílou barvu stěn. Modrou a žlutou barvu by si přály dívky. Žáci většinou preferovali světlé barvy na stěnách, kde je tabule a na stěnách protilehlých. Naopak tmavší barvy si žáci přáli na stranách, kde jsou okna a stranách protilehlých.

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 5 – Uspořádání lavic

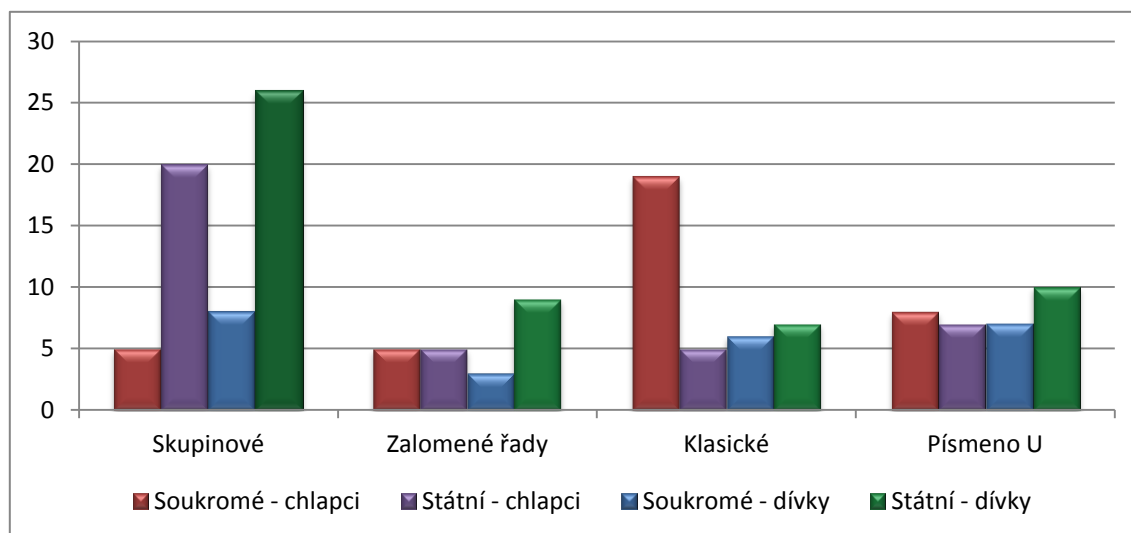
Graf č. 17 – Porovnání státních a soukromých základních škol

Při celkovém porovnání by si žáci ze státních škol nejvíce přáli skupinové uspořádání lavic. Naopak žáci ze škol soukromých si nejvíce přejí klasické uspořádání

lavic. Nejméně by si žáci z obou typů škol přáli zalomené řady. Uspořádání lavic do písmene U si přeje srovnatelný počet žáků z obou typů škol.

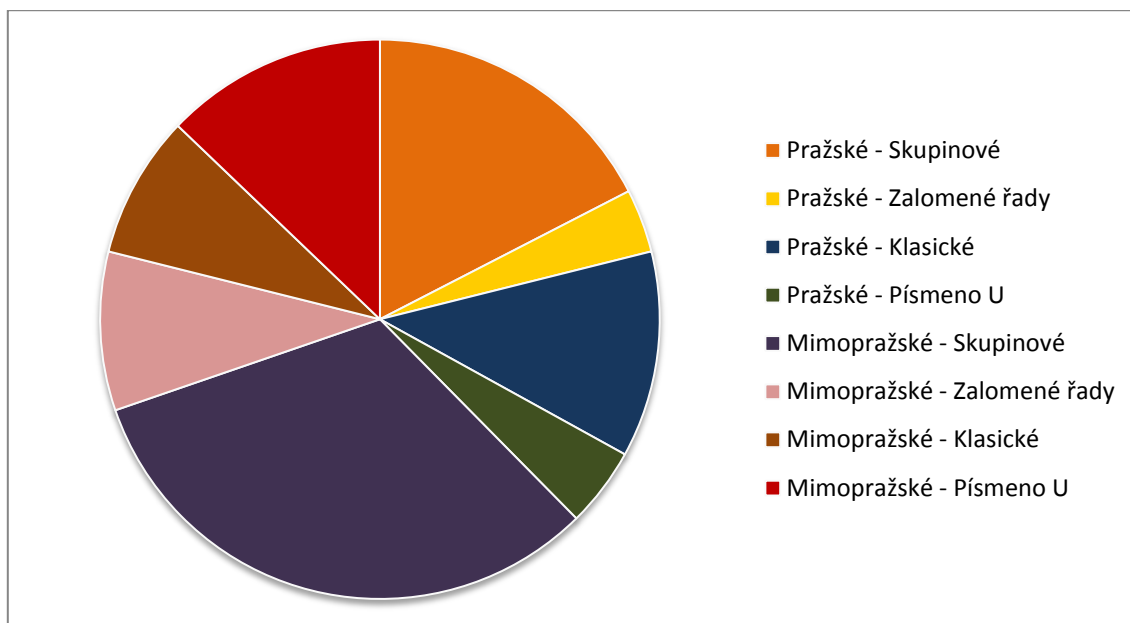
Graf č. 18 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na státních a soukromých základních školách

Chlapci ze soukromých škol by si nejvíce přáli klasické uspořádání lavic. Naopak chlapci ze státních škol by chtěli uspořádání skupinové. Všichni chlapci se shodli na tom, že nejméně by si přáli zalomené řady. Rozdíl v uspořádání lavic do písmene U, je mezi chlapci minimální.

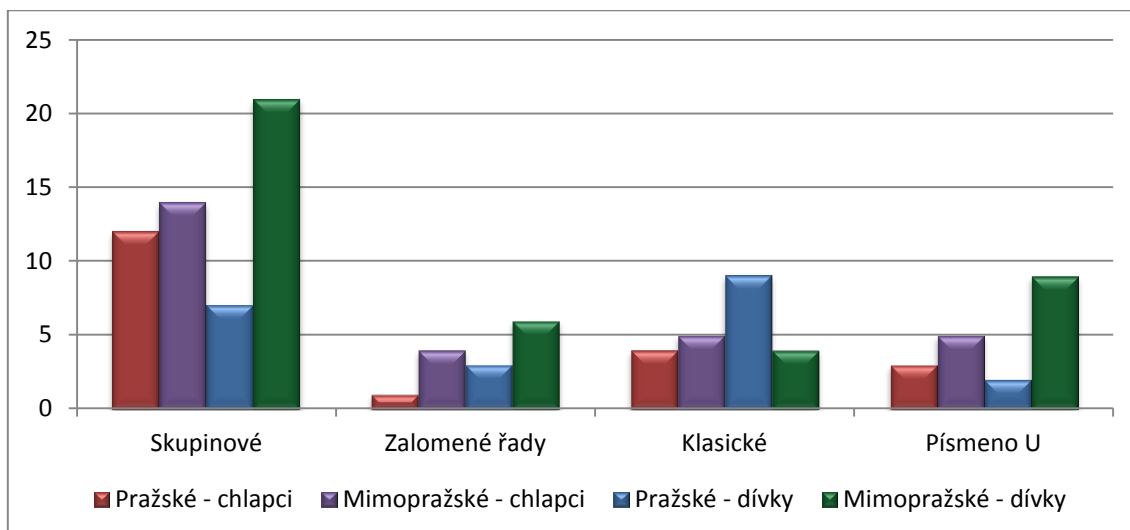
Dívky z obou typů škol by si do své třídy nejvíce přály skupinové uspořádání lavic. Více by si ho přály dívky ze státních škol. Naopak uspořádání, které by dívky nechtěly, jsou a zalomené řady. Názory dívek se liší na uspořádání lavic do písmene U a zalomených řad. (viz Graf č. 18)

Graf č. 19 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání pražských a mimopražských základních škol

Žáci z obou typů škol by si ve svých třídách nejvíce přáli skupinové uspořádání lavic. Více by si ho přáli mimopražští žáci. Naopak nejméně by si žáci přáli zalomené řady a lavice do písmene U. Na další uspořádání lavic byly názory žáků rozdílné. (viz Graf č. 19)

Graf č. 20 – Výsledky fyzikálního prostředí – Porovnání chlapců a dívek na pražských a mimopražských základních školách

Chlapci na obou typech škol by si nejvíce přáli skupinové uspořádání lavic. Nejméně by si přáli zalomené řady. Uspořádání lavic do písmene U a klasické uspořádání je pro chlapce stejně oblíbené z obou typů škol.

Dívky z pražských škol by si nejvíce přály klasické uspořádání lavic. Naopak nejméně by jim vyhovovalo uspořádání lavic do písmene U. Dívky z mimopražských škol by preferovaly skupinové uspořádání lavic. Nejméně pak klasické uspořádání lavic. Na zalomené řady mají dívky názory různé. (viz Graf č. 20)

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 6 – Návrh vlastního uspořádání lavic

Všichni žáci, kteří navrhovali vlastní uspořádání lavic, především preferovali skupinové uspořádání. Nejčastěji žáci navrhovali taková uspořádání, kde jsou lavice hned vedle sebe a tvoří tři řady za sebou. Další navržené uspořádání lavic bylo do tvaru půlměsíce. Tato uspořádání byla typická pro všechny žáky ze všech typů škol.

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 7 – Oblíbené místo

Z celkového počtu žáků většina uvedla, že jejich oblíbené místo je v zadních lavicích při klasickém a skupinovém uspořádání. Rozdíl mezi oblíbeným místem chlapců a dívek byl minimální. Někteří žáci také uváděli, že ve třídě jsou pro ně všechna místa oblíbená.

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 8 – Neoblíbené místo

Celkově je pro většinu žáků nejméně oblíbené místo v prvních lavicích při klasickém a skupinovém uspořádání i při uspořádání do písmene U. Na těchto odpovědích se shodli žáci ze všech typů škol. Odpovědi chlapců a dívek byly převážně stejné.

Výsledky fyzikálního prostředí - Otázka č. 9 – Ideální třída

Pro zpracování výzkumného setření jsem uvedla 10 nejčastějších žakovských odpovědí, které byly na všech typech škol velice podobné.

Ideální třída je taková třída, kde:

- se mají všichni rádi jako kamarádi
- aktuálně jsem
- jsou dobří kamarádi
- jsou dobré vztahy mezi učitelem a žáky
- je dobrá a hodná paní učitelka
- je dobrý kolektiv
- jsou dobří lidé
- se žáci k sobě chovají hezky
- je spolupráce mezi žáky
- je vše v pořádku

V ideální třídě:

- jsou skříňky
- je vše barevné
- je interaktivní tabule
- je hezký nábytek
- je počítač a televize
- jsou nástěnky a květiny
- je legrace
- jsou obrázky
- se dobře učí
- se mi líbí

Výsledky fyzikálního prostředí - Učitelé státních a soukromých základních škol

Většina učitelů z obou typů škol se podílí na výzdobě školní třídy společně se žáky. Stejně je tomu tak i u výmalby třídy. I když skoro stejný počet učitelů uvedl, že o výmalbě třídy rozhoduje vedení školy a on sám. Učitelé na soukromých školách rozhodují společně se žáky o uspořádání lavic. Naopak tomu je na státních školách, kde o uspořádání lavic rozhoduje učitel sám. Učitelům ve třídě nejvíce chybí více prostoru a technické vybavení. O vybavení třídy na obou typech škol rozhoduje vedení školy a učitel.

Výsledky fyzikálního prostředí - Učitelé pražských a mimopražských základních škol

Všichni učitelé z obou typů škol uvedli, že při výzdobě třídy spolupracují se žáky. Na pražských základních školách o výmalbě tříd rozhoduje vedení školy a na mimopražských pak učitel a žáci společně. Uspořádání lavic ve třídě určuje pouze učitel na obou typech škol. Učitelům také nejvíce chybí více prostoru ve třídě a technické vybavení. Především počítač a interaktivní tabule. Pouze vedení školy rozhoduje o vybavení tříd na obou typech škol.

11 ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabývala sociálním a fyzikálním prostředím školní třídy. Teoretická část tato prostředí charakterizuje a stručně popisuje základní metody, využitelné k jejich zkoumání. Ve výzkumné části jsem se zaměřila na žáky pátých tříd základních škol.

Z výzkumného šetření sociálního prostředí pomocí dotazníku MCI vyplývá, že obecně jsou žáci v pátých třídách na prvním stupni základních škol spokojeni. O něco více jsou spokojenější žáci na školách soukromých. I když někteří žáci mezi sebou vnímají vyšší třenice a soudržnost je spíše průměrná, tak celkové klima tříd je pozitivní. Soutěživost vnímají žáci především jako průměrnou, což dodává zajímavost výuce, motivuje, ale nepůsobí nadměrný stres a napětí. S menším rozdílem jsou spokojenější dívky než chlapci. Žáci nehodnotí učivo jako obtížné, což lze považovat za faktor ovlivňující spokojenost ve třídě.

U výzkumného šetření fyzikálního prostředí se ukázala vzájemná propojenost s prostředím sociálním. Což byl jeden z hlavních cílů mé práce. Již žáci prvního stupně dokážou vnímat rozdíly mezi oběma prostředími, ale není jim to přirozené. To ukazují výsledky třetí otázky, která byla směřována na fyzikální prostředí a žáci zde uváděli prvky z prostředí sociálního. Také to vyplývá z doplňování nedokončených vět. I u těchto vět žáci doplňovali prvky z obou prostředí. První větu většinou dokončovali z hlediska sociálního klimatu a druhou z hlediska fyzikálního prostředí. Nejvíce četností pak bylo u kategorií vztahů, vybavení a technického vybavení tříd.

Celkové výsledky mého výzkumného šetření ukazují, že fyzikální prostředí je neoddělitelnou součástí sociálního klimatu ve třídě. Obě tyto složky se vzájemně ovlivňují a podporují. Oba typy prostředí mohou jak pozitivně, tak negativně ovlivnit žákovu osobnost do budoucna.

12 LITERATURA

- BARTKO, D. *Moderní psychohygiena*. Praha : Panorama, 1980.
- BROŽKOVÁ, I. *Dobrodružství barvy*. Praha : SPN, 1983.
- CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. Praha : Portál: 1994, IBSN: 80 – 7367-118-2.
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha : Karolinum: 1993. IBSN: 80-7066-534-3.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. IBSN 80 – 7178-463 – X.
- ČÍHALOVÁ, E., MAYER, I. *Jak rozvíjet spolupráci a komunikaci*. Praha : Agentura STORM, 1999. IBSN 80 – 86106 – 3.
- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha : Portál, 1997. IBSN 80 – 7178 – 063 – 4.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. IBSN 80 – 85931 – 79 – 6.
- HANUŠ, K. *O barvě*. Praha : SPN, 1984.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha : Portál, 2004. IBSN 80 - 7178 – 820 – 1.
- HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele*. Praha : Karolinum, 2002. IBSN 80 – 246 – 0436 – 1.
- KRAUMAN, V. *Školní učebna a její zařízení*. Praha : SPN, 1954.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno : Masarykova univerzita, 1995. IBSN 80 – 210 – 1070 -3.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998. IBSN 80 – 7184 – 569 – 8.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2002. IBSN 80 -7178 – 631- 4.
- PRŮCHA, J. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity*. 2002

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009. IBSN 978 – 80 -7367-546 – 2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ. E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2008. IBSN 978 – 80- 7367- 416-8.

PROKOP, J. *Škola jako sociální útvar*. Praha : Karolinum: 1996. IBSN: 80- 86039-01-3.

PROVAZNÍK, K a spol. *Hygiena školní práce*. Praha : Avicenum/ zdravotnické nakladatelství, n. p., 1985.

PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky I*. Praha : SPN, 1967.

TRPIŠOVSKÁ, D. *Vývojová psychologie*. Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004. IBSN 80- 7044- 207- 7.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I, Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005. IBSN 80 – 246 – 0956 – 8.

VÁGNEROVÁ, M., VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Karolinum, 1991.

Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.

Vyhláška č. 108/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví, kterou se stanoví hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních a některých školských zařízení.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).